Бі

ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ

РПСф135/1864.1 Р III 30572

БИБЛИО-ТКА
Др. Г. Михаиловића
ЊЕЊИЊ

Р II 30572

РПСф II 35/1864. 1

МАГАЗИНЪ

СРБСКО-ДАЛМАТИНСКІЙ

ЛЮБИТЕЉ ПРОСВѢТЕ И НАРОДНОГА ЄЗИКА

ЗА ГОДИНУ

1864.

ИЗДАО НА СВѢТЪ

ГЕРАСИМЪ ПЕТРАНОВИЋЬ

Консисторіалный и М. Драговића
Архимандритъ.

9

ДИРЕКЦИЯ РЕНТИ
ПАРОХ
ЗЕМЉОРАД.

У ЗАДРУ

Печатня Демарки-Ружіер.

АРТИЛЕРИЈСКА
„ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ“
БЕОГРАД

Инв. 341 146

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРПСКЕ
КЊИГЕ ЖИВОЈИНА
А

XXIII. Књига.

БИБЛИОТЕКА
Dr. Г. Михаиловића
КЊИГА

I.

ИСТОРІЯ.

1.) Православна обштества у Истрии [1]).

а) Обштество грчко у Поли.

Поводомъ страховите куге и помора, Истрія бяше у XVI. столѣтію яко опустила. Влада млѣтачка побрине се како да ова опустѣла мѣста народомъ опетъ попуни. Између осталихъ населбина дођоше г. 1580 изъ изгублѣнихъ у турскоме рату архипелажкихъ острова, особито изъ Кандіе и Ципра, а тако исто изъ Пулѣ у Италіи на позивъ Републике, и настанише се у Поли, 50 грчкихъ породица. Ове саставише ту за себе црквену обштину подъ управомъ Іеромонаха Просфера као пароха, некога Бонція Буфата као главара (guardiano), Іована Триполи као тутора црковногъ, и Александра Бафуне обштинскога синдика. Обштини овой даде

[1]) О овимъ обштествама штампана су у гдѣкоимъ Магазинима прошлихъ година гдѣкоя краћа историчка дата изъ странихъ списателя. Прегледавши приликомъ бавленя мога прошле године у Перою изворна писма, коя исторію поменутихъ обштества поближе изясняваю, и коя се хране кодъ обштине Перойске, држимъ да ће бити користно ако ихъ у хронологичкомъ и историчкомъ реду овдѣ приведемъ. Много ми е при скупляню овихъ историчкихъ дата на руци био заслуженый за Цркву и обштество Перойско Протопресвитеръ и Парохъ Г. Хр. Мусићъ.

Г. П. Архим.

речене године Полски Проведиторъ Іован Калбо допуштенѣ да може на порушеной и запуштеной римской цркви єдной саградити себи богомолю, кое они о своме трошку и учинише, посветивши исту св. Николи.

Поредъ ове цркве съ лѣве стране олтара сазидаше єдну малу црквицу посвећену св. царици Елени, коя и данасъ запуштена налази се, нити є врѣдно ни могуће ради велике тѣскобе и другихъ незгода оправляти є [1]).

Будући да нису имали писмене повелѣ на дарована имъ ова мѣста, а боећи се да ихъ неби тко ради тога у мирноме притяжаваню овоме съ временомъ узнемиривао, обрате се представници обштества на тай конацъ послѣдовавшемъ Проведитору Марину Маріпіетру, те имъ овай даде подъ 12. Марта 1583 слѣдующу повелю на таліянскоме єзику, кою у преводу овдѣ наводимъ:

Маринъ Маріпіетро за пресвѣтлу владу Млѣтачку Проведиторъ Истріе. — Будући да є свѣтли Г. Іованъ кр. Калбо нашъ скорашньи предшаственикъ частне успомене, са допуштенѣнъ препошт. Г. Матіе Барбабіянка Бискупа Полскога частне успомене, дао власть вѣрнима Ципріотима састоећимъ се изъ 50. породица, кои се г. 1580. настанише у Поли, да могу подигнути єдну цркву у овоме граду, подъ наслованомъ св. Николе, саградивши ню на развалинама єдне раскривене и запуштене латиске цркве, коя се находи у улици св. Іована подъ каштеломъ, и будући да є она црква св. Николе крозъ милостиню и побожность реченихъ 50. породица

[1]) У парохіалнимъ регистрима Полске цркве стои забилѣжено да є дне 27. Новем. 1788 у реченой црквици св. Елене, у гробници пок. пароха О. Петра Бифуни, саранѣнъ Архимандритъ светоуспенскога Манастира Саввине Данилъ Раєвићъ у 68. г. свога живота. Вальда, путующи у Млѣтке ради манастирскихъ посала, затече га ту смрть.

ципріотскихъ и другихъ добрихъ и побожнихъ лица сасвимъ довршена и пристойно унутра украшена и снабдѣвена са нужднимъ стварима, да се може служба божія одправляти, држасмо за добро и праведно да имъ, као што су насъ молили, дамо повелю свр-ху речене даровштине, што речени предшаственикъ нашъ, будући међу тимъ умро, учинити не могаше. Зато властію коју намъ пресвѣтла влада повѣри, потврђујући вѣрнима Ципріотима учињену одъ свѣтлога Г. Проведитора Калба даровштину речене цркве, гробля и свега што овамо спада, даемо имъ исту цркву изнова на најбољи и најячи начинъ у колико смо ми кадри учинити, а къ томе моћь и власть свему народу грчкомъ станујућемъ у овоме граду, да могу свештеници грчки по грчкоме обреду слободно и безъ икое запрѣке свршивати службу божію и св. тайне истинога христіянскога закона за потребу, згоду и добро свію вѣрнихъ Ципріота и Неаполитана и другихъ одъ народа грчкогъ, кои сада станую и у будуће долазити буду на станѣ у овай градъ, са онимъ начиномъ и уговорима, и са онимъ, повластицама и слободштинама, кое имаю остале грчке цркве по другимъ градовима и мѣстима ове пресвѣтле републике; наређујући да на свако искање реченога грчкогъ народа уведени буду у притяжанѣ цркве св. Николе и гробля, са свиме што овамо припада, и како се сада налази, и то пречаст. Г. Просферъ іеромонахъ нароъ и остали посланици прокуратори цркве и представници обштине грчке, новихъ становника у овоме граду, вѣчно за себе и нѣове наслѣднике. Дано у Поли 12. Марта 1583. [1]).

[1]) У знакъ признателности према овоме Проведитору ставише обштинари слѣдећи надписъ на плочи єдной, коя се и данасъ налази узидана съ десне стране црквенихъ врата: **Marinus Maripietro histriae legato polæ et ejus acri instauratore, cyprii et nauplii novi incolae rectori et patri optimo amoris ergo P. anno dni MDLXXXIII. et nicolai de ponte principatus III.**

По горньой повельи грчка ова населбина уживаше подпуну слободу вѣре и у свему лѣпо напредоваше. Осимъ дома край цркве за обитаванѣ свештеника, имали су и наблизу други повелики домъ као братску кућу. Али усвоивши мало по мало туђе обичаѥ и таліянски ѥзикъ, и женећи се са иновѣрнима, већина породица овихъ по краткомъ времену прими римску вѣру; а оно мало што ихъ остаде іошъ у православію изумре тако, да концемъ прошлога столѣтія не оста у Поли више никаква чисто грчка православна душа. По томе и црква она и куће ньой принадлежеће прешле би биле у туђе руке, или би ихъ држава усвоила, да се промисломъ Божіимъ іошъ за времена не догоди друга населбина у Истріи, и то правосл. Србаля изъ Црнегоре, кои се настанише у данашнѣмъ селу Перою, о коима ћу овдѣ рѣчь повести.

2.) Обштество србско у Перою.

Перойци су изъ Црнегоре. Тѣсне границе мале ове државице, и мало земльиште нѣно коѥ немогаше свое юначке становнике удобно смѣстити и израньивати, био ѥ поводъ, те би се чешће повише црногорскихъ породица у стране землѣ селило. Нѣки говоре да ѥ ово био узрокъ и доселенію Црногораца у Истрію. Вѣроятніѥ пакъ држимъ да ће бити што о томе наводи самъ отечествени историописацъ Владика Василіѥ Петровићъ у своіой исторіи г. 1754. у Москви печатаной. "Када су, вели онъ, кнезови изъ фамиліѥ Црноевића године 1516. престали надъ Црномгоромъ владати, тада су митрополити съ духовномъ заѥдно и мирску власть надъ

цѣломъ земльомъ заузели; и ови исти Митрополити у разнимъ пригодама велику су помоћь давали Млѣчићима у ратовима противу турака. Када су за тимъ Млѣчићи Кастелнови освоили, што єдино храбрости Црногораца захвалити имаю, єръ су ови силну турску войску, коя є по Херцеговини и Босни стаяла, са своіомъ неодолимомъ храброћу уништили и распршили, но зато башъ и осветльиву злоћу Солиман-паше Албанскогъ на себе навукли, кой є више пута на Црнугору нападао, и велике штете туге и неволѣ овима горскимъ жительима и юнацима задавао. Ово є био узрокъ да су нѣки одъ овога витежкогъ народа изъ Арбаніе и Херцеговине свое куће оставили и иселили се. Будући накъ да су са своимъ войничкимъ услугама кодъ Млѣчића велике заслуге, признателность и любавь придобили, то ихъ ови драговольно приме, и они се учине вѣрни поданици републике Млѣтачке.„

Петнаестъ било є фамилія [1]) а 67. душа, коє, да избѣгну исподъ ярма турскогъ, подъ коимъ є турска Албанія стеняла, преселе се првихъ година друге половине XVII. столѣтія у Истрію подъ крило млѣтачке владе. Ови се упуте изъ Црмнице, села єдногъ Црногорскогъ, и то 10. фамилія подъ своимъ поглавицомъ Миломъ Браиковићемъ, а 5. подъ протопопомъ Михаиломъ Люботина, укрцаю се у Млѣтачке бродове, и изађу на суво у Истріи, и упуте се найпре на островъ Салворе, други веле на Карсъ (Кршъ) кодъ Пирана. Но неналазећи за себе на томъ мѣсту згоднога пребивалишта, єръ нигди у околини ніє шуме било; (шта више по прича-

[1]) Између осталихъ зна се за ове доселивше се фамиліе: Люботина (садъ Іовичићъ) Браићъ (сада Вучерићъ) Бучетићъ, Браиловићъ, Поповићъ, Радуловићъ, Дабовићъ, Дрековићъ, Марковићъ, Врзаловићъ; кашнѣ дођоше: Маричевићъ, Дупиловићъ, Шилићъ, и пр. Одъ фамиліе Дупиловића био є єданъ капетанъ у Русіи, кой є дарове цркви Иеройской донео.

нію Перояца нађоше ту много папрата, изъ чега познаду да земля ніе плодна) те с тога користећи се допуштенѣмъ Сената одъ 21. Јулія 1657. изданогъ на капитана одъ Распа, по коме могли су се окућити ондѣ, гдѣ за себе згодніе нађу, — на савѣте слѣпога старца изъ дружтва имъ, склоне се да траже земльиште на коме драча плоди, те изаберу за свое стално обитаванѣ данашнѣ мѣсто Перой (тал. Pedrolli).

Поменути капетан Распа извѣштава подъ 28. Новем. и. г. Сенатъ "да є нашао за нове ове поданике мѣсто, и то бивше єдно село државне властитости, названо Перой, опустѣло одъ више година, са земляма необраћенимъ, кршевитимъ, драчнимъ, опустѣлимъ, запуштенимъ и безъ ичіега посѣда; коє граничи са земльиштемъ од Фазана, Марана, Дуняна и св. Фошка, са пасиштемъ и гаємъ до луке Мареһіо.„ Вели далѣ: "да ихъ є на те землѣ уписао, даровавши имъ и єзеро Брустола, и то све подъ уговоромъ 1.) да може република по потреби и простору землѣ іошъ становника ту населити; 2.) да крозъ 5. година имаю сасвимъ обрадити оне землѣ и понаправити опустѣле куће; да дрва растова, коя су добра, имаю се чувати текъ за потребу арсенала; 4.) да саде маслине и облагороде воћке крозъ двѣ године; 5.) да крозъ 10. година имаю влади вратити ону помоћь, коју имъ є дала, и подмирити дугове што ихъ є за ньихъ учинила; али за прве три године да ихъ за то нико нема дирати.„

Као што видимо, трудолюбиву ову челядь подпомогло є проницателно правителство, давши имъ іошъ и потребити новацъ у заямъ, поклони имъ жита, колико имъ за рану и сѣянѣ побребито бяше, начини имъ узъ то алате и сваку потребу за польску радню. Они се првихъ дана смѣсте у колибе, коє сами одъ дрва и шушња учине; но до мало времена,

имаюћи користъ одъ своихъ земаля, и богатећи се са стокомъ, около кое марльиво су настояли, почну подизати себи нове а нешто и поправляти старе запустѣле куће бившихъ обитателя, кои бяху римскога закона; одъ коихъ нови доселѣници нађоше у мѣсту іошъ само неколико, и то убогихъ породица. Ове рим. породице имале су онда 4. цркве: св. Іеронима, св. Стефана, св. Антонія и св. Фошке, и свога жупника.

Не будући правосл. цркве у мѣсту, а нехотећи Сенатъ саизволити да наши Перойци нову себи сагради, наредбомъ одъ 5. Окт. 1658. подчинѣни буду духовной управи грчкога пароха у Поли, коя одстояше одъ Пероя 7. миля, и то подъ увѣтомъ, да несмѣ овай парохъ долазити у Перой, а особито да се не има явно показати ондѣ у црковной одѣћи. Поредъ све те забране правосл. пароси долазаху у почетку потайно у Перой, гдѣ би у собици єдной одправляли службу црковну, и св. Тайне свршавали. Латински пароси Перойски, юриздикцію неку надъ овима новима населѣницима тражећи, почеше се мѣшати и у духовна дѣла ньіова, шта више, яднике ове склонише одма у почетку на даванѣ тако званихъ первина (primitiæ), коє по наредби Сената одъ 8 Іунія 1651., добиваху одъ христіяна свое вѣре, и то свака кућа на вола даваше по єдну мѣрицу шенице и єдну єчма; а безвоци седми дѣо єднога стара шенице и єчма, и одъ свake музнице по 1. ягнѣ и 1. сирацъ. На основу ове тобожнѣ своє юриздикціе, обтуже они правосл. свештеника Полскогъ О. Неофита Сагредо, и Сенатъ изда 7. Септ. 1676. оштру заповѣдь, по коіой забранѣному бяше ићи у Перой и тайне тамо савршавати. Више су се пута наши Перойци той наредби одупирали, наводећи да є то противно условіяма подъ коима су као поданици републике прим-

лѣни, и да ихъ є свештеникъ ньіовъ одкако су се населили, увѣкъ у духовнимъ потребама послужи-вао. Видећи пакъ све то ясніє да се на то иде, како би ихъ одъ православія одвратили, потуже се средствомъ свога бранителя Сенату подъ 26 Марта 1677. овимъ писмомъ:

"Пресвѣтли Принципе! Нови становници села Пероя, своєвольно дошавши пріє 19. година изъ Црнегоре, да се подложе Вашой Свѣтлости, яко су сада узнемиривани крозъ одвѣтничка писма одъ попа Марина Карбонцина, жупника онихъ малобройнихъ старихъ жителя, у ньіовомъ закону и обредима, єръ новостію никада доказаномъ тражи одстранити ихъ одъ упражняваня ньіовога обреда. Тай гласъ страшно ихъ є потресао, и біяху у намѣри оставити предѣлъ овай, да ихъ я обећанѣмъ облакшица несклонихъ да се примире. Писао самъ Г. одвѣтнику да опозове писма, коя су противна изданима дукалима В. С.; но будући да то ніє доста да се утѣши овай сиромашни народъ, кой тражи за своє спокойство коначни дукалъ, зато самъ судіо потребито да примимъ ову ньіову прошню, те да є пошлѣмъ по єдноме измећу ньихъ къ ногама В. С., да би яди ньіови дошли до Вашега знаня, одъ кога ћу наредбе очекивати.„ На ово Сенатъ подъ 18. т. г. оштро заповѣди капетану одъ Рашпа Корнеру, да по смислу дукала од 5. Окт. 1658. има настояти, да Перойце духовно послужує текъ грчки капеланъ св. Николе у Полу, и да ихъ у томе нема нико узнемиривати.

Далечина одъ Поле до Пероя узрокъ бяше те Перойци немогаху често по више недѣля полазити свою цркву, зато — као што се дознає изъ извѣстія поднешеногъ подъ 20. Іулія 1771. одъ пароха лат. Тофетта Бискупу Полскомъ, — звали би тайно свога свештеника изъ Поле у Перой, и ту би се у

очи недѣлѣ и праздника у собици єдной иконама украшеной, скупляли и читали би вечерню, ютреню и т. д. Теготно ипакъ будући овако далеко и свештенику изъ Поле у Перой долазити, Перойци договоре се да држе іошъ єднога свештеника за свое село, и преко црногорскога Владике добію некога попа Василію Перазића. Савъ овай поступакъ употребе латински пароси, те обтуже Перойце Сенату, кой опетъ подъ 5 Дек. 1771. изда наредбу, да се има протерати србски свештеникъ, кой є туђи поданикъ. Утѣснѣни томъ наредбомъ, ево како се у почетку слѣдеће године обратише Сенату:

"Пр. Принципе! Явну отчинску милость, коя є увѣкъ бдила о миру своихъ поданика, найумилніе молимо ми народъ грчкога закона, села Пероя среза Полскогъ у Истріи, те клечећи сви сложно утичемо се Вашему пресѣтломе Престолу средствомъ Ђорђе Люботине пок. Іована, прозваногъ Іова, кога смо послали за нашега прокуратора и посланика, да би се одъ Ваше власти препрѣчиле и брзо одклониле знатне неправде коє намъ се чине. Прође ево столѣтіе єдно како се предаемо В. С., коя насъ є са урођеномъ своіомъ благости примила и дала намъ ово село, и допустила да живимо не само по нашемъ обреду, него да служимо у цркви св. Николе у Поли, гдѣ смо ми увѣкъ уздржавали, као и сада, єднога капелана. Али како се съ временомъ умножіо брой нашихъ породица, и смишляюћи на све оне догађае, коима сваки живући човѣкъ може подлећи, и потоме на далечину 9. миля одъ села до речене наше цркве, куда ради св. Тайна ићи морамо, мудро є промисліо г. 1767. нашъ онда бивши капеланъ, да добіе єднога друга свештеника, кой би имао живити у удалѣноме селу нашемъ за сваке бити могуће случае, коє потребую скоре духовне помоћи; и тай свештеникъ одъ оно доба до

данасъ увѣкъ є служіо; а тако исто одредіо є гроблѣ около оне цркве латинске за укопалиште покойнихъ нашега грчкога закона. Ми смо они, што у свако време точно подмиривасмо све явне намете, издржавасмо нашу цркву у Поли, а тако исто и реченога другога свештеника, и плаћасмо увѣкъ првине пароху латинскомъ у нашемъ селу, и десетину столной Црвки у Поли, безъ дасмо икадъ овима нити нашой цркви урачунали што, и одузели одъ ньіовихъ права, нити забранили слугама да слободно извршую свой поштовани законъ. Кои су пакъ то узроци ради коихъ укланя намъ се свештеникъ, кой намъ є толико потребитъ ради духовнихъ изложенихъ разлога, што познає нашъ српски матерньи єзикъ; и зашто намъ се забраньое давнашнѣ употрелявањ гробля, лако ће Ваша мудрость познати, и по томе по своіой милости и правди слонити се, да насъ утѣшите, како би се повратити могли на изгублѣни покой, кой за нашу духовну утѣху надамо се наћи само у нѣдрима нашега милостивога Принципа, проглашенога ради искрености и побожности и у найудалѣніимъ странама, допуставши намъ и далѣ употребляванѣ гробля, и одредивши намъ безъ явнога и приватнога терета, него текъ на наше трошке, свештеника О. В. Перазића, и послѣ нѣга да имамо власть у будуће изабрати другога, кои да има само служити у селу ютреню и вечерню, и обучавати у науки христіянской дѣцу и незналице, и да не умиремо безъ духовне подпоре, али не да служи св. Тайну службе Божіе, за кою готови смо ићи у Полу.„

На ово Сенатъ декретомъ 28. Ноем. 1772. неодобрава повратакъ Перазића, нити остале точке горнѣ прошнѣ. Ипакъ да би се брже доскочило потребама духовнима нашихъ Пероіца, и да имъ се дѣца обучаваю у науки христіянской, допушта имъ да и-

меную свештеника мирскога чина за сада и у будуће, али свагда да се изабрани има најпре прія-вити влади, коя ће га опремити у млѣтачки Левантъ да се рукоположи; и тай да има само служити Православне ванъ града у време болести, и да учи катихисисъ, али да се нигда нема приказати явно у црквеной одѣћи, нити служити предъ сабранимъ народомъ, и да мора стояти свагда у граду и т. д. — У слѣдъ овога допуштеня изаберу Перойци некога свештеника Василію Војводића, кой є поредъ свію забрана сѣдіо у Перою, служіо и мртве погребавао. Но будући да є г. 1778. брой римокатоличкихъ жителя у селу спао био на двѣ малобройне фамиліе, то напослѣдку и сами латин. пароси увидише, да имъ се ніе више опирати; и самъ Сенатъ Дукалима одъ 18. Авг. и 27. Ноем. 1787. конечно одобри желѣ Перояца.

У исто време наши Перойци свойски се постараю како би и цркву свою у мѣсту имали. Како су у свачему законитимъ путемъ ишли, тако и ради цркве обрате се на Сенатъ съ овомъ прошньомъ: "Пр. Принципе! Кралѣвска штедрота В. Свѣтлости, коя є отворена и неизцрпима за свакога, кой почива подъ осѣномъ Ваше милости, примила є у прошломе столѣтію неколико лица изъ Црнегоре, да се настане у Истріи, да би ту могли подъ закрилѣмъ закона безопасно живити и издржавати се своимъ трудима. Међу доброчинствама што су ихъ добили ови наши добѣгши предци, брои се: помоћь у новцу, житу, польскомъ оруђу, благу, и одређенѣ мѣста гдѣ ће се настанити у Перою, селу кое 7. миля одстои одъ Поле. Милость Сената уздержала ихъ є слободне да могу слѣдовати свой рођени грчки обредъ; али како ихъ є мали брой, не хотећи обременити ову малу населбину трошковима, што би превазилазили ньіову снагу, за уздржаванѣ єд-

нога нарочита свештеника и єдне нарочите цркве, изволило є подложити ихъ цркви грчкой у Поли, кою обслужує грчки свештеникъ. Будући да се умножава брой жителя, то є приморанъ онай парохъ изъ нужде узети другогъ свештеника за помоћника; али данасъ сђединћнћ ово са реченомъ Парохіомъ св. Николе у Поли, због далечине, узрокъ є те остаємо безъ духовне помоћи, не само болестници него и дѣца и старци, кои највеће помоћи требаю. Зато падаюћи предъ ноге В. Свѣтлости ми, около 300. душа, молимо одъ Ваше велике милости допуштенћ да можемо о своме трошку подићи єдну цркву у реченоме селу, гдѣ би слободни били испуњавати дужности закона по нашему обреду„.

Не видећи на ово никаквогъ повольногъ рѣшенія, сами г. 1787. о своме трошку, на брзу руку оправише запустѣлу рим. цркву св. Іеронима, и посветише є св. О. Спиридону. За развалине пакъ исте цркве дадоше обштини Фазанской, коя приказиваше неко право надъ ономъ зидиномъ, 150. млѣтачкихъ либара; о чему свѣдочи билѣжникъ Полски Варетонъ у писму одъ 6. Фебр. 1791, позиваюћи се, да све тако стои убилѣжено у кньигама обштине Фазанске. Што іошъ у реченой зидини бяше за употребляванћ, буде пренешено у цркву св. Стефана, коя є служила за цркву парохіалну за оно неколико заоставшихъ латинскихъ жителя. Поредъ свега тога, на тужбу по свой прилици латин. свештеника, Сенатъ Декретомъ 20. Дек. 1787. нареди да се има обуставити свака даля радня. Неуморни ипакъ труди и настоянћ за цркву и обштество Перойско незаборављногъ ревнителя и благодѣтеля, Пароха и Архимандрита О. Іосифа Кнежевића, у толико напослѣдку успѣше, да Сенатъ дукаломъ одъ 15. Марта 1788. заповѣди, да у правосл.

Перойце нема нико дирати, ни у цркву ньіову, ни у слободномъ извршаваню службе Божіе.

Али іошъ єданъ несносими теретъ тишташе наше Перойце. Као што горе видисмо, лат. Пароси, по сенатской наредби принудише предке ньіове за то, што тобоже у парохіалну юрисдикцію ньіову уђоше, да имъ плаћаю и они узаконѣне првине. Будући и тако обременѣни плаћанѣмъ десетине капитолу Полскомъ и некимъ контима Пола изъ Тревиза за неке ньіове землѣ, далѣ издржаванѣмъ своихъ дваю свештеника [1]), лото осѣтише како противу сваке заслуге и правде давати мораю рим. пароху речене првине. Зато у прошняма своима, особито пакъ подъ 22. Фебр. 1768., (позиваюћи се на свою сиротиню, и на то што већъ на три стране плаћати мораю, и на добре разлоге т. є. dantur primitiæ parochis pro administratione sacramentorum„ и “ datur benefitium pro officio „ коє рим. пароси ньима не чине, єръ имаю свога свештеника) молише Сенат да ихъ одъ таковога терета ослободи; али када у томе по тай начинъ не успѣше, у збору своме држаномъ 1. Авг. 1790. явнимъ писмомъ завѣрише се и дадоше знати, да неће више такови наметъ да плаћаю. Одлука ова ньіова повуче за собомъ дугу правду на суду, коя ихъ є доста трошка а и много яда и неволѣ стала, и текъ мало каснѣ него што ће пропасти република, нестависи у Перою сасвимъ и рим. цркве и римокатолика, оконча се на користъ нашихъ Перояца.

Будући, као што видисмо, Перойци оправише на брзуруку и према убожтву своме г. 1787. коєкако изъ развалина тадашню свою цркву, то є она по истеченію краткога времена сасвимъ къ паденію

[1]) Плаћали су онда своме пароху на свако челяде по 2. четврталя шенице и 2. єчма, коє чини 22. стара млѣтачка шенице, а толико єчма. Осимъ тога у име легата, давали су му 6. стари шенице.

клонула се. Зато г. 1834. настоянѣмъ тадашнѣга пароха Петра Маричевића и главара Перойскихъ, добію помоћь одъ правосл. Рѣчкихъ и Трієстинскихъ грађана те нешто овомъ помоћу нешто са 600. ф. кое узеше у заямъ одъ некога Даванца изъ Диняне, уступивши му до исплате сѣчу дрва у обштинской дубрави, покрие и поправе свою цркву. Несрећомъ пакъ запали се наскоро затимъ дубрава, и тако обвежу се Перойци плаћати лихву на речене новце. Желећи пакъ речени парохъ Маричевићъ іошъ болѣ свою цркву у Перою, а и стару одвећъ трошну и скоро опустѣлу матерь цркву у Поли оправити, прода ц. к. поморской власти у Поли єданъ домъ црковни за 1800. ф. Мала одвећъ цѣна по кою є речена кућа продана, даде повода новоприспѣвшемъ онда на парохію Перойску а данашнѣму протоєреію и пароху Мусићу те се у договору са обштествомъ одупре противу учинѣне продаѥ, осниваюћи се на законити узрокъ, што є продая учинѣна безъ допуштеня и одобреня надлежне, особито духовне власти. Овай ревностни коракъ буде увѣнчанъ послѣ дуготрайнога приказиваня и правданя найбольимъ успѣхомъ, будући найвишимъ царскимъ писмомъ рѣшено, да се има за речену кућу исплатити 5000. ф. Међутимъ настоянѣмъ реченогъ протопресвитера сабрано буде кодъ православнихъ Трієстинаца 320. ф. Одъ овога новца одма уложени буду 2932. ф. на оправлянѣ цркве Полске и на зиданѣ старога звоника скоро изъ темеля; оставши пакъ новци са осталомъ крозъ особито настоянѣ реченога протопрезвитера умноженомъ главницомъ, састоећомъ се у 7561 ф., дани су на добитъ, кой скупа са кућевномъ кириомъ, што се добива у Поли, износи годишнѣ 597. ф. 70. н. Изъ овога новца црква Перойска плаћа свога пароха а страномъ и учителя.

Пошто видише наши Перoици са своимъ па-

рохомъ тако поновлѣну и украшену свою майку цркву у Поли, не пожалише труда да то учине и са мѣстномъ црквомъ у Перою. Препорукомъ сада упокоєногъ Ђорђа Константини жителя Триєстинскогъ скупе одъ правосл. христіана изъ Беча, Млетака и Трста 2554 ф.; узто скупљѣно є іошь прилога око 1000 ф.; те съ новцемъ овимъ год. 1858. подигоше край цркве изъ темеля красни изъ кресаногъ камена звоникъ, кой се путницима съ мора изъ далека приказуе и обилѣжуе мѣсто пребиваня мале ове и єдине србске правос. обштине у Истріи. Оскудѣва звонику іошъ да се прикладнимъ кубетомъ заврши. Да би према овакоме звонику и звоно коє веће имали, дарова. Г. Дим. Теодоровићъ изъ Трієста звоно одъ 350. ф. У племенитой намѣри да и зданіе црковно понови, пође Протопрезвитеръ у Бечъ, те на лично приказану прошню Перояца удѣли милостиви царъ 600. ф., съ коима узъ припомоћъ народа, црква буде врло лѣпо и вкусно оправлѣна. Успѣси овакови на користъ и напредакъ цркве и благостаня нѣногъ, явно показую колико много права ревность и настоянѣ одъ стране свештеника у томе допринети могу! — Сада се ради о томе, како да се о државноме трошку начини у мѣсту и домъ парохіални. — Црква има лѣпихъ и богатихъ одѣћа, коє православни путници особито изъ Русіе приложише.

Перойци народъ су честанъ. У средъ данашньихъ развратнихъ времена и изопаченихъ, када по околнимъ другимъ селима убиства, крађе и друге моралне болести появляюсе, осташе іошъ сада тако реѣи неоскверньени, ньіово срце непритворно, ньіово живлѣнѣ іошъ скоро сасвимъ оно старинско непромѣньено; умѣрени су, свѣстни, простодушни, и валяни радини. Моралне ньіове врлине и красне неке народне обичае ньіове, описао є врло вѣшто

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

безпристрастни странацъ графъ Іеронимъ Агапито; и я упућуємъ читателя на Магазинъ г. 1844., гдѣ ће описаніе ово у преводу наћи. — Обичай Перояца при свадбама описанъ є у Магазину ланьске године. У свима пакъ обичаима народнима уплетенъ є знакъ чувства њіове побожности, и любави къ своіой вѣри и цркви. Неће сѣме у землю бацити, докле га найпре у цркву на благословъ не донесе. На Лучиндањъ дотераю волове предъ цркву на благословъ, и на рогу свакогъ вола задњу повртачъ (колачъ) као уздаріе свештенику. У очи своґъ крсногъ имена дође Перояцъ са свима домаћима на вечерню, донесе кольиво и свћу. На само крстно име прави крстни колачъ, обћдъ и призива пріятелѣ на часть. Свештенику када прикади столъ (трпезу), даде двѣ мале поскурице. — Перойци за дуго времена носили су своє одѣло црногорско и оружіе т. є. двѣ мале пушке за поясомъ, ятаганъ и дугу пушку, а старѣшине и саблю. Одкако пакъ по Истріи забрани власть людма носити оружіе, нестаде тога и кодъ њихъ, осимъ ловачке пушке, кою сваки и данасъ носи. Мушки носе сада одѣло скоро єднако са свима осталимъ Истріянцима: гаће одъ бѣлога сукна, шеширъ црне боє, чизмице и т. д. Разлика є само што Перойци имаю црвене узице около назувица. Женске пакъ у многоме задржаше своє старо народно ношиво: кошулю са широкимъ рукавима, коє оне саме извезу свиломъ различите боє; прслукъ такођеръ извезенъ; рашу одъ сукна модрога или зеленогъ, коя є подну два три пута обточена (пашаманомъ) врбцомъ свиленовуненомъ различите боє; крожате кратке съ рукавима непришивенимъ за крожатъ, и извезенима свиломъ и вуницомъ и окићенима ресама; сврху овога носе на прсима чампраге и токе, а подъ грло майте за запучаванѣ кошулѣ; около врата на црвеной врбци медалѣ сребропозла-

ћене; на ушима златне повелике брњице; около паса тканицу свиленовунену; спредъ прегачу шарену; а сврху нѣ обѣсе о тканицу лѣпъ шарени убрузчићъ; на ногама назувице (бѣчве) бѣле одъ вуне, и одъ фине коже зашилясте постоле, и около подножія узшаране бѣлимъ и црвенимъ зарескомъ а посреди виси съ китама црвена врбца.

Перойци найпре подпадаху подъ општину Полску, а имали су свога старѣшину кой се пріе звао кнезъ, послѣ жупанъ, а помоћникъ му поджупанъ, и ови су са 12. изабранихъ одъ народа селскихъ люди, селске послове управляли и пресуђивали оманѣ размирице у селу. Године пакъ 1850. добію допуштенѣ да буду за себе независна општина; али и пакъ у многимъ стварима мораю извѣстія подносити Полской општини. Штета є, што одъ тога доба и красни насловъ жупана, поджупана, збора сеоскихъ людій и т. д. почеше замѣнявати са таліанскимъ насловима: подештата, коншилѣра, рапрежентанца и т. д. коє свакояко треба да изоставе. Печатъ општине има у среди крстъ, а наоколо ова слова: Правос. србско општенство Перойско. — Осимъ свога србскога єзика, говоре скоро сви таліански. Одъ год. 1840. имаю свою народну школу; али жалибоже слаби є успѣхъ досадъ показала. Сада општина перойска брои 47. фам. са 200. душа. Према великомъ простору земльишта што га општина има, могло би ондѣ іошъ толико породица живѣти; єрбо сада немогући сами своє землѣ обдѣлавати, приморани су скоро са штетомъ своіомъ давати землѣ на кметство жителъима околнихъ села и т. д. Време є да Перойци увиде ову свою осѣтльиву оскудицу, коя се све то већма осѣћа, и да се постараю той доскочити; коє би найболѣ било, када би изъ старе своє постойбине Црнегоре, или изъ оближньихъ іой мѣста бокеж-

кихъ као: съ Убала, Кривошія и т. д. позвали себи неколико породица. Знамъ да би имъ у томе свакі пріятель рода и цркве на руци био, када би се за тай посао обратили и у преговоре ступили. Обителство Перойско по себи, као што видимо, у свакомъ обзиру незнатно, показуе у исторіи српской, пакъ и у европейской рѣдки случай, како єдна шака люди дошавшихъ изъ далеке землѣ, поселивши се међу многобройнимъ, већимъ дѣломъ туђимъ народомъ, ево крозъ готово два столѣтія, свой єзикъ, свою вѣру, своє обичае у свему и у самима маловажнимъ играма, чисте сачувати умѣде. Нови доказъ како се Србинъ свуда своє народности тврдо држи, и како га є мучно у туђи народъ прелити. Напоменућу іошъ овдѣ и парохе ньіове. Осимъ О. Просфера кой є, као што видисмо, у почетку населбине грчке у Полу дошао, и О. Петра Гифуна, неналазе се нигдѣ забилѣжени пароси одъ првихъ времена, него текъ одъ год. 1780. и то слѣдуюћимъ редомъ:

1. Іерей Іованъ Моксара, одъ 1780-1785., имао є за капелане: О. Харалампія Мамулу изъ М. Гомиря, и О. Іосифа Кнежевића крчанина.
2. Архиман. Іосифъ Кнежевићъ крчаникъ 1785-1794. [1]). Имао є за ово време капелане: Іереа Самуила Люботину перойца, Димитрія Владисавлѣвића и О. Партенію Покрайца крчанина.
3. Іерей Самуилъ Люботина одъ 1794-1809.; съ ньимъ служише као капелани: Тома Любатовићъ перояцъ, Спиридонъ Рафаиловићъ, Іованъ Вуиновићъ, Петар Маричевићъ перояцъ.

[1]) Ревностногъ овога за цркву и обштество Іеромонаха наименуе Архіеп. Филаделфиски Софроніе за Архимандрита и свога викара у Истріи, давши му синѣлію на тал. єзику, коя у преводу овако гласи:

Ми Софроній Божіею Милостію Архіепископъ, Митрополитъ Филаделфискій, честній Єксархъ све Лидіе. Любезноме нашемъ у

4. Іерей Петаръ Меричевићъ одъ 1809-1853. съ коимъ служише као капелани: поменути старацъ Іованъ Вуиновићъ, Константинъ Іовановићъ, Іованъ Сундечићъ, Іоакимъ Амановићъ и Герасимъ Алаваня, (ова 4. послѣдня и као учительи).
5. Протопрезвитеръ Христифоръ Мусићъ одъ 1853. съ капеланима и учительима: Герасимъ Алаваня, Илія Войводићъ, Спиридонъ Кнежевићъ, и Іованъ Маричевићъ перояцъ.

Г. П. Архим.

Христу честноме О. Іосифу Кнежевићу изъ среза Книнскогъ у Далмаціи, садашнѣму пароху наше цркве св. Николе, знатнога народа грчкога у граду Поли у Истріи.

Имаюћи ми потребу ради пастирскихъ нашихъ стараня, и у стварима спадаюћимъ овой нашой духовной власти одъ єдногъ вѣштогъ и способногъ лица, да намъ послужи у граду Поли, да води бригу о душама онихъ нашихъ вѣрнихъ жителя, како у ономе граду, тако и онихъ у обштини Перойской среза Полскогъ, на то већу нашу утѣху: зато обративши око наше на Тебе, кой се одликуешъ наукомъ, искуствомъ, и чистотомъ савѣсти, рѣшисмо се да Те изберемо и одредимо, као што Те и овимъ нашимъ пастирскимъ писмомъ избирамо и одређуемо за нашега Архимандрита, да са свакомъ ревностію бригу водишъ надъ онимъ душама, и надзирешъ о спасенію на утѣху ньіову, крозъ точно испуняванѣ вѣре и образа св. цркве Господа Бога нашегъ, — крозъ одправлянѣ и служенѣ светихъ служаба прописанихъ и нареѣенихъ одъ св. Канона, у свакоме доброме реду и христіянскима уредбама: дававаюћи ти властъ да ихъ надгледашъ, исповѣдашъ и дѣлишъ имъ сваку тайну и духовну благодатъ. Моћићешъ осветити такоѣеръ сваки олтаръ, кой би се у каквой новой цркви начиніо за службу св. Литургіе по пропису св. Канона. — Овога реченога нашега Архим. мораће сви за таковогъ признавати, почитовати и слушати, иначе подлећи ће нашой казни.

Препоручуе Ти се далѣ да настоитъ свакимъ начиномъ да наши вѣрни буду у покою и дужноме миру, савѣтуюћи ихъ на дужности према Богу, и нашему Принципу и любезноме Отцу, као прави христіани и вѣрни поданици и пр.

Дано у стану нашемъ Архіепископско — Филаделфискомъ, у Млѣтцима 18. Новембра 1781.

Софроній Арх. и Митр. Фил. с. р.

Конст. Наранци, канц. архіеп.

2.) Писма и свѣдочанства

издана у више пута одъ сяйне републике Млѣтачке благородной србске породици у Рисну, коя се звала Метковићь другачіе Ѣеловићь [1]).

1. писмо. Мы Александеръ Молинъ по милости сяйне Републике Млѣтачке Ѣенерал-Проведиторъ у Далмаціи и Албаніи.

Многоврстни покушай храбрости и вѣрности найприврженіихъ Намъ капетана Петра, Мате, капетана Николе, Ѣорѣе и Лазара Метковићь звани Ѣеловићь изъ Рисна, што су посвѣдочавали у свакой згоди крозъ цѣло време Нашега ѣенералства, заслужую найвећу похвалу; єръ не само да нису никадъ пропуштали извршити све што имъ є наређено било у войничкимъ дужностима, него су се свуда између првихъ одликовали показуюћи свагда найяснію свою привржености и вѣрность: због чега Ми подпуно задовольни съ ньіовимъ услугама испуштамо имъ настоеће свѣдочанство, съ коимъ се могу послужити у свако доба иштући да имъ заслуге буду дарежльиво одъ Државе награђене.

[1]) Имаюћи у препису нѣка знатна писма републике млѣтачке, што ій є она издала знатнимъ людма изъ србске породице Ѣеловића, коя и данасъ у Бокама живи, судіо самъ за добро да ій на србскій єзикъ преведемъ, и у нашемъ далматинскомъ Магазину штампамъ, єдно зато што ће иста писма моћи штогодъ служити за освѣтленѣ далматинске исторіе, а друго и зато да славне заслуге породице Ѣеловића учињене републици Млѣтачкой, предъ свѣтомъ познате буду на вѣрну успомену и похвалу ньіову; єръ ми Србльи те смо обично срећне, да заслуге нашихъ юнака и славнихъ мужева туђимъ државама учињене заборавности се предаваю, и спомена у штампанимъ киьигама о ньима нечини се.

Николаєвиħъ.

Подписанъ: Александеръ Молинъ Ђенерал-Проведиторъ. (М. П.) У Задру 22. Маіа 1689.

2. Мы Луіо Мочениго III. по милости сяйне републике млѣтачке Ђенерал-Проведиторъ у Далмаціи и Албаніи.

Колико є важно и користно за државу да трговачки карвани силазе у Рисанъ, толико види се нужно да свакій путъ буду праћени одъ стражана, да неби на ньи нападали брдски люди, као што су ту скоро на ньи насилно напали были, и велику имъ штету починили, на што се ови жестоко туже и траже накнаду за учинѣне имъ штете. Изъ узрока тога одлучили смо наредити, да єдна чета коя садъ стои у стражарици Градинской, увѣкъ прати такве карване; а будући є капетанъ Антоніе Белглава своевольно одрекао се свое чете пандурске, сь коіомъ є досадъ управляо: згодно пакъ пріявіо се Никола Ђеловићь да ће се онъ те управе примити и пратити трговачке карване и пр. и пр.; имаюћи притомъ довольна увѣреня да є истый за то способанъ и да добро познае околне предѣле и путове, одважисмо се нѣга изабрати, као што га съ овимъ у снагу Нашега ђенералскога господства изабирамо и поставлямо за капетана оне чете што стои у Градини [1]), надъ коіомъ є доскора заповѣдао Антоніе Белглава, са свима онима преимућствама што принадлеже томъ чину; и за таква одъ свакога има бити припознатъ покораваюћи се нѣговимъ заповѣдима. Нѣгова є дужность саставити у два мѣсеца чету одъ шесетъ момака и пр. и пр.; плата нѣгова као капетанова биће мѣсечно 62. ли-

[1]) Градина є была єдна тврдиньица изнадъ Рисна, и садъ іой се виде само развалине. Прев.

ре; плата заставникова (alfiere) биће мѣсечно 36. лира; плата стражмештрова и капларова биће 24. лире; а за свакога момка по 18. лира на мѣсецъ, осимъ обичнога хлѣба суварка (biscotto) и пр.

Подписани: Луіо Моцениго III. Ђенерал-Провединторъ, Вендраминъ Біанки Секретаръ. (М. П.) У Кастел-новомъ 1. Септем. 1698.

---

3. Одъ насъ Іована Гримани по милости сяйне републике млѣтачке пограничногъ комесара у Далмаціи и Албаніи, Вами капетану Ђеловићу на стражи у Лупоглаву любезный поздравъ.

Чуюћи што сте писали г. кавалѣру Іов. Антонію Болици о Вашой кумпаніи (чети), настояо самъ да нѣгова Преузвишеность г. Проведиторъ изванредный пошлѣ на стражу на Ваше мѣсто г. подпуковника Дупилу, а вами съ вашимъ официрима кои су кодъ васъ допуштамъ да пођете поклонити се нѣговой Преузвишености и да му изявите све што вамъ треба. Извршићете оно што вамъ нареди Іов. Антоніе Болица, и Богъ съ вама. — Исподъ шатора у Дварсену 16. Фебр. 1700.

Подписанъ: Іованъ Гримани.

---

4. Мы Бортоло Моро по милости сяйне реп. млѣт. изванредный Проведиторъ у Котору и у Албаніи, врховный Интендентъ (Надзиратель) у Кастелновому.

Имаюћи похвалну желю храбрый и вѣрный капетанъ Никола Ђеловићь и далѣ у настоећой потреби служити на сувой земльи приведрога Дужда, као што є чиніо у прећашньой войни на овимъ странама ревно и храбро съ найотличнѣимъ заслугама: обећава се предъ Нами, да ће сакупити 50. момака

приморацa и албанеза; и да ће одъ њи начинити єдну чету (кумп.), коя се има сдружити съ регименътомъ што ће се установити, съ коіомъ ће ићи гдѣ му буде наређено да освѣдочи свое юначтво. Мы уважаваюћи са угоднимъ задовольствомъ нѣгову понуду и пр. и пр. допуштамо поменутомъ капетану Николи Ћеловићу да скупи у свое име предречену чету за два мѣсеца, и да ій наоружа у граду Котору. За свакога войника што ће онъ врбовати, (кои мораю подпуно быти способни за войничку службу) даће му се изъ државне касе 10. сребрнихъ дуката за даръ, свита за хальине, оружіе, кабаница, ћебе, и друго све по наредби припосланой Намъ одъ нѣгове преузвишености Ћенерал-Проведитора, као суваракъ, хлѣбъ и пр. и пр. — Како скупи чету одъ 25. момака, одма може развити заставу (барякъ), и одъ тога доба почеће ићи плаћа нѣму и нѣговимъ подчинѣнимъ официрима, кое ће онъ самъ именовати. Аколи пакъ у одређено време одъ два мѣсеца неузмогне подпуно сакупити читаву чету, онда ће они врбовани момци быти подѣлѣни по другимъ кумпаніяма, гдѣ ій буде вишій брой, да се лакше и брже могу послати на службу и на заповѣдь нѣгове преузвишености г. Ћенерал-Проведитора као што є одређено. — У Кастелновомъ 22. Марта 1701.

Подписани: Бортоло Моро изванред. провед. — Јов. Арсеніе Саламонъ в.-секретаръ. (М. П.)

---

5. Мы Луіо Моцениго III. по милости сяйне реп. млѣт. Ћенерал-Проведитор у Далмаціи и Албаніи.

Будући капетану Николи Ћеловићу изъ Рисна помоћу кавалѣра Јов. Болице пошло є за рукомъ скупити єдну чету одъ 50. момака Албанаса за

службу по сувой земльи и пр. и већъ се съ њомъ пріявіо Нашимъ заповѣдима; и будући є особито нужно да истый капетанъ Ђеловићь одъ ове власти добіе диплому, снагомъ кое имаю се у течай ставити плаће и пр: одлучисмо по власти Нашегъ ђенералства овимъ настоећимъ писмомъ изабрати, поставити и потврдити горепоменутогъ Ђеловића за капетана речене кумпаніе одъ нове врбовке, кою є онъ скупіо,и кою треба разликовати одъ оне старе што є већъ распуштена и пр. и тако њему као и њговимъ официрима и солдатима има се свакогъ мѣсеца плаћа издавати онака иста као и другимъ капетанима те народности; сувише свакъ има га признати за таквога, и докъ є у служби има имати сва она преимућства и користи, што и други одъ исте народности уживаю и пр. — У Задру 4. Јуніа 1701.

Подп: Луіо Моцениго III. Ђенер.-Пров. — Іов. Петаръ Кавали секрет.

Мы Бортоло Моро по мил. сяйне реп. млѣт. изванредный Проведиторъ у Котору.

Међу найзнатніе породице у Рисну брое се на првомъ мѣсту арамбаше Петаръ, Мато, Никола и Лазаръ покойногъ Луке Метковићь звани Ђеловићь; и као што су они између првихъ подложили се млѣтачкомъ господству, тако су, као што ій и државни великодостойници похвальиваю, у свакой згоди достойно освѣдочавали свою вѣрность, служећи о собственимъ трошковима, безъ икакве државне тегобе, гдѣ годъ є потреба была, біюћи се радо и съ црногорцима и съ другимъ непріятельскимъ народима. Због чега Ми подпуно задовольни њіовомъ постояномъ вѣрности и изврстномъ службомъ, испуштамо имъ настоеће писмо съ тимъ увѣренѣмъ, да ће сяйна Ре-

публика са особитимъ благоволенѣмь припознати ньіове неутрудиме раднѣ у државной служби. — У Котору 18. Авг. 1701.

Подп. Бортоло Моро изванред. Пров. — Іован Антон. Ђенерини канцлеръ.

---

7. Мы Фериго Барбариго по мил. репуб. млѣт. капетанъ брода Бергама и пр.

Будући є капетанъ надъ приморцима Никола Ђеловиьь службовао у овой войничкой посади за цѣло време нашега овдѣ управляня са своіомъ четомъ найточніе испуняваюћи све што га се дотицало; зато му испуштамо настоеће писмо као истинито свѣдочанство нѣгове изврености. — На Бергаму 31. Авг. 1703.

Подп. Фериго Барбариго капет. — Яковъ Бричано канцелиста. (М. П.)

---

8. Писмо капетану Николи Ђеловићу. — Славный Господине! — Треба да се иде у Престолницу донети нужне новце за преке потребе у коима се налази ова войска и момци одъ бродова; и будући се тамо има послати човѣкъ кои ће те новце донети, я самъ упро очи у васъ као у многозаслужногъ и искусногъ официра, кои се одликуе своіомъ точношћу, своіомъ ревношћу и вѣрномъ искреношћу у државной служби. Како дакле ово писмо примите, имате се укрцати у државный бродићъ на то већъ одређеный, и съ писмима што вамъ се предаду тога часа поћи у Венецію, гдѣ кадъ дођете предаћете иста у чиновницу одъ здравля (Sanità). Ту ћете чекати на државне одлуке, и како вамъ се предаду новци, одма ћете се пустити на єдро да пріе дођете у Кастелновый у Боку Котор-

ску, гдѣ ћете морати остати докле годъ я тамо недођемъ. И будући да на новце треба имати највећій опазъ, зато вамъ се наређуе да изъ бродиња никудъ немичете се ни за какавъ узрокъ, него увѣкъ тамо морате остати због свake предосторожности, што се у таквой важной ствари изискуе и пр. и пр. Уздамъ се да ћете и овомъ приликомъ подпуно освѣдочити вашу точность и вѣрность према држави, чимъ ћете умложити ваше заслуге одавно стечене, и желимъ вамъ сваку срећу. — На броду адмиральскомъ "Св. Доменико„ 18. Іуліа 1705. у каналу Лезинскомъ.

подп. Андріа Корнеръ Адмираль.

---

9. Капетану Николи Ђеловићу. — Славный Господине! Потреба одъ новаца овой войсци и морнарима, принуђаваме изновице послати у Венецію државный бродићъ съ човѣкомъ, на комъ є освѣдочена вѣрность и точность; и будући самъ на васъ очи обратіо, кои имате све те изврености, као што сте похвално освѣдочили и прошлога пута према држави, вы ћете се како примите ово писмо опетъ укрцати у поменутый бродићъ, и поћићете одма (далѣ све као у пређашнѣмъ писму.) На броду адмиральскомъ "св. Доменико„ 29. Септем. 1705 у водама Колочепскимъ (Каламота). — Подп. Адмираль Андріа Корнеръ.

---

10. Свѣдочанство. — Свѣдочи брой 11. и Бено Миното управитель брода, како налазећи се кап. Никола Ђеловићь са своимъ приморцима укрцанъ на истомъ броду званомъ "Херкулъ„ брой 11. извршіо є највећомъ точношћу оно што се нѣга дотицало, а навластито кадъ є преотео одъ Сеняна

Марциліану, кою су они са своіомъ галеромъ ухватили (заробили) были пуну крцату кадъ є изъ Престолнице єдрила, показуюћи се ту юначки првый предъ своіомъ четомъ, съ найвећомъ похваломъ испуняваюћи све налоге дане му одъ бр. 11. те є срећно пропустіо Марциліану да утече узъ пристаништа (луке) испредъ страже речене галере; због чега му се дава ово свѣдочанство да се њимъ послужити може гдѣ му валяло буде. — На броду "Херкулъ„ 12. Фебр. 1705. — Подп. Бенето Мино-то управитель брода.

---

11. Мы Андріа Корнеръ по мил. сяйне Репуб. Млѣтач. Адмираль надъ бродовима.

Одређенъ у посаду на бродъ "Хркулъ„ од нашега бродовначтва (squadra) капетанъ Никола Ђеловићь приморацъ, извршивао є, кадъ є брой 11. Миното управитель брода преотео одъ Сеняна Марциліану єдрећу изъ Венеціе, са особитомъ вѣштином у съ найприврженіомъ одапошћу на челу свое чете све што му є повѣрено было, као што се види изъ свѣдочбе броя 11. управителя брода реченогъ. Та нѣгова похвална дѣла задобила су му добрый гласъ; и мы смо свакій путъ, кадъ су држави бродићи (felluca) у престолницу по новце за войску и морнаре ићи морали, нѣму повѣравали поузданый преносъ државногъ блага. Преносъ є новаца онъ съ найприврженіомъ одапошћу по двапутъ извршіо, изъ чега смо упознали найясніе знаке нѣлове вѣрности и наклоности према државной служби. Осимъ тога свагда се показивао врло точанъ и вѣштъ у владаню свое чете држећи є као што ваља у запту. Нѣга дакле, нарешена съ такимъ похвалнимъ дѣлма и заслугама, и Мы подпомажемо га съ овимъ Нашимъ свѣдочанствомъ у знакъ на-

шегъ пріятногъ задовольства, и нека му служи за препоруку да одржи дуждеву милость и награду. — На броду Адмиральскомъ "св. Доменико„ 17. Фебр. 1705. Б. М. Спиньонъ. — Подп. Андриа Корнеръ Адмираль Павле Миното канц. (М. П.)

---

12. Мы Франо Донадо по мил. сяйне репуб. млѣт. изванредный Пров. у Котору и пр.

Владаюћи се точно и валяно за време наше управе Петаръ Ѣеловићь изъ Рисна у свомъ званію као капетанъ на онимъ странама, освѣдочіо намъ є у многостручнимъ своимъ дужностима највећу ревность према државной служби, умѣюћи уздржати у покорности и у миру оне околне народе, чимъ є изнова показао свою вѣрность, свою оданость, и добру волю, као и браћа му, кои су се заслужно одликовали у прошастой войни. Због тога свога похвалногъ понашаня заслужіо є да му се даде ово истинито свѣдочанство пріе него се врати у отачбину у знакъ нашега подпунога задовольства, нека му служи за препоруку као достойномъ државногъ обилатогъ благодѣанія. — У Котору 28. Маіа 1707. — Подп. Франо Донадо изванред. Провед. Андріа Кандидо канцел. (М. П.)

---

13. Мы Филипъ Капело и пр. изванред. Пров. у Котору и Албаніи и пр.

Велике су и старе и нове заслуге породице Ѣеловића изъ Рисна, єръ су они у прошастимъ ратовима жертвовали и свое иманѣ и свою крвь за славу и величанство државе, као што се ясно види изъ толики узмножити свѣдочба преузвишене господе Ѣенерал-Проведитора и наши предшастника; као што и садъ са своіомъ четомъ стои па нашой служ-

би капетанъ Никола, и као што є капетанъ Петаръ оправляо съ найвећомъ точношћу свою користну службу за време Наше управе у честимъ немирима, смутњама и побунама наши поданика и туђи, кадъ є био капетанъ у онимъ странама и у другимъ згодама, имаюћи добру волю за државну службу а узъ то велика познанства и пріятельства у земльи и преко границе утишао є народъ и обслужуюћи наше заповѣди допринео є желѣный миръ, и освѣдочіо є привржености свою къ Дужду, показуюћи према нѣму вавѣкъ свою вѣрность и оданость; и зато судимо да є праведно испустити му ову праведну свѣдочбу због државне поштоване награде. — У Котору 26. Маіа 1712. — Подп. Филипъ Капело изванр. Провед. Антоній Пеци канцел.

14. У Вила-франки 3. Авг. 1707. — Свѣдочимъ я доле подписаный, како є компанія г. Николе Ђеловића капетана задржаваюћи се више одъ четири мѣсеца у Вила-франки подносила се у своимъ дужностима за мое владе найточніе и найкористніе за државну службу, а особито у оной пригоди кадъ су нѣмачке нове чете (reclute) слазиле изъ Тирола, кое су се такође држале врло учтиво, покорно у свакомъ запту. — Іеро Кустоза комесаръ (М. П.)

15. Мы Іов. Доменикъ Тіеполо изванред. Провед. на сувой земльи.

Будући смо одредили капетана надъ приморцима Ђеловића са 40. войника да пропрати до на край мора 120. момака таліанаца, ако бы му гдѣ помоћь требовала за больи надзоръ ове челяди, налажемо свима обштинама крозъ кое бы онъ прошао, или се у ньима заустављо, да истомъ официру сва-

ку помоћь имаю найточніе указати ако бы онъ одъ ньи какву захтѣвао да свое путованѣ може у найболѣмъ реду довршити и пр. — У Верони 17. Авг. 1707. Подп. Іов. Дом. Тіеполо изван. Провед. — Ђорђе Нашивера канцел. (М. П.)

16. Мы Данилъ Долфинъ IV. и пр. изванредни Пров. на сув. зем.

Будући се одавдѣ шалю 170. момака таліанаца до на край мора, налажемо свима обштинама, гдѣ бы се ови зауставили преноћити, да кап. Николи Ђеловићу, подъ чіомъ се пратньомъ ови налазе, даду толико люди за стражаре, колико бы онъ одъ ньи захтѣвао, а то због тога, да небы таліани бѣжали, или нередъ какавъ учинили и пр. — У Верони 12 Септ. 1708. — Данил Долфинъ 4. изван. Пров. на сув. зем.

17. Конте кавалѣр Іов. Буровићь управитель кастел-новскій.

Познате саме по себи у овой држави услуге учинѣне одъ благороднога кап. Петра Ђеловића изъ Рисна, нетребаю другога свѣдочанства. Налазіо се онъ са своіомъ четом у време жестоке прошасте войне противъ Турака при отиманю и разораваня Любомира, Требиня и дригихъ мѣста у Ерзеговини, и ту є освѣтлао свою вѣрность и ревность према славодобитной држави. Такођеръ кадъ є потучена турска войска предъ Дулчиньомъ и ту се одликовао идући увѣкъ првый предъ своіомъ заставомъ у славной регименти нѣгове преузвишености г. кавалѣра Данила Долфина IV. Ђенерал-проведитора у Далмаціи, и быо є између први кои є доносіо осѣчене главе непріятельске предъ ноге нѣгове преуз-

вишености. За ова юначка дѣла што є за време мое владе починіо, немогу да му неиспустимъ на нѣгово искањѣ ово свѣдочанство, коимъ се може послужити иштући одъ преведрога Дужда явне благоволителне награде и пр. — У Кастел-новому 7. Іуліа 1709. — Іов. Буровићь упр. Кастели.

18. Мы Никола Контарини по мил. сяй. реп. млѣт. изванр. Пров. у Котору и Алб. и пр.

Многостручне примѣре ревности опазили смо на благор. кап. Петру Ѣеловићу жителю и поглавици Рисанскомъ, чію способность у многимъ згодама државне службе мы смо искусили, єръ не само да є на собствене трошкове и са своіомъ великомъ штетомъ слао у землю турску свога брата конта Ѣорђа да дозна намѣре и кретнѣ Паше Босанскогъ, а и црногораца, кудъ є непрестано ишао и оданде своя извѣстія слао; него и у побуни наши поданика, кои су гомилама подигли се были да узъ Москове пристану, ніє пропустіо као правый и вѣрный поданикъ съ найвећомъ хитриномъ настояти да се ови умире и утишаю, што є по жељи на велико наше задовольство и докучіо; сувише у овой гладной и неродной години прискочіо є у помоћь са своимъ бродовима крцатимъ жита, те є спасао многу челядь у Бокама одъ глади. Исту услугу и точность не маню показао є колико онъ толико и нѣговъ братъ конте Ѣорђе у свакой прилици и потреби државной, што се згађала за време наше изванредне владе. Припознаваюћи дакле да су заслужни явне награде одпуштамо имъ настоеће свѣдочанство, коимъ се могу служити у искању дуждеве милости и пр. — У Кастел-новому 21. Іул. 1714. — Никола Контарини изв. пров. — Яковъ Кандидо канц. (М. П.)

19. Мы Анђелъ Емо по мил. сяйне реп. Млѣт. Ђенерал-Пров. у Далм. и Албаніи.

Котаръ Рисанскій кои є врло пространъ и народомъ напунѣнъ нема ни єдногъ поглавара да влада и управля надъ онимъ селянима раштрканима, да ій кадъ државна потреба и служба изискує у-єдно скупи. Мы смо упознали ову истину и велику штету и назадакъ због тога у овимъ послѣднимъ злогоднимъ дотицаима и ненаднимъ навалама турака и црногораца, због шта морале су се све луке край границе утврдити, наоружати и помньиво чувати. Увиђаюћи дакле преку потребу да се ту има намѣстити єданъ поглаварь, кои бы подъ именомъ сердара управляо оне поданике, обратили смо очи наше да пронађемо човѣка изврсна, умѣтна, искусна, позната и повѣрена, кои бы то достоянство знао оправляти на користь државну. Све ове изврсности нађосмо кодъ конта кан. Петра Ђеловића, єдного одъ найодличніи жителя онога предѣла. Осимъ тога што є онъ изъ породице многозаслужне коя се садъ састои изъ многобройногъ братства, има онъ особите заслуге задобивене у послѣдномъ рату и у другимъ приликама што су се на границама догађале, као што се види изъ свѣдочба наши преузвишени предошастника и изванредни Проведитора, да є онъ слао у државу турску свою браћу и друге люде о собственомъ трошку да дознаду намѣре и кретаня турска; више пута трудіо се и то врло користно на задовольство државни представника, да одржи у покорности и послуху наше поданике, да небы пристали узъ побунѣне црногорце и съ ньима се сдружили. Многе друге примѣре свое ревности и привржености показао є онъ у найновіимъ ненаднимъ догађаима, чуваюћи найтврђе сву дужину оне границе, докле се годъ турска войска ніе узмакла и сасвимъ се разишля. У снагу дакле пред-

наведени разлога влашћу пристојећомъ Нашемъ Бенералству изабирамо и опредѣлюемо настоећимъ писмомъ конта капетана Петра Ѣеловића за сердара-управителя народа Рисанскогъ и цѣлогъ оногъ предѣла, а они му мораю у свакой згоди гдѣ се тиче државне службе указивати найточнію сваку послушность. Плата издаваће му се по осамъ дуката сваког мѣсеца изъ државне касе у Котору и пр. и пр. — У Кастел-новому 10. Ноем. 1714. — Анђелъ Емо Ѣенер.-Провед. — Іов. Дом. Имберти секрет. (М. П.)

20. Іованъ Корнеліо по мил. божіой Дуждъ млѣтачкій. Благородномъ и мудромъ мужу Данилу Долфину IV. кавалѣру и главнокомандующемъ ѣенералу надъ морскомъ войскомъ.

Овомъ приликомъ долази вамъ капет. Никола Ѣеловићь од регименте Марковића, єръ пріе ніе могао упутити се небудући свршіо свое рачуне, да буде и далѣ на служби Нашой и пр. и пр. У нашемъ Дуждевомъ двору 16. Ноем. индик. 9. 1715. — Маринъ одъ Негри секрет.

21. Мы Данилъ Долфинъ IV. главнокомандующій Ѣенералъ.

После дуге службе коју є показивао у прошастомъ рату кап. Петаръ Ѣеловићь из Рисна, одъ оногъ доба одъ Дулчиня све до данашнѣгъ дана задобивао є све то већу важность своимъ юначтвомъ и у овой скорашньой войни стоећи на броду узъ Насъ желянъ жртвовати се за славу свога Дужда и пр. (препоручуе га далѣ богатой милости владателѣвой). У Крфу 27. Марта 1716. — Данило Долфинъ IV. главнок. Ѣен. — Викентій Ліо секретаръ (М. П.)

22. Мы Андріа Пизани по мил. реп. млѣт. главноком. Ђенералъ надъ морскомъ войскомъ.

Године 1698. започиню войнички труди капетана Николе Ђеловића съ єдномъ компаніомъ на граници опасной кодъ Градине (више Рисна. Пр.) у Далмаціи. Изъ овога мѣста послѣ мало година био є премѣштенъ као заповѣдникъ на друго мѣсто у Италіи кадъ су се тамо опасности появиле. Оданде посланъ є био на државне бродове овдѣ у Леванту, съ кои опетъ се вратіо у Италію гдѣ є стояо до започетка настоећегъ рата, због чега се опетъ повратіо у Левантъ. У свима овима службама подносіо се онъ што се болѣ могао извршуюћи найточніе свое дужности съ похваломъ и юначтвомъ, чимъ є задобіо велике заслуге. Имаюћи Мы садъ допунити празно мѣсто Сржан-Маіора у регименти Розани, налазимо за праведно изабрати на ово важно званіе предреченогъ капетана Николу Ђеловића утолико пріе што є онъ и найстаріи и способанъ да управля єднимъ батальономъ. Влашћу дакле Намъ припадаюћомъ као главнокомандуюћемъ Ђенералу именуемо за Сржан-Маіора у регименту Розани истога кап. Николу Ђеловића съ чиномъ, платомъ и преимућствама што пристоє томъ званію и пр. и пр. — У Крфу 5. Мар. 1717. — Андріа Пизани глави. Ђенер. — Орацій Бартолини секрет. (М. П.)

23. Сржан-Маіору Николи Ђеловићу у Бутинтро. — Долазе тамо три компаніе таліанаца да измѣну ту посаду, коя се премѣшта на другу страну. Имаюћи съ ньомъ ноћи и подпуковникъ Віани, остаће ваше господство на врховной заповѣди у тимъ службама и пр. — У Крфу 2 Апр. 1717. — Андріа Пизани глав. Ђенер.

24. Мы Севастіанъ Вендрамино по мил. реп. млѣт. изванред. Провед. у Котору и Албаніи и пр.

У три жестоке войне што смо у послѣдно доба имали, Сердаръ Петаръ Ѣеловиħь освѣдочіо є свою вѣрность служеħи съ найбольомъ точношħу и бранеħи повѣрене му границе; кадъ му є нареѣено да иде у бой радо є послушао показуюħи у своимъ дужностима живоħу духа, добро понашанѣ и юначтво, налазеħи се свагда међу првима у реду и пр. — У Котору 7. Апр. 1717. — Севастіанъ Вендрамино изван. Пров. — Іов. Батист. Кандидо канцел. (М. П.)

25. Мы Луіо Моцениго III. по мил. сяйне реп. млѣт. Ѣенерал-Пров. у Далмаціи и Албаніи.

Кадъ смо дошли у Боке и прегледали ове границе, нашли смо да мѣсто Грахово ніе као што треба увлашħено, него стои безъ управе. Важность овога мѣста съ обичнимъ послѣдицама, особито у садашњимъ тежкимъ дотицаима за пролазакъ трговачки карвана, тако є знатна, да бы превелика користъ за државу была, кадъ бы се оно сасвимъ посвоило. То да се постигне, бачили смо наше око на способность, вѣштину и валяность сердара Петра Ѣеловиħа и нѣму смо посао наредили, кои га є похвално и свршіо на наше пуно задовольство; него садъ налазимо, као што є и пре бывало, одъ найвеħе потребе, да се тамо управитель (Гувернаторъ) намѣсти, кои ħе оно мѣсто уздржати моħи и іошъ више допринети на користъ сяйне државе. Видеħи велике заслуге породице Ѣеловиħа, коя се увѣкъ одликовала у свакой државной служби, а напосе уважаваюħи заслуге истога Сердара Петра, кои є неустрашльивимъ духомъ онай предѣлъ заузео, налазимо праведно дати му знаке државногъ бла-

говоленя, и услѣдъ власти Ѣенералства Нашегъ изабирамо и одређуемо за гувернатора надъ Грахово̀мъ и за управителя надъ Коренићима и Баняним̀а предреченогъ сердара Ѣеловића съ повишеномъ платомъ одъ 12. дуката на мѣсецъ додаваюћу и они 8. што є досада уживао, тако да свакогъ мѣсеца има примати по 20. дуката и пр. (далѣ препоручуе му точность у дужностима, и наређуе да га свакъ за таквогъ приnознавати има). — На ѣенералскомъ броду у Кастел-новому 1. Окт. 1717. Луіо Моценіго III. Ѣен.-Пров. Іов. Петар Кавали секр.

---

26. Мы Луіо Моцениго III. по мил. сяйне рец. млѣт. Ѣенерал-Проведиторъ над войскомъ у Далмаціи и Албаніи.

Кадъ смо дошли на ове стране и нашу войску подъ Баромъ (Antivari) сакупили и наредили за далѣ покрете, нашли смо за потребно да се Грахово заузме. И познаваюћи валяность, вѣштину као и юначтво сердара конта Петра Ѣеловића, послали смо га съ єднимъ одѣленѣмъ момака да заузме речено мѣсто; и кадъ є то съ похваломъ учиніо, наименовали смо га по заслугама гувернаторомъ истога предѣла. Но онъ да посвѣдочи іошъ више свою точность и привржености къ држави, уступіо є єданъ бродъ великій са 16. морнара да се на нѣму преноси войска безъ икаква државна трошка. Не манѣ и нѣговъ братъ капетанъ конте Ѣорђе као своеволяцъ ишао є са своимъ нашомъ войскомъ и у бой гдѣ су се съ непріятелѣмъ сукобили, тако да смо Мы много задовольни са службомъ оба брата, и за свѣдочбу ньіове заслуге испуштамо имъ ово писмо и пр. — У Кастел-новому 17. Нов. 1717. Луіо Моценіго III Ѣенер.-Пров. — Никола Ѣорђе Нападополи секр.

27. Мы Іов. Матіа графъ Шулембургъ Фелдмаршалъ, и по мил. сяйне рец. млѣт. главнокомандуюћій Ђенералъ.

Знатне су заслуге, што є у различнымъ приликама државне службе задобіо Сржан-Маіоръ Никола Ђеловићь одъ приморацa регименте Розани. Он се налазіо у войни године 1716. подъ Крфомъ онда кадъ су га са свію страна обколили, гдѣ се валяно владао на своме мѣсту што му є было одређено; а тако исто доцніе у той години валяно и юначки подносіо се, кадъ се нападало на градъ Воницу. У години опетъ 1717. ишао є на галерама за войскомъ и присуствовао є у бою морскомъ кодъ Елеоса, затимъ у мѣсецу Октобру са своіомъ региментомъ одређенъ є бio да освои Превезу и речену Воницу; на првомъ мѣсту одликовао се тимъ, што кадъ су Турци нагнули бѣжати, гоніо ій є са своимъ момцима, и самъ своіомъ рукомъ одкинуо є три непріятельске главе; а на другомъ мѣсту одликовао се тимъ, што є са своимъ одѣленѣмъ заклоніо се у шуму и помагао да се наша войска изъ бродова искрца, што є зайста по жельи добро испало, па сви заедно идући на непріятеля учинили су да Турци и изъ ове тврђаве побѣгну. Ове истине освѣдочене и рѣчима и писменымъ свѣдочбама нѣгови старѣшина пропраћамо и Мы настоећимъ, да му могу одъ користи быти. — У Крфу 20. Дек. 1717. — Графъ Іов. Шулембургъ.

---

28. Писмо Антоніа Лоредана Ђенерал-Проведитора у Леванту, коимъ наређуе Сржан-Маіору Николи Ђеловићу, да са своіомъ четомъ одъ 150. момака заедно съ четомъ пуковника Лудреке и подъ овога заповѣшћу пођу и одбію єдно одѣленѣ Турака, кои су заузели были село Амбракію. (Што

є срећно и учињно као што се доцније види изъ узвѣстія 15. Ian. 1717. Антонiа Лоредана посланогъ ђенералу Андрiи Пизану). Писано на броду исподъ Воницe 11. Ian. 1717. Антонiй Лоредань.

---

29. Мы Ђорђе Пасквалиго по мил. сяйне реп. млѣт. изванр. Пров. надъ войскомъ.

Сржан-Маiоръ Никола Ђеловићь одь народнѣ войске своимъ прећашньимъ похвалнимъ заслугама, и ова се има додати, што є у садашньой войни учиніо подъ нашомъ заповѣшћу. Био є са своiомъ четомъ на броду пуковника Корпонезе у чину Сржан-Маiора; и у оной прилици кадъ смо двапутъ слали државни бродъ съ найважнiимъ писмима нашой флоти да дознамо о морскимъ догађаима, и за друге превећь важне сврхе (а ове су сврхе быле да дозна гдѣ се налази турска флота, као што се види изъ пропуштени непреведени писама. Прев.), нѣга смо одређивали, да на истомъ броду узевши са собомъ 24. найвалянiя момка одъ свога народа, тамо пође. Ову тежку задаћу извршiо є онъ вѣшто пролазећи и враћаюћи се по мору кудъ є непрiятельска флота єдрила, немарећи ни за животъ ни за друге опасности што су му претиле ако упадне међу непрiятелѣ, или ако га сустигну бродови батиморски и африкански (барбарески) и пр. (далѣ препоручуе га милости и награди државной. На броду Проведиторскомъ 10. Септем. 1717. край Занта. — Ђорђе Пасквалиго изв. Пров. — Цезаръ Виньола секр. (М. П.)

---

30. Мы Антонiй Лоредань по мил. сяйне реп. млѣт. Пров. надъ Островима.

Дѣлима извршенима точно и храбро за време нашега Ђенералства, задобіо є Сржан-Маіоръ Никола Ђеловићь нове заслуге осимъ они што ій већъ одавно похвално брои у своіой дугой служби. Кадъ су Турци 1716. жестоко насрнули на главный градъ Крфъ, онъ га є юначки браніо компаніомъ пѣшака приморацa надъ коима є онъ заповѣдао, и у свакой згоди, гдѣ му є было наређено, подносіо се као храбрый официръ. Послѣ него є градићъ Превеза у прошастой години 1717. био задобивенъ, преданъ му є єданъ бродъ да съ ньимъ гони непріятеля; а кадъ є по наредби нашой съ єднимъ одѣленѣмъ одъ 150. момака одъ нѣгове народности ишао на село Амбракію више Вонице, пошло му є за рукомъ у друштву съ пуковникомъ Лудрекомъ да истисне оданде єднога пашу кои се ту био утаборіо, и отме имъ речено село. Найпослѣ одређенъ є био у овимъ послѣднимъ мѣсецима опетъ съ бродомъ да присуствуе раздѣльиваню граница, гдѣ є изнова освѣдочіо свою ревность у држављной служби. У знакъ нашега благоволеня и пр. и пр. — У Крфу 18. Іануар 1718. Антоній Лоредань Пров. — Іованъ Цукато секрет. (М. П.)

---

31. Іованъ Корнеліо по мил. божіой Дуждъ млѣт.

Желећи Сржан-Маіоръ Никола Ђеловићь по стопамъ свои славни предака слѣдити, приміосе и онъ службе войничке, и сакупивши єдну компанію одъ свога народа служіо є съ ньомъ у време войне Морейске у Далмаціи, а у време мира чувао є границе, у изванреднимъ пакъ случаевима одређиванъ бывао є и у унутрашньость землѣ, исто као и на морске бродове. Кадъ є послѣдна война букнула изабранъ є био за Сржан-Маіора у регименти Роза-

ни, и валяно се одликовао при обсади Крфа, у битки Елеоской, и као управитель єдногъ брода у водама кодъ Превезе, и то се све ясно види изъ свѣдочанства државни великодостойника и Ђенерала. Молећи онъ садъ за явну милость, радо му се нѣгова прошня испунява:

Да Стефанъ синъ Сржан-Маіора Николе Ђеловића буде назначенъ у єдномъ записнику (ruolo) съ простомъ платомъ солдачкомъ одъ 30. лира на мѣсецъ, — и да му се изда дотично писмо, да може и онъ као и отацъ му оружіе носити и достоянъ се показати за нашу службу и пр. — Издано у Нашемъ Дуждовомъ Двору 18. Маіа индик. XIII. год. 1720. — Іосифъ Ђакомаци секр.

Анђелъ Емо Ђенерал-Проведиторъ у Далмаціи и Албаніи именуе, ради обране границе одъ турака, конта Антоніа Ђеловића капетаномъ надъ єдномъ четомъ народномъ съ платомъ, преимућствама и дужностима истомъ чину пристоећима. — 18. Марта 1715.

Севастіанъ Вендраминъ наређуе сердару Петру Ђеловићу да у првый вторникъ предъ вече идућегъ мѣсеца доведе 150. момака, међу коима да буде и Міятъ Андровъ, єръ му напречацъ требую. У Котору 29. Септ. 1715.

Андріа Корнеръ Ђенерал-Проведиторъ надъ морскомъ войскомъ издава свѣдочбу добре и валяне войничке службе капетану одъ компаніе карабиніера конту Луки Ђеловићу, похвалююћи га за нѣгову слободу и валяштину. — У Крфу 13. Септ. 1714.

Да су сва ова писма, свѣдочбе, привилегіе и дукали благородной србской породици Метковића прозваной Ђеловића издани, одъ рѣчи до рѣчи истинито и безъ погрѣшке преписани свѣдочи са своимъ собственимъ подписомъ у Венеціи 28. Маіа 1720. публичный нотаръ Антоній Ђенерини и отацъ му Дръ. Марко.

Ова горня писма, писана у италіанскомъ єзику, предана су мени пре нѣколико година пріятельски одъ г. Марка Ђеловића изъ Будве.

Ђорђе Николаєвићь
Протопресвитеръ.

II.

КРАСНОРѢЧІЄ.

Слово на Аранђеловдан [1]).

"Нитко да вас не вара по своіой вольи изабраном понизношћу и службом Анђела', истражуюћи што не виђе, и узалуд надимаюћи се умом тиєла своєга а не држећи се главе (Христа). Колос. 2. 18. 19.„

Ово су, браћо, рѣчи св. апостола Павла, коє читамо у писму нѣговоме посланом у град Колосъ (у великой Фригии на рѣци Ликосу:). Морамо најпре погледати у библійску повѣстницу па да разумиемо ове рѣчи Павлове и да достойно прославимо данашню светковину православне цркве наше. Ево дакле што нам свѣдочи повѣстница:

[1]) Ово неколико изъ повеће збирке извађенихъ проповѣдій саобштіо намъ є врлый родолюбъ свештеникъ Н. Беговићь изъ Карловца, гдѣ ихъ є у тамошньой правосл. цркви говоріо. Налазимо у истима чистоту єзика, красоту мислій, чувства пуна духа црковнога и родолюбнога. Нека служе за изгледь и праваць каквимъ духомъ дисати имаю рѣчи србскога свештеногъ проповѣдника, учећи вѣри а не пометаюћи ни любавь къ народности. Са прeч. г. Беговићемъ ево појави се такођеръ изъ посестриме Хрватске и други братъ Србинъ свештеникъ у нашемъ Магазину. Нека се шири само коло врѣднихъ дѣлателя, биће Магазину читателя!

Г. П. Архим.

Кад први чоек, Адам, прекрши заповѣд Божию измѣни се он у тиелу и души: тиело нѣгово подпаде под различне болести и мораде умрieти, а душа нѣгова подпаде под жалости бриге и помрачисе, те неможе познати створителя свога. Али у чоеку не угаси се и крайна искра любави Божие: люди бо сѣћаше се да єст нетко тко є свѣт створио и њиме управля. Пророци божи казиваше людма волю Божию, али є и ђаво прияньо око люди и одводио њи на свою злу страну. Тако се бори свѣтлост противу таме, истина противу лажи. Тако є стари свиет стаяо у два табора подѣлѣн, обадвѣ стране служише и кланяше се, а свака од њи, да како, држала є да є на правоме путу у изгублѣни рай. Али є ту разлика велика била! Не требам я вама казивати, єр ви то знате, какова є разлика била између Авелове и Каинове жртве; међу Ноем и онима людма коє є Бог водом подавио; међу пророком Илиом и лажнием пророцима. Ове послѣдњѣ именує история идолопоклоницима; а у новоме завѣту зову се одпадници или еретици сви они, кои од православне вѣре одпадоше. — Остає ми само іош да примѣтим да є свѣт овако разлучен у мислима о створителю своме и вѣру свою различно засвѣдочавао. Што учише пророци Божи то є Христос Спаситель наш потврдио крви своіом на кресту и то є вѣра православна. Али лажни пророци служише идолу Ваалу, сунцу, мѣсецу, звѣздама. Они вараше люде измишљяваюћи коскакову пониznост или ти "дивию светиню„ к'о што Србльи реку, те служише и они и анђелима. (4. царства гл. 23. 5.)

Ово є до овђе кратки преглед старе историє колико то спада к нашему предмету т. є. поштованю анђела'. Долазимо сад на апостолска времена.

У вриеме апостола' ширило се лаживо поштованѣ анђела'. Устаяше неки еретици притворно сми-

рени и по пут анђела чисто живлѣнѣ своє гордељиво казујући учише: да треба анђеле поштовати као и Бога самога. Други су опет казивали, да су анђели свиет створили и да су бољи од Христа сина Божиєга за то, што они немаю тиєла, а Михаилъ Архангелъ да є Бог еврејски. — Сва та и подобна заблуђеня найвише су се збивала код Колосаяца; зато апостол Пава пише у Колос и савѣтує Христиане да се недаду варати од лукавиє и притворниє люди, и да се чуваю грубога поштована анђела, него да се придржаваю у томе науке Христове.

Зато є православна црква на сабору лаодикиском год. 321. од светога писма испитала науку о анђелима, те є тако узаконила ову светковину нашу.

Православна црква вѣрує: да є Бог анђеле створио приє овога свиєта (Іов. 38. 7.) Они су духови добри, имаю савршен разум и слободну волю, славе Бога на небесима, извршаваю волю Божию, и чуваю люде од ђавола (Дан. 4. 10.) Анђели су оружана сила небесна, и разумно предняче пред воюћом православном црквом. — Сваки народ и сваки чоек има свога анђела-хранителя, он помаже гриєшноме чоеку да се покає, ако чоек само сам то оће (Евр. 1. 14.) За то се и називаю Анђели служећи духови. Анђела имаде небројено много, и св. Дионисиє Ареопагита, ученик апостола Павла, изброява девет чинова анђелскиє овако: шестокрили серафини, многоочити херувими, богоносни престоли; господства, силе, власти; начала, аранђели и анђели. — Анђели се являю кад што людима у виду краснолика крилата младића, обично у бѣломе одѣлу, и могу казнити, као што є казнио анђел Захарию нѣмотом.

Овако вѣрує црква Христова о анђелима по светоме писму. Можемо се дакле радовати што смо слава Богу! синови православне цркве, коя нас са

тако чистом вѣром данас напая, и анђели Божи чуваю нас од еретичкога заблуђеня; толико исто можемо се поносити што смо Србльи, ер и с те стране саставля данашньи праздник по нас сяян исторички спомен: Ест бо свети аранђелъ Михаилъ "крстно име„ светога племена Неманьића, и крсташ-баряк силнога цара Стефана Душана Неманьића красила е и икона светога войводе небесние сила. Дакле са ове побожне светковине зна се и то да смо царевали. Надалѣ увѣрени смо да су светоме краљу Милутину помагале анђелске войске поразити дивлячку силу татарску. — Србин кад се заклиње говори: "тако ми Бога и анђела Божиега„. Майка србска радуесе кад іой се невино дѣтенце у повою иза сна смѣши, ер іой га анђел Божи засмѣява. Србска пастирчад веле да се под ньиове ватре у польу божи анђели грѣю; Србин пламтећу ватру именуе анђелом божием, а то ће рећи оно исто што и "Серафим„ на жидовскоме езику, т. е. пламтећа ватра, као што свето писмо вели: "Бог наш ест жива ватра, престол нѣгов пламен ватрени, а обличие славе Господнѣ ватра пламтећа„. (Исхода гл. 24. 17.)

Тако ето Србин поштуе анђеле, и тако чисту апостолску вѣронауку чува србски народ послѣ столѣтнога мрака, у коме пишти иза славног свога цареваня.

Сад мислим, браћо, да сте се увѣрили како Србльи добро разумию апостола Павла кои говори Нитко да вас не вара по своіой вольи изабраном понизношћу и службом анђела, истражуюћи што не виђе, и узалуд надимаюћи и умом тиела своега а не држећи се главе (Христа).

Него да приећемо сад и на посебно значењ данашњега праздника.

Ние овай дан слава самога Аранђела Михаила,

већ є ово слава сабора свију небесније сила са њиовим војводом Михаилом, и сѣћа нас на онај час кад се сатана погордио, Богу непокоран био, и Бог га са цѣлом њѣговом четом с неба у бездан бацио, а Михаилъ сабравши све чинове аранђелске гласно рекао им: "пазимо, да станемо чврсто пред Створителя нашега и да не помислимо што є Богу противно. Пазимо, како пострадаше кои бише с нама заєдно саздани и с нама до овога часа уживаше божествену ствѣтлост. Пазимо, како спаде с неба даница, коя у зору своє луче пушћа и разби се на земльи.„ Послѣ ове крѣпке бесѣде војвода са цијелиєм сабором анђелскиєм начне у славу пресвете єдносуштне и нераздѣлне троице єднога Бога светачну пѣсму сложно пѣвати исговараюћи: Святъ, Святъ, Святъ Господь Саваотъ, исполнь небо и земля славы твоея.

Дай, Боже! и нама, кои овђе твое Херувиме тайно образуємо и животворећој троици трисвету пѣсму припѣвамо, да сад сваку бригу свѣтску одложимо, и цара свију Господара прихватимо, кога анђелски оружани чинови невиђено прате, амин.

Слово на дан св. Николе.

Нама, браћо, мораю сви светачни дани єднаки бити, єр их светимо зато, да се примѣром угодника Божиє утврђавамо у вѣри, и да будемо добри христиани и поштени люди. Ма ако црква и заповѣда нама да све празднике єднако светимо и поштуємо, опет видимо ми, да се у нас некои од тиє дана са већом славом и живљим осећаньем спроводе.

То можемо рећи и о овоме дану. Светога Николу поштује цѣла православна црква у сва четири краја свијета. Ми Србльи поштујемо овај дан особито сяйно и отлично. У Србаля є свети Никола права народна светковина. Српска милопойна пѣсма, српска мудра приповѣдка, српска пословица и дивна загонетка, єдном рѣчи цијела философиа српскога народа зачињена є овиєм именом, и српска колибица данас є црква, у коіой свети Никола своє крщняке побожне невиђено благосиля и укреплява. Све є ово вама добро познато, а я сам хтѣо само да вам напоменем, како є іош давно и давно српски народ прилиепио се за овога угодника Божиєга, те из тога можемо познати да су нам оци и дѣдови свагда любили само врлину (добродѣтель), и тай свети аманет оставили су они и нама, да се разпознаємо у грѣшном овоме свіету..., да нас цѣне и поштую просвиєћени народи и люди.

Лиєпа є заиста то ябука за нас од нашіе отаца, и ми ћемо є достойно сачувати и цијелу опет предати нашой дѣци само онда, ако се заиста угледали будемо у вѣру и дѣла светога Николе, као што су се и стари наши у нѣга угледали.

Дѣчице! чуйте ме да вам на кратко кажем: ко є био св. Никола? Ево тога:

Он се родио у граду Патара у Ликійской земльи тамо долье на истоку. Родительи нѣгови били су побожни и имућни у своіой кући. Дѣце више нієсу имали, зато кад им се роди овай єдинац, дају му име дѣдово Николай, а то ће рећи: люде побѣђава. За рана се іош видило на овоме дѣтету, да ће то бити духовни юнак вѣре и закона. — Никола кад дорасте зрелиє године избере он чин свештеника да послужи Богу и народу. Дѣд нѣгов доживи ту радост свою, да га он сам посвети на чин. Лиєпо є то било неѣе гледати, кад га є посветио

окрене се старац ту к народу и рече за младога овога свештеника као што є рекао Богопримац Симеун за Исуса Христа пророческим гласом: "ево нам се браћо, родило сунце на земльи, кое ће много просвѣтлити и жалостне развеселити„. Пророчество се то испунило.

Не прође много времена за тиєм а Николини родитељи умру. И дѣд му се преставио био. Бог позове Николу да изиђе из манастира говорећи му: ніє ту твоє мѣсто Никола, изиђи из самоће и яви се међу народом, да послужиш имену моме. — Никола сад по пут авраама остави свою пустиню и приєђе у град Мира, и ту є разавио циєлу снагу своє узвишене душе Богу на славу.

Но ако є био свет и чист живот светителя нашега, опет не остаде он без горкости, коя люде Божие на жалост! обично у свиєту овоме постиже. И он мораде претрпити лото искушенѣ у вѣри као злато у ватри. "Аще мене изгнаша и вас ижденут„. Било є то овако:

Римски цари Диоклитиан и Максимиан подигну грозно гоненѣ на вѣру Христову, и тешки бич тай домаши на брзо и град Николин. Но мирликиски наш чудотворац непрепаде се од те двоглаве римске аждае, већ слободно на сав глас проповиедаше Христа сина Божиега као свагда. Али насилници као и други турци: баце они светога слугу божиега и све вѣрне у крвожедне своє тавнице. Но светитель волио є и у тавници вѣру Божию сачувати него ли у невѣри лица Божиега никад невиђети. Никола се молио и тврдо надао у Бога, єр є увѣрен био да Бог неће оставити праведника. У той се вѣри своіой он не посрами. Бог бо пружи оружие частнога Крста цару Константину, те овай побѣди римске поганике, а избави вѣрне састрадаоце Христове. И тако се слава Богу! опрости наш светитель немиле тавнице.

Кад би ми, браћо, све по реду приповѣдали дѣла светога Николе, не би іош за дуго свршили; па кад знамо да много ријечи не спасава чоека, мислим да ће доста бити ако упаметимо, да є он вѣру православну любио и ню на Никејском сабору бранио ватрено; чинио добра дѣла на све стране, и на мору и на копну, без сваке своє користи; пост и молитва била храна нѣгова. — Єдном рѣчи био од колиєвке па до мотике сунце, коє є свиетлило и грѣяло све добре и вѣрне, као што є то дѣд нѣгов прорекао о нѣму, био юнак у вѣри, и закону и побѣђавао люде — био дакле прави Никола.

Моя браћо! што є год свети Никола учинио, чинио є он то као чоек. И ми можемо то исто учинити само ако оћемо, єр Бог помаже свагда єднако добру волю и добро дело. И ми можемо вѣру нашу любити, и то много слободние, єр живимо слава Богу! у хришћанской држави. Нестало є хвала буди вѣчной правди! оног мрака вальда посве, под коием стењаше наши оци нема томе давно.... Они подигоше, чим смѣдоше, овай храм у славу те свѣтлости, коя є разпршила таму, и посветише га имену данашњга угодника, а у єдно поставише єно на часно мѣсто и образ безсмртнога цара и краља Іосифа II. на благодарну опомену поздноме потомству, єр є тай владар ослободио србски народ под своіом круном, за коє ће Србин свагда благодаран остати. — А тако ослобођени можемо и ми поштовати пост и молитву, само треба знати да пост Николин ниє био само у избираню єла, него и у христианской умѣрености и обуздаваню своиє страсти, нити є молитва нѣгова била у голоме обичаю, већ и у разговору душе с Богом. — И ми можемо дати подѣлу, па ако неможемо баш сваки дати много, а ми можемо дати мало а свесрдно. —

И ми можемо бити сталии у вѣри наших отаца, па ако по несрећи баш и тавнице допаднемо, не губимо наданѣ на Бога, као што ни свети Никола изгубио. — И ми треба да знадемо да се име божие слави међу народом, у цркву, а не у безпослици. — И ми можемо не само чувати свой језик од невалялие рѣчи, већ морамо свагда готови бити одбранити и свое и ближнѣг свога поштено име од лажи и клевете. Зли люди разапеше Христа. Срамота є за христианина, да он буде друг злима людима, или што є іош горе, да сам буде криви судия, лажа и клеветник. Такав чоек заслужує, да га Христос камцием изтѣра из свое цркве.

Зато браћо обазримо се на дѣла св. Николе, приповѣдаймо та често нашой дѣци, само немойте за Бога! дѣчицу варати на даре и позивати св. Николу да он буде свѣдок той превари и слабоћи родителя, ко што има тога манита обичая и по српскиєм кућама; већ чините ви дѣцу вашу нека извршую свое дожности и заслуже любав своие родителя, пак ће ваша дѣца онда вас поштовати и бити ће сретна; ер тако є узрастао и св. Никола, коега србльи поштую као свога покровителя, а црква као правило вѣре и образ кротости, Амин.

Слово на парастосу покойнога Василиє Лазара, Руса.

Моя браћо! прие него што прелиємо ово кольиво, и прие него што одпоямо "вѣчня память„ нашем покойнику валя да вам кажем ко є био Василиє Лазар Рус. Изволите ме чути, а я ћу узети што є найпрече о нѣму да вам кажем. Ево дакле:

Покойник є дошао сад некако година дана у овај наш град. Овђе сам га и я први пут видио и шњиме се спознао. Он ми є сам приповђдао све што я знадем о њему казати. Важно є то што є покойник пореклом из Угарске землђ. Отац њгов изселио се из Будима и отишао є у Русию. Како ниє имао иметка свога прехраньивао се подучаванђм дђчице, ишао є од мђста до мђста и никако ниє хтђо ступити у поданство руско, већ є стаяо тамо на пасошу круне угарске, без сумнђ омишляюћи се да ће се кад тад повратити у своє отачаство, он сам или њгов нетко. У той покретной кући родио се наш Василиє у граду Хелсингфорсу на обали финскога залива пред своиє 75. година. Русия є отачбина њгова, тамо є узрасто, одгоиіо се и просвђтио у прадђдовской вђри православной. Заниманђ є њгово била трговина на црноме и азовскоме мору. Тамо се оженио и пород изродио. Но пошто му умреше и жена и дђца, а болест га под старост снађе, немила костоболя, смисли сам собом те се изсели из Русиє и смђсти се у Буковинскоме Черновићу. Тако ето он изпуни што му оцу не бияше суђено, велим поврати се он у свой завичай, коега се по пут оца свога никако ниє одрећи хтђо, а ниє га нико на то нити наговарао ни-
ти приморавао. У Черновићу стекао є био лиеп глас дающи живе доказе од свога поштеня, побожности и поданичке непорушиве вђрности према законитоме владару преяснога дома Хабсбурскога, за коє га и именує варош Черновић своиєм грађанином. Од тале крене се он тражити лиека, и тиєм поводом пропутує сву Њмачку, Италию, Француску и Енглеску, али тамо он не нађе желђне полакшице. Била судба или слутня тек он дође найпослђ у наше краєве, и божия є воля хтђла да он осђти у хрватскиєм топлицама Крапини знамениту полакши-

цу. Но како є есен настала била дигне се и он да потражи згодно мѣсто за зимницу. Ишао є од мѣста до мѣста, и гдѣ би нашо єдно ниє било онога што є нѣму сва утѣха била. Црква своя била є нѣму главна билѣга. Код нас овде нашао є све што є душа нѣгова тражила, и тако є прирастао био сасвием за "дивни Карловац„ као што є он сам звао овай град.

Коє из нѣговиє рѣчи, коє пак из околности судећи могли бисмо рећи да є то био сушти потомак Лазаревића Србаља, кои се населише са патриархом Чарноєвићем око Будима. И сама свиєст нѣгова подпомаже много нѣгово таково омишлянѣ, єр оца свога слабо є запаметио био, а други му ниє имо ко казати, єр у Русии слабо познаю србски народ.

Но то се нас нетиче, нами више бреди нѣгово поштено срце и правилно нѣгово мишленѣ, коє є и делом посвѣдочио. Он бияше врло мудар на бесѣди, и врло опрезан на делу. А то су свойства, коя означаваю сваког разумнога чоека, и сваког доброга христианина, вели бо свето писмо: "покажи ми вѣру твою од дела твоиє.„ А за бесѣду вели: "не буди брз на риечи, и єзик твой да не пренагли с риечи пред лицем господньиєм.„

У болести своіой, коя є позлила од назеба и пуниє осам мѣсеци затегла била, знао є често рећи, да чоек само онлико вриеди колико кои добра чини. Жељно би запиткивао како србски народ обдржава своє цркве и како милує православну вѣру, и почем се довольно извѣстио о свему рекао би к мени: "все ето моє шелание что би брзо умрет, и почит там идѣже вси православніи о Бозѣ упокоеваются„ — а на србски знао є рећи: душу мою узручуєм Богу створителю моме, тело моє матери земльи, а спомен мой православной цркви нашой: ту є гроб найлепши и найчвршћи, кои нестари ни-

ти се порушити може, ту ми є најближа родбина и најскрени пријатељи, кои највѣрније жале и најболѣ спомен чуваю.„

С толикиєм живиєм увѣренѣм одлучи се наш покојник те є свој иметак приложио у помоћ нашой православној србскои обћини овдѣ, да се милує и чува православна вѣра а с њоме и спомен нѣгов и свию православније христиана. Прилог є тай знаменит, и у почетку мислим, да є износио на 12.000. ѳи. добра новца, а пошто се сви трошкови подмире, опет ће остати на одређену цѣл доста лиеп и знатан.

Овако браћо, као што є мислио пок. Василиє, исто є тако мислио и покојни Скелеција, пок. прото Вуяклиа, Гвоздић, Костић, Јовић, Грлецинка, и још многи други србљи, коима се овђе спонен чува и поштуе, и коима потомство благодари, што се у овоме храму света молитва свршава. Без њи небн тога било!

То вам є дакле Василие Лазар Рус! и я мислим да ми нећете замѣрити што сам га споредио са вашиєм предцима, кои су нам у светоме спомену; но ако и нису они можда даром равни, али єсу заиста равни у љубави према србству и православию, и тиєм су нас свойски обвезали, да се у њи угледамо, да њиовоме примѣру слѣдуємо што живлѣ можемо множећи међу совом љубав братинску и држећи се њова начела: у вѣри православној єст наш спас!

А ти о блажена душо Василиева! мирно почивай у райскоме насељо, кое да ти вишњи дарує ево му се из дубљине срца и душе молимо, амин.

Слово,

говорио Михаило Опачић свештеник и учитель на светосавской школской светковини у Гор. Карловцу год. 1864.

Браћо! Благодарност є свагда била єдно од првиє свойства сваког болѣга срца. Добродѣтель ова означує Србина, она є прво било у србском телу. И овай сяйни и побожни скуп наш овѣе послѣдица є те доброте. Баш є благодарност везивала србина за србина, сина за оца, ћер за матер, и том тѣсном и светом копчом стегнути єдан с другиєм, а сви скупа за свету вѣру нашу прађедовску и милу нашу народност прођосмо кроз ватру и воду, и іош се познає дасмо царовали. Особито на то нас сѣћа ова наша светковина, на кою знам дасте дошли са ониєм жаркиєм осѣћанѣм, каково є то оживлявало славне предке наше, ваше неумрле оце и ђедове, кад положише темель овой величественой згради — школи србской [1]) у коіой се досад свѣтила србска жишка, а одселе стои до ваше любави да се разяри свети огань савршене србске самосвиєсти и праведнога поноса, коиєм є свети Савва (Неманьић) напоио свой юначки и витежки народ. Огромно ово светилиште наше славан є спомен своиє утемельителя, ньиов дух валья да у вис води и льубав и ревност потоньиє властника и руководителя. Оћу да речем: овако као ови чврсти зидови, мора да буде яка и стална душа свакога Србина на посе, и свию скупа. Воћ к той узвишеной мети нек є нами од селе овай праздник данас, светог Савве првог србског просвѣтителя.

[1]) Нема на близу тако лиепе куће кан што є овѣе двокатница на глаголь сагрђена србска школа, а то се има захвалити ревностной мѣстной србской обћини.

Да се обазремо на она времена кад се свети Савва појавио пред народом своиєм, па ћемо се увѣрити да неморамо очаяти.

При концу дванайстога вѣка ниєсу Срби били нимало у завистном положаю. Истина Стеван Неманя надмашио є био стару жупанску владу, и прибрао народ око свога кралѣвскога престола, ал є Стеванова држава зато и тако слаба у темељу била, и док би снажна рука Немањина само одмакнула се, одмах би и кралѣвски престо згрувао се. Тако є! што сила сагради, то може друга сила и да развали. Ал што Господ сагради, то људи не-развалише. Ту є баш била рана србска. Срби су истина били хришћани у оно доба, али само тек по имену. Цркву србску запремили с єдне и с друге стране досадни туђинци. — Оштимао се запад на исток. Рим повраћа себи јупитерево господство и царство, а Цариград се хвали да хришћанство брани. Ал кад се људи помаме, ништа њима онда свето ниє. Па іош у томе злокобноме трвењу и доскакиваню нестаде и последње искре поштеня код обадвиу ратујући странки. Лаж и превара, под покривалом сиротога хришћанства, вуче се од куће до куће, од народа до народа, да се што пото умножи табор ратни. Сва су средства света, да само се намѣра постигне. — У овом жалостном положаю ондашнѣга свиєта да како, да є и Немањина држава зло стаяла, єр се налазила међу двиє ватре. Притворни приатељи разтежу поштено србско тѣло, оће да га разгуле. Немања се попречио да србина брани, ал га необрани. Єр се он уздао у свой мач и јунаштво, а не рече: помози Боже! Но кад є погибао највећа, онда є помоћ Божија најближа. Као народ израилски негда, тако є сад избрао Бог народ србски да се у изопаченом свиету сачува слава Божија. Роди се Немањи син Рас-

тко. И овай є имао позив да буде роду србском други Мојсиє. Ту судбу дѣтета свога прозирала є окрунѣна мати, па би му іош у колѣвки тепала: "расти ми Растко мой до греде, твоє ми очи више него царевина вреде. И вреде... вреде..., та те ће очи бити роду што є сунце земльи, што су звѣзде плавом своду.„ — Кад одрасте овай кральевски син, позна он да є темель премудрости страх Божій; позна да є само у просвѣти слобода и живот народа. Нагне дакле да вѣром прослави народ свой. Зато презре он царство земальско, да прибави народу своме царство небеско. У той намѣри измакне он од своиє родитеља и стани се у светой гори. Ту се покалуѣри под именом Савве. А послѣ код цара Теодора Ласкара, посвети га Патриарх грчки Герман за владику, и наименуєга неодвиснием архиепископом србске цркве.

Савва се поврати кући у народ свой и одма подигне дванаест владичанства у своіой отачбини; на мѣсто туђинаца свештеника, поставе се свуда по народу србльи достойни люди, кои хтѣдоше а и знадоше народ свой учити вѣри и закону. Тако, ослобођена црква србска од туђинскога уплива, брзо процвѣта у народу вѣра Христова и оснажи се србска држава, те іой се и у развалинама њеним іош познає слава и величина.

Пети вѣк ево оће да истече од како є Србина скучила немила судбина, ал є он себе сачувао од пропасти хришћанском вѣром, кою му є у срце засадио србски нѣгов просвѣтитель. На Перни [1]) по Баніи и по забитниєм мѣстима, гдѣ су давно спржене србске цркве од дивльиє Турака, сачувао є народ постом и завѣтом спомен свога облюбльеног светите-

[1]) Перна є у првой бановачкой регименти у Краини войничкой, и тамо држи народ седмицу пред св. Саввом, као што є то обичай и у старой Србии и Лики.

ля. А то є найбольи доказ како є србин благодаран. — И ми данас извршуємо исту дужност на сиян и отличан начин хришћански. А српске задужбине тиєм су лѣпше, што су њи ваши, браћо, оци и ђедови своиєм зноіом стекли и причували своіом умѣрености. Врху тиє доброчинства размишљяваюћи, єдан родолюб ту неће скоро рече у похвалу ваше ђедова у єдном српском листу: "Србин од своиє уста одкида, да олтар свой узида. Србин тече, па задужбине смеће. А кудали камо, знао би он своіой отачбини полезан бити, у подизаню просвѣте, да є нешто сретан био на диелу, па да су му дошла шака готова блага и богатства као што ниєсу..!! Али прем да се над Србином скучило небо, и да є на душманску, не би се никад ни разведрило, ипак сунце среће оће да нас обася. Видимо ми данас ће се Србин на све стране подмлађує и оживлява. Ено Србиє ће се разавила до зависти, у њой цвѣтаю школе и књижевност; Црна Гора поред ножа и кубуре, пригрлила є школу и просвѣту на ново; у Далмаціи србин се освиєстио; и Војводовину преднячи славни "Нови-Сад„ на умном полю; у Хрватской и Славоніи народ є српски пробудио се; у Босни и Ерцеговини кроз густу таму просияє болѣ и болѣ стари грб Неманьића.

Зато велим теби, српска младежи: узрастай као и млади Растко да се вѣром православном прославиш, и да роду своме на славу поживиш. Узрастни! Вами велим: угледайте се у ваше ђедове, па трудом и штедньом разумном припомозите свога народа просвѣту, єр є у просвѣти слобода и живот народа. Огрлимо најпре вѣру и цѣо народ наш, па по примѣру данашньег светителя сѣтимо се брата у невольи. Подпомозимо српско-народну просвѣту и друга српска заведенія, а проћимо се кривога пута; ниє срећа у баловиє, бадавадисаню и несрет-

ной моди. — А Бог ће драги дати, да ће и наслѣдници светога Савве, првога Архиепископа и просвѣтителя србскога, све то свесрдније стопама нѣговијем корачати да род свој подигну и прославе. Само на таков начин можемо рећи, да Србин не мора очаяти! Амин.

Михаило Опачић.

III.

ПЂСНИШТВО.

---

1) **Поздрав Далматинцима.**

Ајде пјесмо да идемо
Да тражимо друга,
Међу браћу да сједемо
Да ме мине туга.

Самованье већ дотужи
Очи да побјеле,
Хваташ льево оли десно
Одевуд оштре стрјеле....

Остави ћу жену, дјете,
И кућу и блага,
Винућу се у свјет бјели
С пехаром без трага.

Идем тражит' рујна вина
Право у Приморје,
Тамо ми је дједовина
И српско даворје.

Напи ћу се гаравога
Далматинца бјесна,
Пак кад тугу већ залием
Дођ' ће на ред пјесна.

Наздравићу свој дружини
У руци с пехаром,
А пјесма ће у милини
Бесједит' са чаром:

Здраво Срби Далматинци!
Здраво крви мила,
Српске славе подмладници
Дивна чеда вила':

Дај да коло разширимо
Поскочимо чили,
Па пјевнимо ђе смо 'номад
Љуте сузе лили! —

Прискочи ће Петрогорка
Србу вјерна вила,
Пренуће се ај Жумберка,
И Подравка мила.

Нека, нека — српско коло
Тако само вије,
Што још дрема — ил' се туђи...
Збудиће се прије.

Ej на југу, подај Боже!
Да се братска срца сложе:
Мој ћу пехар тад разбити,
Маштелом ћу вино нити.

У гор. Карловцу 1864.

Никола Беговић.

2) Поученье у стиховима

од светопоч. Петра I. митрополита црногорскога [1]).

Ну послушај, драги побратиме,
Или брате, прељубазно име!
Ере ћу ти истину казати,
Но занази, нећеш се кајати:
Што су давно рекли и казали
Мудри људи, који су познали:
Да у Турске и у љуте змије
Хришћанскога пријатеља није:
Ни разума бистра у пјанице,
Ни у лажи тврде узданице;
Ни вјернога друга у страшивца,
Ни поштена чојка у свадљивца;
Не уздајсе, брате у лакомца,
Одступиће и од Бога творца.
Од закона и од своје вјере,
Неће пазит' оца ни матере,
Отачаства, рода, ни племена,
Јер не љуби части ни поштења;
Нако благо, да се обогати,
И за то ће свакога продати!
Ово велим само за лакомца,
За лакомца, љуцкога трговца,
Који љуби благо прекомјере,

[1]) Ово мудро и побожно поученье, које је Божиј угодник свети Петар I., Петровић у стихове свео и написао, нашао сам у једнога старога калуђера Михаила у манастиру Пиперској-Ћелиј. — Као што је познато свети Петар Цетињски написао је неколико јуначкијех пјесанах, у којијема се види његов велики појетски дар; бистрина мислих; прости и слатски слог; чиста и права побожност; красно осјећање и велико родољубје. — Његове су неке пјесне наштампане, а јамачно их има још, које није су наштампане, него су које-куда затурене због честијех немирах и ратовах, који се догађаше у Црној-гори; као што је и ова, коју сам ја нашао, и коју је важно и користно објелоданити.

Ил. Дучић.

А продаје вјеру у невјере,
Вјеру другу отачаства свога,
Најпослије и себе истога!
Пак остаје така издајица
Како тужна, лакома лисица,
Кад на маму буде преварена
И у ломна гвожђа ухваћена;
Па се трже, сама себе глоље,
Докле ловац изненада дође,
Па је дрвљем и камењем туче,
Најпослије и кожу јој свуче.
Свакоме се тако догодило,
Коме опште добро није мило,
И који ће бити издајица,
Да га бож'ја сакруши десница!
А ти, брате, здрав и весел буди,
За потребу немој жалит' труди!
Слушај мудре, а мало бесједи
И хришћанским путем себе води.
Који млого збори без разлога,
Кајаће се од говора свога;
Кад што речеш, и кад ријеч дадеш,
Пази добро, да се непокајеш:
Срамота је саде ријеч рећи,
Обећати, па се покајати;
Конопа веже коње и волове,
А поштена ријеч витезове
Држи слогу, а моли се Богу,
Љуби добро и другу слободу;
Добро рекох, а не самовољство
Ни лаживо клето лицемјерство;
Пази ово моје говорење
Биће теби радост и поштење.
А у туђе поштење нетичи,
Но се радуј, весели и дичи,
И кад видиш поштена главара,
Војеводу, суђу, ал' сердара,
Добра чој'ка, ал' разумна кнеза,
Ил' у народу јунака витеза,
Или частна, мудра свештеника,
Што је добро, то је општа дика. —
У народу, што је од потребе:
Поштовати старије од себе

Мудре људе, праве савјетнике,
И војнике, храбре начелнике.
Ако хоћеш бити млогољетан,
А на овај свјет пуно-срећан:
Ти поштуј драге родитеље
И духовне оце учитеље,
Да благослов од Бога получиш,
А и вјечно блаженство добијеш;
Да нам Бог да свијем православним,
Ја из свега мога срца желим.
У хилебна и лукава друга
Стоји немир, свако зло и туга,
А шпијуна и вјероломника
Хришћанскога рода издајника,
Који свађа браћу изподмукла,
Њега хрђа и несрећа тукла
И бож' ја га поразила рука,
Ка' но клета Бранковића Вука!
Бјежи од њих, ка' од змије люте,
На зло какво, да те не напуте.
Ни то, брате, добар јунак није,
Који браћу и земљаке бије,
И замеће кавгу у дружину
И у родну своју покрајину;
Но се онај јунак може звати,
Који ј' кадар храброст показати;
Пут злотвора, кад зове свакога,
Слава диже војника храброга.
Ко је добар јунак од искона
За обрану вјере и закона
И слободе нам миле и драге
Отачаства, ђе но нам се граде,
И таки се јунак нека фали,
Фалиће га свако и остали;
Од јунаштва има име право,
Доби сабљом на поље крваво
Ка' но Милош, који уби цара,
И у боју још млоге похара:
Ш њим Косанчић Иван и Топлица,
Те с' Милошем бјеху обојица;
Те Мурата уби и погази
На Косову, ђе се и сад пази,
Сагрђен је ступац каменити

За вјечити спомен вјековити.
Ал' је оно гласовита дика
Славенскога рода и језика
Змај Скендер-бег турски побједитељ
И својега рода садржитељ,
Који доби пребијелу Кроју
И осталу своју бановину;
Коме Турци златом окиваше,
И при себи на прси носише,
Да би стекли Ђурове крјепости:
И од бојне славе, што је био,
Чим се бјеше Ђуро огласио;
Гласиће се вјерно без престанка,
Јер небјеше такога јунака,
Нити га је породила мајка,
Нитиће мислим, до суђена данка.
Сад ево ти Јанко војевода,
Који бјеше брана и слобода
Угарскога краљевства и круне
Што му и сад дају фале пуне;
И што бјеху витези остали,
Ко је народ вас хришћански фали:
Ка' но Рељу и Краљића Марка,
За њим вазда и данас Бугарка
У црно се види обучена,
А у срце прељуто мучена.
Ал' је тужно свијет пребројити
И у једну пјесну садружити,
Јер би пјесна млого дуга била,
Пјевачима те би досадила;
Но све, поóре, што сам бесједио:
Нит' сам плака', нит' се веселио;
Тек ћу казат' зло и јаде моје
Све, које су нама од неслоге
Од лакомства, злобе и зависти;
О! плачите, како и ја исти:
Мени не би мање ни стријеле
Тако моје срце разнијеле,
Ка' но, кад ми дође напамети,
Што учини Бранковић проклети!
А да би се то име не било,
Из нашега рода изтражило,
То је исто моја жеља жива:

Да се нико Вуком не назива [1]);
Вук издаде Србе на Косову,
Заборави милост Исусову;
Таку славу и вјечно блаженство
Србе браћу и тако блаженство
Таста свога славнога Лазара
И славнога српског господара,
Нити кога жали, нити пази,
Сваку љубав он под ноге згази:
Су дванајест хиљадах коњика
Све по избор силна оклопника,
У Тураках дворити побјеже,
С тога Србин у ропство уљеже;
На Лазара Турци посјекоше,
А потоци сузах протекоше,
По сва мјеста ђе су гођ хришћани,
Црном крвцом свуђе смијешани;
Јадној српској мајци низ образе,
Коју и сад невјерници газе!
Ту сердари, бани и војводе,
Што избрани бјеху из слободе,
И што бјеху остали војници,
Погибоше у бој свиколици;
И што бјеху цркве и олтари,
Сад мечити јесу и мунари;
Што ли бојне куле и дворови
Славни Призрен и други градови,
То су сада тамнице студене
За несрећне Србе направљене!
И од тога несрећнога дана
И до данас ево безпрестана
Турци Србе бичем ударају,
Изнод ногa плешу и харају;
И ево ти, брате, ране горе,
Кад их море, овако их коре:
"Ово су вам од неслоге плате,
"Што добисте, нека и сад знате!„
Јели, брате, ране жесточије,
Но стријела срце кад пробије?

[1]) Стари Црногорци, који су из врјемена светога Петра, и сад живо причају, како је свети Петар вазда препоручивао народу у Црној-гори, да својој ђеци не надијевају име "Вук„.

А ни она није тако јака,
Да разбије срце у јунака,
Ни остала никаква работа,
Као таки укор и срамота!
Ево како Бранковићу Вуче,
Тешки јарам на Србе навуче;
Србе Турци газе под конита,
Рад' његова проклетога мита,
Те га свако и куне и пеује,
Боже! вјечна мука нека му је!!

Ови дидактични стихови свједоче цјелокупно и свето тјело наше српске звијезде божијега угодника светога Петра Цетињскога; који је цијелога својега земаљскога живота тако говорио и творио, као што нам то хисторија свједочи.

На Цетињу 1. Маја 1864. год.

Архимандрит цетињски
Нићифор Дучић.

---

3) Срóска Мати
и
нѣзинъ дичный даръ [1]).

*

Што одъ ове, роде, желишь?
Ишти смѣло, некъ ти дâ!
Дичногъ Срба, ако л' велишь —
Даће мила Мати та. —

*

И вечь одвећ србски пое —
Гле, на рукам' сына Той!
И как' мила высећ' свое,
Нѣговъ прати красный пой! —

* *
*

[1]) Ову мою пѣсму печатану у Кален. "Ружици„ на молбу моихъ пріятеля, преносимъ у нашъ "Срб. Далмат. Магазинъ.

Ђорђе Срдићъ.

“Я самь Србинъ Любо малый:
Свагда матерь любиħу!„

*

““Свакій своимъ некъ се хвали,
А я родомъ Твоимъ ħу!„„

* *
*

“Я самь Србинъ, Радо малый:
Радъ мой узнет’ радиħу!„

*

““Свакъ за своимъ духъ некъ жари,
Я за Твоимъ свагда ħу!„„

* *
*

“Я самь Србинъ, Живко малый:
Православнымъ живѣт’ ħу!„

*

““Ко ħе свога некъ се дальи,
Я Твогъ нисамь, нити ħу!„„

* *
*

“Я самь Србинъ, Цвѣтко малый:
Србским духом цвѣтат’ ħу!„

*

““Тко свой жели, нека сманьи,
Я Твой радо вонят’ ħу!„„

* *
*

“Я самь Србинъ, Ранко малый:
Србско име, хранит’ ħу!„

*

““Тко ħе своѥ, нека кали,
А я при Твомъ остат’ ħу!„„

* *
*

“Я самь Србинъ, Воинъ малый:
Свуда слогу водит’ ħу!„

*

““Тко ню неħе, некъ се свали
А я Тебе слѣдит’ ħу!„„

* *
*

“Я самь Сербинъ, Гойко малый:
Славу рода гоит’ ћу!„

*

““Тко ће свою, нека дави,
Я за Твоіомъ гинут’ ћу!„„

* *
*

“Я самь Србин, Бранко малый:
Царскій уставъ бранит’ ћу!„

*

““Тко га неће, некъ се спали,
А я вѣрно слушат’ ћу!„„

* *
*

Радуй с’ роде! тѣши с’ Лиро!
Сынъ не треба больій жаръ. —
Букни срдце! Яви вило,
Цѣломъ свѣту, Майчинъ даръ!

*

Србке пойте! Майке дойте!
Тимъ почетцим’ Србчадь намъ!
Тимъ Вы роду, кћери гойте!
Тим є слава, дыка Вамъ!

*

А ты листе, хитро поћи,
И понеси дара Ликъ,
Свудъ гдѣ дышу Србке, доћи,
Свой да свію къ нѣму цикъ!

4.) За Вуком Стеф. Караџићем,

кои є 26. ian. o. г. у 77.ой години у бечу богу на истину отишао, нарицала загоркиня вила, саврх гласитог дурмитора [1]).

Јох яда, и жалости тешке!
Ће глас дође у ядне Дромняке [2])
Тужной браћи Караџића Вука
А да им є Вуче нестануо.
Кад су гласе браћа разумћли,
Завияше као мрци вуци;
Када чуше сестре Караџића,
Закукаше како кукавица;
Кад Вукове снахе разумћше,
Заличаше како ластавица;
А Вукова браћа говораху:
Јох Вуче брате од узданце!
Браћа су ти на ядноме кланцу,
На зломъ кланцу међу злотворима.
Док си био међу кралћвима,
Од тебе су вазда страх имали
Као брате од Кральића Марка,
И сокола Змај Огњеногъ Вука,
Добра Срба војводе Милоша.
Нијесу ти браћу потрпали,
Нег од Тебе вазда страх имали.
Сад си нама крило оломіо
А узданцу нашу изгубіо

[1]) Дурмитор є од источне стране поред Дромняка, висока и знаменита планина. До по нћга страшна є гора: све сами борови, букве и єле, а на више мрки є снієг увієк, испод коєга теку велике воде и сліевају се у Дромнячке рієке: Буковицу, Комарницу, Придворицу и Тушину. На врх Дурмитора лежи єдно єзеро као какво блато, и на врху овом мало кад киша пада, него се често догађа, да кад на нћму сунце гріє, тада по дно нћга облаци лете и у Дромняке дажд наоди. Сваке звћрке и мирисни трава у Дурмитору има, и невћшти путници у далеком своме путу по нћму се управляю да незаћу странпутице.

[2]) Вукова породица потекла є из Дромняка, од старог и якогъ племена Караџића из села Петнице, у коме є вазда бивало храбріє юнака и паметніє главара. — И покойни Вук спомињо се њих често шилюћи им поздраве и милост, особито препоручуюћи их црногорским владаоцима.

Ах за Тобом од сад до вiека!
Сабљо наша прва и потоня!
Зелен боре од землѣ подрастао
Ядну Вуку пред бiеле дворе,
Би му корѣн од сувога злата,
А гране су од дробна бисера,
Од грана се бисер отруніо,
На отиде Вукова љубовца [1])
Да би она бисер покупила
Из бисера дочека є гуя
Међу очи ядну ударила!
Своме сину слободу узела [2])
Своiой шћери [3]) љубав прекинула
Од своєга мила родитеља.

Рисан.

Млади Србин.

5.) Народне пѣсме.

(скупила по буковици гђица любица ардалић.)

(Продуженѣ.)

8.

Ђевойчице враночице
Врани на ме враним оком!
"Како ћу ти навранути,
Када несмiем я од майке."
А ђе ти є майка твоя?
"Ето долѣ тару ткає...
Ко є томе научiо,
У паклу се намучiо:
Мучила се майка моя:
С милiем ме раставила,
А с немилим саставила.
Волим с милим земльи лећи,
Нег с немилим дворе тећи!
Волим с милим у зеленой трави,
Нег с немилим у црлѣной свили!

[1]) Ана Караџићева рођ. Краусова.
[2]) Димитрiє Караџић кнеж. Срб. капетан и Акад. професор.
[3]) Мина Вукомановићева рођ. Караџића.

9.

"Ај ђевојко душо моја„! —
По чем єсам душа твоја?
"По любави брата мога.„
Я ти брата и не знадем —
"Лако є знати брата мога:
На мом брату мала капа,
А на капи троє перђ.
Єдно перце жарко сунце,
Друго перце сяй мѣсече,
Треће перце сяй даница. —
Жарко сунце за сироте,
Мѣсечина за путнике,
А даница за росицу,
А росица за шеницу,
А шеница за погаче,
А погаче за колаче,
А колаче за дарове,
А дарови за ђевојке,
А ђевојке за јунаке,
А јунаци за господу,
А господа за правицу,
А правица и Богу є драга! —

10.

Омили ми ђевојчица
Близо мене покрай мене.
Ни сашто ми неомили,
Ни по роду ни племену,
Већ по ходу и погледу. —
За дуго се не видисмо,
На води се састадосмо:
Грлисмо се љубисмо се,
Од у вече до у јутру.
Драги драгой говоріо:
Айде кући драга моя,
Караће те майка твоя!
Драга драгом одговара:
Немой мене, драго моє,
Неће мене майка моя;
Я ћу майку преварити:

“Галац воду замутіо,
“Мене данак уватіо,
“Пак ме санак преваріо!„ —

11.

Пасе овце Тодора,
Широм ирома до мора,
На мору ій поила,
Под јавором броила.
К њој долази војвода:
“Пођи за ме Тодора!„
Богме нећу војвода:
Синоћ сам те видила,
Гониш коњ на воду,
Нарамуєш на ногу;
Опанци ти клапаю,
Обојци ти спадаю...
Я те нећу невалялси. —
Волим брату овце пасти,
Старој майки потку прести,
Него теби љуба бити! —

12.

МАРКО КРАЉВИЋ И ЉУБА РАДУЛОВА.

Гором єздри Краљевићу Марко,
Па се Марко гором разговара:
Ај горице пуна ти си лада,
Моє єрце пуно ти си јада!
Толико сам облюбіо млада
И іош више жена мужетица,
И сувише млади’ удовица, —
Али нѣсам Радулове Ане...
А тако се не паніо главе,
Облюбићу Радулову Ану!
Мисли юнак да нико не чуе;
Ал то чую Радулове слуге,
Те су текле и Радулу рекле:
“Ај Радуле мили господаре!
“Да ти знадеш што га ми знадемо,

"Лѣпо би нас и ти даровао."
Ал говори Радул господаре:
"Кaж'те право вѣрне слуге мое
"Кaж'те право, тако биле здраво."
Па говоре Радулове слуге:
"Кад нас питаш право ћемо каз'ти:
"Гором ездри Краљевићу Марко,
"На се Марко гором разговара:
"Ай горице пуна ти си лада,
"Толико сам облюбіо млада,
"И іош више жена мужетица,
"И сувише млади' удовица;
"Али нієсам Радулове Ане
"А тако се не наніо главе,
"Облюбићу Радулову Ану!"
Ал говори Радул господаре:
"Мучте слуге не казуйте ништа,
"Родић' Ана до недѣлю дана;
"Зваћу Марка за крштена кума,
"Тадай ћемо погубити Марка."
Ту не прошла ни недѣля дана,
Роди чедо Радулова Ана,
Мало чедо, ал' є мушка глава.
Зову Марка за крштена кума;
Ал се Марко кумства не одриче.
Кад є доша Радулову двору
Веже коня ђе и Радул веже,
Вѣша узду ђе и Радул вѣша. —
А када су за обѣдом били,
Сви се єсу є обѣда дигнули,
Али оста Радулова люба,
И іош куме Краљевићу Марко.
Право мучи Радулова люба,
Она мучи кумом не говори.
Ал говори Краљевићу Марко:
"Кума Ане Радулова любо,
"Што се єси налютила на ме,
"Бе те нієе куме даривао?
"Доклен одем низ равне Котаре,
"Донећу ти местве и виларе:
"Моме куму, а твоєму сину,
"Донећу му кашу наперяну!"
Ал бесѣди Радулова люба:

"Нiє мени ништа врло жао,
"Што ме юнак нiєси даривао,
"Нег є мени врло пуно жао:
"Е сви коньи зобцу позобали,
"А твой ми є ни видiо нiє!„
Домисли се Кралѣвићу Марко,
Па он яше добра коня свога
Пак он бѣжи низ то полѣ равно,
За ньим трче Радулове слуге:
"Стан причекай Кралѣвићу Марко,
"Нiє тебе кума даровала!„
Ал говори Кралѣвићу Марко:
"Єсте мене кума даровала,
"Кад є мою главу шкашулала!„ —

6.) **Битка под Остдогом**
год. 1853.

Бiєла є полећела вила,
Сврх Острога високе планине.
Лети вила на бiєла крила,
Докле вила на Цетинѣ дође
Виш билярде княза Петровића,
На Орлову кршу високоме,
И дозивлѣ вила на билярду,
Петровића младога Данила:
"Єс' ли дома Петровићу Княже!
"Али чуєш, ал хабера немаш?
"Омер-паша у Брда є доша,
"И сва Брда огнѣм изгорiо,
"И бiєлу цркву запалiо,
"У нiю свеза коњѣ и говеда;
"То на добро наше бити неће, —
"Ама нiє iош Манастир горньи,
"Ема га є Паша затворiо,
"И у нѣму брата твога Мирка,
"Су нѣгово двадесет войвода,
"С братучедом Петровићем Крцом,
"И войводом Церовић Новицом,
"Све войводе по избор юнаке;

“Сад ти Мирко у невольи цмили,
“Ну послушай што ти я говорим,
“Ако нећеш до нељелѣ дана
“Покупити младе Црногорце,
“Шњима хитат у Брда камена,
“Да избавиш твога брата Мирка,
“До нељелѣ држати се хоће,
“По нељельи ни по уре неће:
“Ту за тебе добро бити неће,
“Па ни за све младе Црногорце!„
У рієчи што бесѣди вила,
Тад се Данил нагна у билярду
И све зачу што му вила рече,
Па изиђе на своју шетњицу,
Прошета се и тамо и амо,
Прошета се три четири пута,
Мисли што ће од живота свога.
Све мисліо на єдно смисліо. —
Баци очи уз полѣ Цетинѣ,
Ал угледа Мартиновић Мила
Ђе се Мило по ливади шета,
Овако му Данил бесѣдио:
“О Сердаре Мартиновић Мило!
“И юначко од краине крило,
“Ну дотрчи мени под билярду,
“Е имам ти нѣшто говорити...„
Хитро Сердар на ноге скочіо,
До Данила княза долазіо,
Овако му Данил бесѣдіо:
“Ха! на ноге Мартиновић Мило
“Ха на ноге ако Бога знадеш!
“Покупи ми младе Цетиняне,
“Све по избор доброга юнака;
“Хајде шњима у Брда камена
“Мой брат Мирко у невольи цмили.
“У Острогу светом Манастиру;
“У коєм є светый Василія;
“Војвода се Мирко затворіо,
“Су нѣгово двадесет војвода,
“Затвори га паша Омер-паша,
“Су нѣгово тридесет хиляда’,
“Све царскога редовна војника. —
“Неби ли ти Бог и срећа дала,

“Да избавиш воеводу Мирка;
“Єр сам чуо што стари казују:
“Ће су на бой били Цетиняни,
“Ніе лако душманину било,
“Неће ни сад у Бога се надам.„
Како Сердар заповіед прими,
Од Данила свога господара:
Хитро скочи као соко сиви,
Па потрча уз полѣ Цетиње,
Соколић га претећи не ћаше.
Када Мило на сред поля дође,
Отле кличе танко гласовито:
“Ко є юнак на бой да идемо!„
И опали танка џеврдара,
Хабер даде уз полѣ Цетиње.
Џефердара чуше Цетиняни,
Тек га чуше, те га познадоше;
Посріеди пушке прифатише,
Скупише се на равно Цетиње;
А пред њима храбри баряктари,
А за њима четири стотине,
Све юнака по избор войника. —
Стан’ да видиш побратиме,
Од билярде княза Петровића
Иде юнак Петровићу Перо,
Ха! какав є весела му майка,
Метнуо се у српско оџело:
На глави му самур капа златна,
У поясу двіе леденице,
Све у чисто саливено злато,
А о бедри сабля димешћія;
Пояха є на коня витеза,
На бріяша коня владичина,
С войском креће у Брда камена,
Пред юнаке младе Цетиняне
Да се ћера са душманином старим,
Што му га є и бабо ћерао. —
Отолен се войска подигнула,
А пред войском Петровићу Перо,
А за Пером Мартиновић Мило,
А за Милом сва три баряктара,
Храбри юнак Мартиновић Иво,
А за Ивом Ивановић Лука

А за Луком Капичићу Драго,
А за њима сва остала војска.
Ето ти ій уз полѣ Цетинѣ,
Право здраво Катунском нахіом,
Докле војска у Пѣшивце дође;
Ту є војска табор учинила.
Гледа војску паша Омер-паша,
Из Острога из крај Манастира
Нимало му мило не бияше:
Ма му мило за неволю било.
Гледа војску из затвора Мирко,
Из Острога горњѣг Манастира
Су њѣгово двaест воєвода,
Веселѣ іой чине из пушака,
А срди се паша Омер-паша,
На сокола воєводу Мирка,
Што но га є био затворіо;
Прієшло є три нељелѣ дана
Нит' є єо нити воде піо,
Нипта друго на уста метао,
Већ се с' муком боріо юначком,
За непуштит у турчина цркву
И нашега светог Василію. —
Расрди се паша Омер-паша,
На манастир окрену топове,
Стаде гађат' пребієлу цркву,
И војводе у затвор страшити;
Јошт овако Омер-паша виче:
"Предай ми се воєвода Мирко!
"Видиш сада изгубићеш главу,
"Кунем ти се а вѣру ти даем,
"Ако ћеш ми предат' Манастира,
"И ти мени доћи под шаторе,
"Честита ћу тебе учинѣти,
"У Стамболу у цара нашега,
"У нѣм блага има без хесапа,
"А даће ти колико ти драго,
"Неће манкат теби ни твоима,
"Метнуће те бегом Гори-Црној
"Да управляш и заповѣдаш,
"Само нашег Цара да признаваш
"Да га држиш како Господара;
"Али што ћеш данас више на свієту,

“Кад ти данас може бити тако,
“Проћ’ се врага и Горице Црне,
“Тун господства неможеш имати
“Док є Султан у Стамболу граду,
“И нѣгових храбрић юнака,
“Кои су те саде обколили,
“У Острогу тебе затворили;
“Без тога се избавити нећеш,
“Ни одкупит главе на рамена,
“Єр причаю тако Црногорци:
“Да є скупа Петровића глава,
“А сад твоя виси ка’ о концу!„ —
Одговара из затвора Мирко:
“Омер-пашо! црн ти образ био,
“Бе юнака зовеш на предаю,
“Знаш Омере незналите Турци,
“Од кад влада кућа Петровића,
“Ево има пуно двѣсти лѣта,
“Са маленом србском Гором-Црном,
“Од тог доба до данашнѣг дана,
“Вазда боя біє са Турцима
“И држи се на силу Султану
“И нѣговой силновитой войсци,
“Непознає Цара ни Бесара
“Ни над собом никога до Бога.
“У юначку кућу Петровића,
“Родили се у њой мужка глава,
“Што турчина икад припознаде?
“А даєм ти Божю вѣру тврду,
“Док є мене и од мене трага,
“У мир с’ тобом никад бити нећу,
“Погинућу покорит’ се нећу.
“А видиш ли Бог те не видіо,
“Су те стране Зете воде хладне
“Црногорске избране войнике,
“Што су дошли мени у помоћи;
“А мислиш ли е никога немам!
“А пред войском Петровићу Перо, —
“Сад ћеш вићет’ што су Црногорци;
“Мало ће ти за бой бити войске;
“Ти зар мислиш да ми платит’ нећеш,
“Ову мою муку и неволю,
“Кою трићх’ оволико дана!„

Јошт хоћаше говорити Мирко,
Омер-паши за старе боєве,
Што су њему стари узрадили,
Што добише на бој Гором-Црном,
Ал' му неда паша Омер-паша
Већ га паша с' топовима гађа.
Не даю се у затвор юнаци,
Него бране свога Манастира. —
Да є коме стати па гледати,
У Острогу високу планину.
Примака се паша Омер-паша,
Примака се близу Манастира
Привука є десетак топова
И тридесет хиляда войника;
Пушка грми тридесет хиляда,
А грухаю десетак топова,
Пала жива мука на юнаке,
На юнаке младе Црногорце,
Кои но су у бієлу цркву!
Немогу се бранити никако,
Єр сила турска притиснула,
На Манастир огањ оборила;
Недаю се измолит' юнаку,
На пенцеру да гађе турчина,
Већ турци се ближе примакоше,
Манастиру на врата дођоше.
Ах, муке ли ће бити превелике!...
Манастиру врата саломише;
Но є срећа есу троє врата,
Ніє лако све троє сломити,
И войводе србске нофатати. —
Али сила турска навалила,
И крвави юриш учинила,
Да би Мирка жива уфатили;
Ма се Мирко фатати не дає
Него храбри браћу око себе,
Да се неби кои препануо,
Турцима се у руке предао
Док є њему на рамени глава. —
Сад се Турци ближе примакоше,
И на друга врата ударише;
Сташе ломит Турци друга врата
Стаде єка по свем Манастиру,

На муци се нагнаше војводе; —
Друга врата саломише турци,
А на трећа јуриш учинѣше.
Војводе су мудро учинѣли,
Док нієсу дошли били Турци
Црквена су прошуплѣли врата,
На двает их баца учинѣли,
Свак на своју да чека Турчина. —
Боже драгій чуда великога!
Храбро ли се бране Црногорци,
Нехѣше се предати Турцима:
А поради славе и поштеня,
И поради светог Василія,
Кои шньима у цркву біяше
Єр му тѣло туна почиваше;
Порад ког се Срби затворише
И свој живот мукама предаше. —
Сад да видиш, драги побратиме,
Како себе бране Црногорци,
Из затвора из бієле цркве
Проз врата су огань оборили,
Многе турке на землю сложили.
У врієме коє то бияше,
Војводама добра срећа била,
Прискочіо Петровићу Перо,
Са сердаром Мартиновић Милом
И са своіом одабраном војском,
Од малена села Бороньине,
И бієле куле Дамянове.
Устиняни кад се намолише
И на турке огань оборише,
Убише се огнѣм из пушака.
Стаде єка високе планине,
Разлежу се под Острог дубраве,
Пушка пуца падаю јунаци,
А кликую млади Црногорци,
Бој се бієе крвца се пролієва.
Но є сила веля у Турчина,
Недаю се погнати с' мегдана.
На завика Петровићу Перо:
"О сердаре Мартиновић Мило!
"Ну погледай ядна ли ти майка,
"Удрише се Турци на параде,

“Саће сила турска обячати,
“И нашу ће войску изкопати;
“А ђе су ти храбри Цетињани?
“Сад ће им се затрієт колѣно,
“Ако нећеш јуриш учинити, —
“На шта Бог да и срећа јуначка!„
Када зачу Мартиновић Мило,
Што мѵ рече Петровићу Перо,
У јунака пуче срце живо;
Трену јунак како соко сиви
А од себе баци џефердара,
За оштра се ножа прифатіо,
И к’ турцима загон учиніо, —
За њим трче сва три баряктара
А за њима млади Цетињани.
Кад вињоше Турци баряктаре,
Да се нигђе склонити не хоће,
Већ да иду у турску ордію,
На муци се турци намћрише,
Црногорци измаћи нећеше,
Већ се храбро шњима смієшаше;
Веля се є узмутила войска
Незна пута куда ће побћћи,
На путу су стали Црногорци.
А што ћу ти дульит лакардію —
Низ дубраву окренуше Турци,
Оставише бієла Манастира
Плећи даше, а бћжати сташе.
Отвори се воєвода Мирко,
Су нћгово двaест соколова
Из затвора из бієле цркве,
Пристигоше низ дубраву турке;
Када тамо имаш што вињети:
Ће се колю млади Црногорци,
Кликую се бирани јунаци,
Пролієћу како мрки вуци,
Вичу Срби: “сложно Црногорци!
Удри саде или већ никаде!„
Црногорци Турке поћераше
До на главу Зете воде ладне,
Тун јуначка боя раздвоише.
Нећаху га іош раздвоити,
Но ій тамна ноћца раздвоила. —

Црногорци соколови сиви
Боя бише мегдан задобише
Три стотине глава посѣкоше,
А остале Турци уніеше.
Црногорци натраг се вратише
У дубраву конак учинѣше,
Док у ютру сабах зора дође,
Црногорци на ноге скочише,
Хоћаху се бити са турцима,
Ал прођоше турци у Никшиће;
Црногорци када то видіеше,
Отолем се они подигоше,
И сидоше у Бѣлопавлиће,
На Оріойзи-луци починуше,
И ту єдну ноћцу преноћише,
А у ютру рано подранише,
Ето доше на полѣ Цетинѣ. —
Дивно ли є вићет Црногорце
Сваки носи билѣг од Турчина:
Неки главу а неки оружѣ,
Неки води коня седленика
Неки носе зелене доламе
Неки царске медалѣ са Турака.
Кад их виђе Петровићу княже,
Од радости на ноге скочіо
Па сусрета своє соколове
Црногорске избране војнике.
Кои гођ є посѣка Турчина
Дарова му од срме медалю,
Даровао є и србске војводе,
Што се храбро у бой поднієше,
И под Острог мегдан задобише,
Њима даде кресте и медалѣ,
Да се они пред свіетом диче!

Саобштіо

Филип Г. Радичевић.

IV.

НАРОДНИ ОБИЧАИ, ПРИЧЕ И ЗАГОНЕТКЕ.

1.) Вiећe убальскихъ главара на великой води

о томъ

КАКО ЋЕ ДОМАЋЕ ЗЛОЧИНЦЕ ОБУЗДАТИ.

(отвара разговоръ)

КНЕЗЪ АНДРІА ДРАГОЙЛОВИЋ.

О шта ћемо браћо промислите
Одъ зле среће домаће чинити?
Досадисмо Богу и свіету
Одъ укора ниђе неможемо,
Са десетакъ напихъ самоволя
Кои сваком' живу досадише;
Куд' дођоше свуда натрунише.
Я погибохъ дома и изъ дома:
Ако рекохъ коме да се проће,
Тай пріети, на пасіи репъ веже;
Съ друге стране Капетанъ Окружный
Псуе виче тавницомъ пріети:
Какавъ си ти, вели, кнезъ несрећни
Кадъ ніеси кадаръ обуздати
Съ цѣлимъ селомъ десетакъ момчади? —
Я се ледимъ предъ ньиме одъ срама,
И заклинѣмъ свачимъ на свіету
Да не могу ништа учинити;
Ал' залуду неће за вѣруе. —
А што ћу ви више говорити
Одъ муке ми мождани извиру,

Дошло ми є съ ђецомъ преселити,
Єр' се боимъ какве стркотине.

ЈОКО ЯНЧИЋ.

Ћећешъ одит' съ твоега камена
Кривъ ніеси діо ти не даю
До срамоте и голіехъ яда.
Кад' би знао Господин Церкуле
На каквой смо муци съ ђаволима
Неби псова' већ' би пожаліо.

ТОМО ВАСИЛЂВИЋ.

Не можемо бити ником' мили
Док' имамо губу међу нами;
Съ бабе рабе, све су жене вражђ.
Свіетъ каже: Убляни покраше.

ЈОВАНЪ ПАВЛОВИЋ.

Лакше имъ є ходит' у готово
Него радит' одъ зрака до мрака;
Ама неће Божіегъ ми створа
Отворати по селу торове
И приморске куће разбіяти,
Да бихъ знао орати съ мишима.

ЈОКО ЯНЧИЋ.

Погибосмо богме безъ замђне
Немаюћи нашега метеха
Рад' живога о чем' сви висимо;
У границу неда нико свою
Омрчена гоне из потока.
Вала Богу рогате напасти
Ископаше себе и другога
Хоћели се игда покрстити!

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

Лупештину они пуштит' неће,
У сой имъ се ньіовъ утрунила,
Живину би пріе извидао
И лисицу у кући свикао
Него то зло изъ ньихъ искубао.

Ј. ЯНЧИЋ.

Валя скубсти и трагъ имъ бискати,
Узвити имъ пете подъ колђно,

Нек' ихъ село ђутуруме рани;
Греота маня одъ срамоте.

ПОПЪ.

Несміе се боемъ поступити
Безъ питаня и цареве руке,
То можете стићи и другчіе
На земальски начинъ обуздати.

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

Кажуй како, што си се сћуліо?
У муки се мозгови ціене;
У тебе є свіесть препредена
Ема ютросъ нећешъ да говоришъ.

ПОПЪ.

Нек' се свакій ємчи за сусѣда;
Съ тимъ су ужемъ пасчадь повезата.

ПАНТО ЛАКОНИЋЪ.

Я не могу за мое никако!
(многи угласъ повичу)
Богме хоћешъ драго ти не било,
Ти за племе ка свакій за свое.

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

Стани Панто! истина є права
Да су твои много самовольни,
Ободльиве и зловарне ћуди,
Ал' те напасть минути неможе
Но се држи а молисе Богу.

ИЛА ВУКОВИЋ.

А да ти є кои засаліо
Истекао благо ка' приморацъ,
Ти би шньиме сладкиие мумао,
А ми бисмо били ябанціе.

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

Проћ' с' Иліа оклапніехъ рѣчій,
Свака ли ти за срце загриза;
Ми смо браћа одъ єдног' тіеста
Зло и добро све нам' є заедно.

П. ЛАКОНИЋ.

Нек' Иліа дроби шта му драго:

Телету се не крое опанци,
И пси лаю на огранъ мѣсеца
Теке само да туне зубове.

А. ЯНЧИЋ.

Прођите се люди ріечаня,
У буни се ништа не углави,
Вратимо се првомъ разговору
Ако ћемо краю дорамати.

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

Коње часно богме ніе ласно,
Дивно наши стари изрекоше;
Свашто зашто, а образъ ни зашто.

ПОП.

Айте свакій свога позовите
Да на вѣру дођу међу нама,
Пакъ да чую што ихъ спріедъ чека.
Неможе се трпѣт' и мучати,
Тайна штетна прогриза мѣшину.

Одвоише се нѣколицина и пођоше подъ соколову греду, ђе самовольци дануюе: остали међу собомъ договараю се ко ће найпре ріеч одвезати, пак договорно заключе да Попъ и кнезъ Драгойловићъ найпре побесѣде. — Затим настави

ИЛА ВУКОВИЋ.

И я ћу имъ єдну одсвирати
Да имъ доста и одъ по нѣ буде.

Ј. ЯНЧИЋ.

Не Иліа оба ти свіета,
Него пріе изпеци пакъ реци;
У тебе су бодльиве ріечи
Пуне оси тежке и мудрима,
Али незнашъ ону пословицу:
Луду мани, а лудъ се помами.

Дођоше посланици сѣдоше у своме друштву, мало по за њима сто и бѣгунаца, предъ коима є на чело Живко Лаконићъ; ови стадоше на близу спрама сѣдећимъ главарима; назваше: Помоз' Богъ! — Одговоре главари: Добра вамъ срећа браћо!

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

Од'те браћо сѣд'те да зборимо
Да склопимо несрећни челюсти,
Док' насъ ніе съ вама прогутала
Безъ разлике црна и бієла;
Ваша злоћа свуд' є узкипѣла
Спутила насъ одъ свакое стране.
Или да вамъ злоћу обуздамо
Или ће насъ съ вама погорѣти.

ПОП.

Закучише већъ куке за муке
А пригорѣ зубля до ноката,
Савъ се свіетъ за перчин спутіо
Самовольство да се изтріеби,
Не даду се више гріешити,
Запета су гвожђа на разкршћу.
Отворите очи несретньици,
Заръ мислите пустайлит' завазда,
Да крадете и крволочите
Туђу муку вучки прождирете;
Тай є колачъ пунанъ живе губе
Коя душу и напредакъ коси
И пепео на огньишту пусти,
Да се на нѣм' баднякъ не прилаже
Нит' готови кршгенимъ ужина;
Ето ђесте плахо угазили
Какву срећу за себе куете!

И. ВУКОВИЋ.

Срећу шуплю срца извађена
И злый колачъ да га подіеле,
Брзо ће имъ на носъ изкочити
Као пеима кои насъ поклапе.

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

О Иліа! не ометай Попа,
Старія є Божя и нѣгова;
Вазда ли му у ріечь улазишъ.

ПОП.

Уза суво гори и сирово
Съ васъ погибе оволико пука,
Грота плаче предъ Божимъ престоломъ,
Тежко души коя одговори! —

Болѣ вамъ се и съ по пута вратит'
Него платит' и воду за вино.

ЖИВКО ЛАКОНИЋ.

Док' самъ да самъ за куђелѣ ніесамъ.

Т. ВАСИЛЂВИЋ.

Нећешъ више грдо поганити,
Ждрокнуо си доста туђе муке,
Самъ си за се сѣкиру сковао.

Ж. ЛАКОНИЋ.

Ако мува улети ми у носъ
Бит' ће неком' куку пріедъ мене.

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

Пса лаянѣ не узмути море
Нити ће мравъ оборити горе.

Ж. ЛАКОНИЋ.

Како рече кнеже аманат' ти?

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

Изпаде ми ріечь нехотице
Крньо-зубъ самъ не замѣри брате.

ПОП.

Ти си Живко много плахе ћуди
Самовольству разширујућ' крила
Пакъ найпослѣ ђећешъ доскочити?
Већъ зароби душу у несреће
Коя ће те коритъ на'ни свіетъ
У невреме твоега каяня.
Ал' си кадаръ іошъ све поправити
Кад помислишъ на мрачну гробницу
Коя чека свакога рођена
Да г' узнава у нѣдро самрти,
Ће санява свакій о своемъ раду
Добри мирни гое се веселѣмъ
А злочинацъ тоне у страхоти,
Вазда стреца а у дублѣ пада
Нема края пакленимъ мукама.

Ове ріечи заробе срце Живку Лаконићу, кои у страху изпушти изъ руке велику пушку, затимъ сними капу и баци ю пред Попомъ.

ПОП.

Оди к' мени лакимъ ћешъ коракомъ
Уклонит' се одъ свake напасти,
Зло и добро први су сусѣди
Съ плећима се тичу и разводе
Ка' разкршће десномъ и лiевомъ.
Туђе брашно вавiекъ полене
Свой трудъ правый берићетно рани. —
Айде Живко да те водимъ суду
Да не носишъ главу у торбицу;
Разкаяну много лакше бива
Судъ накара пакъ и помилуе
Зло тріеби да добро не таре,
Ти нiеси крупно натруніо
Али доста вучешъ туђе таре,
Когоћъ краде сва є на те учка;
Я сво ти тврдомъ вѣромъ ємчимъ
Вруће ћу се молити за тебе
Дат' уклони тежка одговора.

Ж. ЛАКОНИЋ.

Зло є мишу съ мачкомъ ортачина
Ньой за смiехъ често главомъ плати.

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

Нiе вѣра шупля врећа Живко!
Но васъ свiетъ виси о нѣ клюки.

ПОП.

Промисли се куда си басао
Као човћк єр' звѣре нiеси
Анђео те рад' крста чувао
Скотскомъ смрти да животъ не свршишъ.

Ж. ЛАКОНИЋ.

Башъ ето ћу єдномъ укабулит'
Пакъ ме съ судомъ свћси и обћси,
А ђецу ти вѣшамъ на аманатъ
Не пушти ихъ попискат' одъ глади.

ПОП.

Божя помоћь и милость царева
И сусѣдна браћа што узмогу
Сѣтит' ће се твое сиротинћ.

Живко Лаконић изтрже иза паса свое оружѣ, баци га међу главарима, пакъ сѣде код Попа.

ПОП.

Ви остали дакле што мислите?
Кола су вамъ присѣла бріегу
И преживлѣ загонъ самовольства:
Живко одъ васъ отреса' є скуте.

МИЛАН ЯНЧИЋ.

Я ћу мое дворити пећине
Не міенямъ слободу ни зашто:
Тица є робъ и у царскомъ двору.

ПОП.

Куд' слободу жалосна ти майка
Не заплювай истини у очи,
Не пребіяй срећу по гуштеру,
Судъ слободу и правду дѣли.

ГОЛУБ ЛАЛИЋ.

Ако ће насъ Попъ на душу примит'
Да идемо и ми сви са Живкомъ.

ПОП.

Не залагамъ я душу ни зашто
Доста зебе и одъ мое рђе,
Куд' ћешъ болѣгъ одъ себе свѣдока
За пребронт' по нѣдру орахе,
Не ћешъ пуштит' у користъ убройка
Да ти шупаль за здравога мѣни.

А. ДРАГОЙЛОВИЋ.

Туђа рука сврабежь не напина,
Своя вазда умива найлѣпше.

Г. ЛАЛИЋ.

Попова се више єдна брои
Него нашихъ четири стотине.

ПОП.

Истину є грота премучати
А лажи су свакой кратке ноге,
Зло се пришит' изъ туђегъ сметишта;
Могу само толико казати
Да сте горека пусто-расла младежь
Люте стріеле родительскихъ душа
Кои одъ васъ у немарность скрише
Свой аманатъ да ій небо дужи:
Узрасли сте безъ своихъ чувара

Као марва кою желя води,
А сад' сте се срели са памећу
Коя кори трагъ вашіехъ стопа;
Разкаянѣ у вам' се разжегло
Да желите од'сле быти люди.

М. ЯНЧИЋ.

Хоћу съ тобом да бы на вѣшала
Исто имамъ єдном умріети,
Ак' изађохъ кадгођъ изъ тавнице
Баремъ ће се животъ ми милити.

(Сви остали єдно-гласно повичу:)

И ми ћемо и ми ћемо Попо!
Доћи съ тобомъ ђегођъ ти є драго,
Болѣ съ чоекомъ часно умріети
Него съ рђомъ и у цркву поћи.

ПОП.

Немой кои да ми потла рече:
Не мишляхъ се никад' предавати
Но попъ смаза сладка везилица,
Облетіо ка' врагъ око креста
Докъ ме оће у неволю спрати. —
Зато сада добро промислите
Изабрати шта є за васъ болѣ,
Ваша воля нек' вамъ срце гріе
Осимъ мене и моіехъ прста.

Г. ЛАЛИЋ.

Ти насъ дивно учишъ, теби вала!
Као мударъ на сваку долазишъ,
Ко ће на те ишта зажалити
Да бы свакій у ньойзи скапао
Трагъ по трагу нѣговъ погинуо.

Ж. ЛАКОНИЋ.

Само Попе ово те молимо:
Ти познавашъ у Которъ Церкула,
Замоли га како ти умієшъ
Да намъ пушти осамъ дана вакта
У слободи да дома дођемо
И нађемо кога пріятеля;
Свакій нешто има препоручит'
Кад' запане ніе на вріеме.

ПОП.

Я ћу на то добити слободу

Ал' немойте оставит' ме стидна,
Ви слагати мени а я нѣму.

БРАЋА БѢГУНЦИ·

Ми ћемо се за ньихъ поручити
Ако слажу они, ми смо платци.

На ове ріечи устадоше главари на ноге, захвале браћи, и полюбе се са свима, даде имъ се слобода за десетъ дана, послѣ ког' рока изпуне бѣгунци свое обећанѣ.

У Мориню.

И. Берберовићъ
Парохъ.

2.) **Приче** [1]).

Послѣдни отчин савѣт.

Неки богаташ турчин, пред смрт сазове к себи свое синове, пак их почне савѣтовати овако: "Дѣцо! штогод єдете, єдите медно (с медом); у свакоме граду имайте свою кућу; не држите жене већ дѣвойке.„ Ово рекавши добри отац издане. — Синови послѣ смрти отчине не знаюћи што є тиме хтѣо казати, а желећи изпунити заклетву отчину: почну обилате обѣде правити, — начине двѣ три куће, те потроше силне новце, — не хтѣше се женити, већ све дѣвойке држали. Тако радећи убрзо уметну све свое. — Єдном упита их пріятель ньиов, човѣк разуман: Зашто ви послѣ смрти отчине тако

[1]) Да су народне наше приче, пословице, загонетке и т. д. одъ велике важности, овдѣ ніе доказиваня. Стога радо ће и одсада примати их Магазинъ, тко му ихъ слао буде; само сабирательма овога народнога блага препоручує се: 1.° да ихъ преписую онако одъ рѣчи до рѣчи како ихъ народъ казує, иначе не могу се звати народнѣ, и губе у томе обзиру свою важность; 2.° да напре сравньиваю да ли приче ове, загонетке и т. д. нису већъ печатане биле у збиркама Вука Караџића, у Магазинима или у другимъ каквимъ књигама, у колико о ньима знаю.

Уред.

пропадосте? А они му одговоре: Отац нас є на смрти зло свѣтовао, — и кажу му све редно како є било. Тада им он рекне: Ніе отац тако разумѣвао: "Єсти медно„ значи не єсти често, нити се преждирати; када се огладни биће медно. "Кућу у сваком граду градити„ значи имати свуда добре пріятелѣ; єр човѣк є у пріятельской кући као у своіой. "Не држати жене већ дѣвойке„ значи не дати жени повластицу, тада ће бити добре као дѣвойке.

"Пропадне станѣ, док се дође у познанѣ.„

Б.

Турчинъ и Христянинъ.

Некій убогій сиромахъ Христянинъ натовари предъ свою кућу мало своє живиче магаре съ дрвима, и поћера га у чаршію, гди є одма нѣкоєму варошанину своя дрва продао, и неколико пара за иста уфатіо. Шетаюћи преко чаршіе, и желећи добити уларъ на своє магаре, а да никакве паре не дадне, дође на дућани некога Турчина, кои є много улара за продаю повѣшао био. Сиромахъ Христянинъ стане предъ дућану, и загледа се на повѣшене уларе, желећи добити коєга на даръ од турчина. Турчинъ се одъ нѣга побои, и рекне му: "Шта боланъ гледишъ; заръ никада улара гледао нієси?„ "Єсамь, одговори Христянинъ, али желіо бихъ да ми єдноga даруєшъ.„ "Шта говоришъ, влашкіи факиру, иди одатле, докъ те смлатіо нієсамь, како да я теби даруємъ, шта могу другоме толико пара узети.„ Вѣра и Богъ Турчине, одговори Христянинъ, ако ми га не даднешъ, учинѣхъ овди што самь науміо. "Шта, шта?, запита га турчинъ, шта си науміо, казуй влаше за Бога? (боєћи се да му

што срамотно не рече), пакъ ћемо се лако око улара погодити.„ Учинѣхъ, Турчине, учинѣхъ; већъ подай ми єднога улара, єръ немамъ сушто повести моє магаре кодъ куће? Турчин се побоя одъ чесагођъ злога, или одъ срамоте, дарує му уларъ и поведе га далеко од дућане, молећи га да му каже, што є био науміо, и што би урадіо. Христянинъ найпослѣ одговори му: "Богме Турчине, био самъ науміо ако ми га не дарує̀шъ, да съ овомъ пасиномъ (довађаюћи се рукомъ зань) свежемъ магаре, и зань дома га поведемъ; али моя срећа, ти не помисли на то, те ми дарова новый уларъ, да поведемъ моє магаре.„

Трговацъ и Хаичія (куваръ.)

Дошавши некій трговацъ Турчинъ у єданъ сељскій ханъ, препоручи хаичіи да му пофрига и ліепо по начини двѣ кокоши, коє са собомъ доніо бяше, обећавши му да ће одъ истихъ оба заєдно ручати. На што му одговори хаичія: "А! хоћу пріятелю, како не, и то у овый часъ„ и пође, те сфрига и нареди кокоши, и донесе предъ Турчина. Турчинъ видећи да су ліепо кокоши уређене, и да ліепо миришу, рекне хаичіи: "Знашъ како ћемо море хаичіо! Онай кои одъ насъ два лѣпши санъ сасніе, тай да обѣ кокоши самъ поєде?„ Еламо валай Турчине, како ти драго, я пристаємъ, одговори хаичія; и легну спавати. Турчинъ одма заспи, да што болѣ саня, а хаичія дигне се те поєде кокоши, напіе се вина, и леже спавати, докъ найпослѣ добро утврди санъ. Послѣ єдногъ сахата разбуди се Турчинъ, устане, и почне звати хаичію: "Устай море, да видимо чіе су кокоши, и ко ће их̀ повєсти„ — надаюћи се да ће на нѣгову бити. — Устане хаичія,

и почме се трати по очима, запитавши Турчина: "Шта имашъ Турчине казати, право кажи, тако ти дина; єръ хоћу я теби.„ Богме хашчіо, право ћу ти казат'. "Одма теке заспахъ, спуштише се златни басамаци одъ неба до землѣ, те я ти узаћо на небеса, и виђехъ Муя и Алію како піяху чибукъ и кафу, и оба бѣху свіетли и сѣђаху на златну сеџаду.„ "То є истина, Турчине, цркве ми, одговори хашчія, я самь те видіо кадъ си пошао, пакъ помислихъ да нећеш за сада више овамо слазити, те я поєди кокоши.„ Шта рече, боланъ Влашe! запита га Турчинъ, поєо си ихъ? "Како да не Турчине — одговори хашчія — поєо вѣре ми„ На ове се рѣчи расрди турчинъ и пође изъ хана, ђе га є хашчія преваріо, не тражећи ни за двѣ кокоши паре што є дао, и раздвои се.

Царъ и Игуманъ.

Прелазећи неки царъ преко свое државе, дође случайно у Манастиръ кодъ некогъ Игумана; и одма пошалѣ по њега, да изађе предань. Игуманъ дође и поклони се смѣрно предъ царемъ; и царъ му рекне: "Знашъ Игумне! ове три ствари ако ми не погодишъ, шта те запитамъ, вѣруй ми да ћу те посѣћи.„ Игуманъ яко се уплаши, и запита га: "Шта, честитый Царе, за Бога?„ То Игумне, рече му царъ: "Ако ми неногодишъ: — колико я вредимъ, — колико є одъ неба до землѣ, — и шта я мислимъ, — одма морашъ погинути; и оставлямъ ти времена сютра до подне, да о томе размислишъ.„ "Хоћу за Бога, али не посѣци одма„; и Игуманъ пође, мислећи шта ће смислити, и немогавши томе на край доћи, пође у мађушницу (кухину) кодъ своега хашчіе, кои му є обѣдъ готовіо. Видећи га

хашчія онако уплашена, запита га: "Шта є оче мой? єли зло какво?„ Єсть богме хашчіо зло, одговори Игуманъ; єръ ми є рекао царъ: ако му не погодимъ, шта онъ вреди, — колико є одъ неба до землѣ, — и шта онъ мисли, — да ће ме посѣћи. "Ха! ха!, насмѣє се хашчія, и рекне Игумну: "Дай ми духовниче твоє цубе (хальине) да ихъ туримъ на себе, и да изађемъ предъ цара, па некъ мене мѣсто тебе посіече; али Дуіо! да ме служишъ одъ ютра до подне као и я тебе; и приправи ми што лѣпши ручакъ, да болѣ одговоримъ предъ царемъ. — "Благо мене сине!, хоћу за Бога„ одговори Игуманъ, грлећи га обѣручке. Како присѣ ручакъ, хашчія се (у мѣсто Игумна) наруча и добро напіе вина, и заповѣди Игумну "Донес' ми Духовниче ястуке, да се мало на постельи наслонимъ, да бихъ болѣ сабрао паметь, да предъ цара што болѣ одговоримъ.„ — Не, синко! за мою любавь, тако благословенъ био, већъ иди, да ми скапулашъ мой животъ. "Нећу Игумне, вѣра и Богъ, одговори хашчія, одавденъ се дизати, докъ одъ тога врієме не дође; те до мало послѣ засне. Послѣ тога дигне се, и нађе више главе стоећегъ Игумна, и заповѣди му: "Дай ми садъ Духовниче мало ракіе да попіемъ, да ми се паметь разкисне.„ Игуманъ га одма послуша и донесе. Послѣ тога хашчія се крене къ цару, и понесе собомъ канцелу канафе, и кутлачу (ожицу), съ коіомъ є у мађупници послуживао, и тури є под цубе, и задіе за поясъ, и изађе предъ цара. Царъ видећи хашчію у цубетима, помисли да є Игуманъ, и запита га: "Кажуй Калуђере, што самъ ти рекао: колико я вредимъ, колико є одъ неба до землѣ, и шта царъ мисли? — "То є лако погодити, честити царе, одговори хашчія, у цубетима игуманскимъ: "Киша коя падне о спасовудану, о троичинудану, и о петрову, више врієди не-

го царъ. А одъ неба до землѣ нема више него ова канцета канафе, (бацаюћи є пред цара,) и ако не вѣруєшъ узми па мѣри, ако небуде толико, како дођешъ, посіѣци ме.„ На ово се царъ тежко разлюти, и рекне му: "Кадъ є тако бре море Игумне! каждеръ ми, шта царъ мисли?„ Честитый падшо, одговори хашчія, "ти мислишъ да самь я Игуманъ, а я нієсамь, вѣре ми, већъ хашчія, калуђеровъ слуга, и ако ми не вѣруєшъ, (указуюћи му ожицу) ево кутлаче„ — на кое се расрди царъ и пође изъ манастира.

Старацъ и Баба.

Дошавши некій старацъ у кућу єдне бабе, дадне іой два яя, да му ихъ испече, рекавши іой: "Молимъ те бако, испеци ми ова два яя, єръ ихъ овако фришка поєсти не могу.„ Хоћу ђедо! одговори баба, али треба да чекашъ. "Старацъ нато пристане, и причеко є до пуни сахатъ и по; кадъ ево ти баке ђе чапуће, и носи яє печено на пяту. Старацъ сѣдне за трпезу и погледа є говорећи: "Бако! ово є єдно яє, а ђе є друго.„ "То є друго, одговори бака, я незнамъ за друго.„ Не, не, за друго, него ђе є прво?, запита є старацъ. "То є прво, ђедо, я незнамъ за никакво више.„ Ма знашъ ядна, ђе є оно моє? запита є старацъ єдећи се. "То є твоє„ одговори бака. Ма єсть, него ђе є и прво и друго? "То є ђедо, душе ми, и прво и друго што є предъ тобомъ.„ Фала Богу живоме, што чини ова бездушница, ђе ми не дає ову несрећу поєсти. — "Я не знамъ, ђедо, више несреће одъ тебе, одговори бака, ђе има таквіе манитаца', кои неумію ни свое яе наћи. Я самь оно прво поєла, а теби самь доніела друго, што є предъ тобомъ; него га

еди. — На томе се старацъ узеди, и дигне се иза трпезе, кунећи бездушницу баку, коя му лукавствомъ и цѣо ручакъ изкучи.

У Црнойгори.

Фил. Г. Радичевић.

3.) Загонетке.

1. Пружила се вита, преко свега свита.
2. Нева неву иза брда звала, проведи ме нево од кокошію, паса ти се я не боим.
3. У нашега ћаће деветере гаће.
4. Син матери єзик одгриза.
5. Печен голуб кроз землю гуди.
6. Пуна ситница баяма, међу њима орас.
7. Сѣди вуга на врх Брибира, чека синова из бѣлих градова.

У Беверска.

Љубица Ардалић.

8. Поручує домадар домадарици, шиљи мене шетлѣ петлѣ по дворкиньици, е оста ми мой дебелько на ливадици.
9. Ћуко сѣди на границу, у црвену кабаницу, више валя кабаница, него ћуко и граница.
10. Циликтала яретина, циликтала дрветина, циликтала душа твоя ако ми не угонетао.
11. С ону страну бояне, ту є шатор од ламе, по дну сѣди левента, на руци му ћевойка.
12. Шарабаћа скаче, кроз вилине драче, петиня га ћераху, а петиня чекаху.
13. Манито момче кроз гору прође, тешко томе до кога дође.
14. Скочи трна иза трна, и прескочи триста и три трна.

15. Нит є ткано ни предено, преко лѣнке превѣшено.
16. Тир пов под лопух, ћићерици долазе, мрвице му доносе.
17. Имах бієль, те покрих вас свієт, а сестрицу не могах.
18. Долећело ято голубића с гвозденим клюном а с дрвеним репом.
19. Скочи овца преко доца, а прескочи тридес и три коца.
20. Рића коза рогача, на глави іой погача.

У Рисну.

Млади Срби.

---

21. У наше тете сѣкира до пете.
22. У нашега татице накићене гаћице.
23. Натоварих ослицу и послах є у млиницу, све улѣзе, реп не мога.
24. Конь с товаром у кућу улази и излази, а реп му никад не улази.
25. Зміи огань гори на врх главе, од страха се у реп люби.
26. Полећe фата, и долећe фата, и донесе два ивера злата.
27. Имах два брата слѣпа, и док бѣху слѣши любих их много, кад прогледаше омрзоше ми.
28. Кукуль пов на плочу, куку нѣму до бога, ће све полѣ позоба, па се не назоба.
29. Ни од педе ни од ромче, вас свѣт обуче.
30. Из єднога ступа дванаест рогова, у сваки рог по четри гнѣзда, у свако є гнѣздо по седам яя.
31. Бака сѣди у край пута, бака собом шепрта, ками томе до смрти, ко се баки упрти.
32. У скриньицу виньицу, пов мали винтикос.
33. Честа гора честана, под честаном поляна, под поляном гледала, под гледалом шмрктало, под шмрталом провала.

34. Уяк уйну гилиће, уйна му се примиче.
35. Дуга ямa пуна яда.
36. Єдан до сухи до, други до сиров до, трећи до сухи до.
37. Све типа на типу, све крпа на крпу, ни иглом бодено ни концем шивено.
38. Сто орлова єдно яе сиђше.
39. Свакога ођеде, себе не мога.
40. Црна мачка кућу чува.
41. Янко деветанко, деветоро плуга пружіо, сам се Бог чуди, како є Янко деветанко деветоро плуга пружіо.
42. Браве изћера а кошару потуче.
43. Двѣ лопате из греде вире.
44. Убих вола међу два дола, крви мало меса нимало.
45. Све вито и превито, да се изправи до неба би доватило.
46. На мога врањића триста и три покровчића.
47. Уведох га без коже а изведох с кожом.
48. Двѣ леперице уз полѣ иду, єдна другу претећи не могу.
49. Бѣла сѣди насред поля, сама себе изєде.
50. Од двѣ главе, од четири ноге.
51. Биволица рика са врх зеленика, све се село дика како дивно рика.
52. Млин мелѣ на врх єле, лисица га репом врти.
53. Голо стои у рунято.
54. Пових злато разбих злато, али злато вазда злато.
55. Ћићир пое под лопух, ћићирићи доходе, и мрвице доносе.
56. Ђед зове е брежине, браните ме од кокошака, а од паса не боим се.
57. Дође ђед на ручак, све му дах што имах; іошт у селу узаймих пак га наєдох.
58. Кокотан поє, на лѣпар полѣ, катаризи бію, катабилѣ беру.

59. У пенди стои клинда, у пенди стои и клинда и фурда, болѣ клинда него я.
60. Клюном риля, а репом жилу миче.
61. Све сузи и плузи, и све село служи, свак се њойзи дружи, зашто дивно и сузи и плузи.
62. Роди буха трупицу.
63. Изидох на високо, и погледах на низоко, и виђех непрегледин полѣ, по полю непрегледин овце, код оваца' чобан сѣди, свакой име знаваше, а броя им не знаваше.
64. Зелено є дуб ніє, бієло є сніег ніє, реп има миш ніє.
65. Четири ока, а четири бока, а четрдесет нокатa'.
66. Црни баряк иза горе віє.
67. Што на глави у Цариград иде.
68. Собом носим, а за потребу ми ніє.
69. Сѣкох липу єдно лѣто, сѣкох липу друго лѣто, а све лина єднолика.
70. По дневи ялово, а по ноћи стеоно.
71. Ни варено ни печено, а пињим цѣо свієт подранѣи.
72. Цица бан на сред поля оглодан.
73. Поручує цица-бан, своіой люби на диван; дивно сам ти укопан, у гомилу стрмоглав.
74. Срце му є црно, чапра му є картена.
75. Сѣди царски, а погибе паски.
76. Црно сѣме, бієла њива, а мудра га глава сіе.
77. Зелен зеко на коня зелена, зелена му капа до пояса.
78. Дієте дивито (дивлѣ) а унуче манито.
79. Ђиђ пиђ на дуб, ђиђ пиђ под дуб, ђиђу пиђу прієти, главу ђу му дрієти.
80. Из куће иде а дома гледа.
81. Три работе што у свієту нема.
82. Пух пухће, на врх куће, свежите му гаће да не пухће.

83. Манѣ од ораха, а теже од товара.
84. Имам єдну кобилу, свуђ є мека, а под реп тврда.
85. Доша ти є демрдаш, али лези да му даш, али бѣжи куда знаш.
86. Утоварих товарицу, све іой угнах у тамницу, нако єдну репульицу.
87. Уже уже ніє, зелено є гуштер ніє, нокте има мачка ніє.
88. Баба иде по кући, ноге іой висе о куци.
89. Јштерица крієшти, у цареве клієшти, царица іой прієти, тако ми склопости, сломићу те до кости.
90. Угнах вола без коже, а изгнах га са кожом.
91. Имах брата Ахмета, а сва му є кожа рунята.
92. Бацих штап у напрот, и немогах му края наћ.
93. Бременција бреме носи, бременцији пашчад лаю, бременција те у бреме.
94. На трпезу се износи, прекида се а не єде се.
95. Два лопара из єднога паня.
96. Удриште удриловићи, скочиште скочиловићи, стаде звека на мѣдено гувно.
97. У моєга вранца, гв'здена јајца.
98. Роди кобила кост, а кост ждрієбе, па ждрієбе не иде за кости мајком, но за кобилом бабом.

У Црнојгори.

Фил. Г. Радичевић.

Одгонетке.

1. Теста, 2. гуина, 3. кукуруз, 4. свѣћа, 5. лемеш, 6. звѣзде и мѣсец, 7. квочка и ја, 8. поручує човѣк жени да му пошлѣ вреће да гони с гувна кукурузе, 9. гарофан (каранфил), 10. дипле (гајде), 11. фенѣр, 12. чаша вина у руци, 13. зрно из пушке, 14. коса коя коси, 15. пустиња, пуст нашто

се лежи у Црнойгори, 16. поп поѥ литурђію и доносе му проскурице, 17. снѣг кад све покріѥ, а воду не може, 18. вилюшка (пирун) кад се с њом ѥде, 19. соиля (чунак) кроз стативо кад се промиче, 20. пчела, 21. кравіи реп, 22. чађа у кући, 23. ожица, 24. ожицом када се ѥде, 25. симсія, 26. пчела, 27. опанци, 28. млин, 29. игла, 30. година, мѣсеци, седмице и дани, 31. гвожђа (клюсице), 32. дѣте у колѣвци, 33. косе, чело, очи, ноздре и уста, 34. ключ и брава, 35. пушка, 36. хлѣб између црѣвиѣ и сача, 37. кокош, 38. груда сира, 39. игла, 40. брава, 41. статива, 42. пчела, 43. уши, 44. бува кад се убіѥ, 45. пут, 46. кокот и нѣгове перушине, 47. хлѣб, 48. ноге, 49. свѣћа, 50. димироџак на кои се насланяю дрва код огня, 51. звоно, 52. витлић, на што жене одвіяю конце, 53. нога у чарапи, 54. оган, 55. поп и иноріа, 56. сноп, 57. млин, 58. чобан и овце на полю, 59. ступа и тучань у њой, 60. игла, 61. приганица у тиганю, 62. зелѣ кад се усади и учини се главица, 63. читалац киниге, 64. сіяница, 65. жена ђетиня, 66. облак, 67. клинац у броду, 68. нечистоћа испод ноката, 69. овца ошишана, 70. постеля, 71. материно млѣко, 72. стожина у полю, 73. лук у земльи, 74. фишек, 75. снѣг, 76. писмо, 77. желуд на дубу, 78. вино и ракія, 79. мачка за мишем у потѣру, 80. рог, 81. у камену срца нема, ни на мору моста нема, ни у тице млѣка нема, 82. дим, 83. кад се човѣк опече о угарку, 84. млин има воду мекану, а шупльину куда води тврду, 85. сан када дође човѣку, 86. ожица у устима, 87. бѣли лук, 88. обућа на нози, и кад се макне обѣси се о клинцу, 89. приганица у тиганю, 90. лѣб печени, 91. ярац. 92. змія, 93. ѥж, 94. карте од играня, 95. два ува у глави, 96. гусли кад се заиграю, 97. билѣжник на кантару, 98. пилад и квочка.

V.

ЧЛАНЦИ РАЗЛИЧНИ.

1.) Извѣстіе из савремене исторіе православне цркве.

У аустриском србству, не изузимаюћи ни само свештенство, мало их є кои се занимаю с предметима православне цркве изван монархіе аустриске, и нѣнога унутрнѣга и изванског живота. Факт є ово доисто тужан за свако прав. срдце у толико више, што су найновіи появи у нѣдру цркве наше тако красни и утѣшительни, да се можемо управ поносити што смо синови цркве ове. Куда год по сѣверу и югу (у Русіи и Грчкой) поглед бацимо, видимо цивилизаторску дѣлательност прав. свештенства; видимо ревност да се живлѣњѣ и нравственост у народу побольша; да се позна историчка старина православія, дух и истина науке нѣгове; да се одбіяю нападаня нань од стране иновѣрних. И у самой Турской, под игом дивлѣга мусломанства, опажа се од скора велика любав и наклоност ка христянской просвѣти. Примѣр су нам у томе бугарски патріоти. Они успркос великим запрекама, што им ставляю с єдне грчки занешеняци а с друге єзуитска пропаганда, развіяю сваки дан то већма у народу религіозни дух и просвѣту по начелима и на темелю чистога православія. Ова любав к нравственой изображености йош є и данас врло мала код браће наше Бошняка и Ерцеговаца, и позазує

се мал не исключиво у подизаню и украшаваню Божіих храмова, премда ту од скора имућніе грађанство по већим мѣстима похвално већ настои и около подизаня школа.

Како немамо ни данас црквѣних новина, мислим да ћу многима православію искрено оданим душама веома угодити, ако им овдѣ саобштим догађај єдан из савремене исторіе цркве наше, коме є од срдца желити најбольи успѣх.

Прієнѣколико година римски свештеник аббат Гете приміо є прав. вѣру, али задржавши у главноме обреде римске цркве. Овай учени муж, и знаменити Прото Јосиф Василѣв свештеник при рускій посаобини у Паризу, познат књижевноме свѣту са своєга мужкога одговора, што га даде епископу Нантском у обрану православія [1]), основаше у Паризу религіозни недѣльни лист на француском єзику под именом "L' Union Chrétienne„ (Христянско єдинењѣ). Цѣль є тога листа да се западня наша браћа болѣ упознаду с духом и ученѣм православне цркве, те да се тиме прокрчи пут, по коєм би се до желѣнога єдинства обію цркви доћи могло. Многоврстни и користни садржай овога повременог листа, као и висока цѣль на кою смѣра, обратіо є на се озбильну позорность свега прав. истока. Из нѣга често преводе чланке црквени листови у Русіи, а од грчких слѣдујући: Ομουνία (єдиподушіе) патрияршко повремено изданіе у Цариграду; ευσεβία (благочастіе) у Смирни; ευαγγελικος κυριζ (еванђелски проповѣдник) у Атини; κλῶιω у Трсту. Западняци пак гледаю нань с пажньом, и диве се ревности нѣгових сатрудника.

[1]) Lettre a Mons. l' Eveque de Nantes. Нѣмачки преведено под насловом: Erörterung zwischen dem Herrn Bischof von Nantes und dem Herrn Erzpriester J. Wassilieff in Betreff der kirklichen Autorität in der Russischen Kirche. Frankfurt a. m. 1861.

Свршетком године 1862 уредници Христянског єдиненя добише из Цариграда извѣстіе да свесвети васељенски патріярх Јоаким жели имати цѣло изданіе горнѣга періодичког листа. Желю ову првога Єрарха православне цркве испунише редактори уз спроводно понизно писмо, и услѣд тога примише они слѣдующу патріяршу и свега освећеног сабора грамату:

Јоаким Божјом милошћу Архіепископ Константинополя, новога Рима и васељенски Патріярх.

✝

Мудри и преполезни мужеви, пречастни Прото кир Јосифе Василѣву и благочастиви и многоштовани аббат Гете, достойни уредници дневника L' Union Chrétienne што излази у Паризу, чеда наша у Господу вазљубљѣна и превазжелѣна.

Благодат вама, мир и милост од Христа Спасителя нашега!

Знали смо за врле и користне трудове издателя' Христянскога єдиненя, да се сачува цѣлост вѣре Христове; ми смо их давно преузносили похвалама и спроводили благословима. Сада пак с радошћу примисмо љубезно писмо вашега благочастія, и у нѣму приложену драгоцѣну збирку свега вашег изданія.

Узнавши из истога писма точніе вашу цѣль ка којој тежите, ми смо благодарили Бога свачесових, кој призива све људе к єдинству, и дав рѣч онима кои єдинство то навѣшћую свѣту силом многом. У истину ми приписуємо удахнућу Божію не само вашу добротворну мисао за тѣло св. цркве, него и ваше у Христу єдинодушіе и сатрудништво, као и искрену и богоугодну цѣль ваших настояня, законитост и пристойност средства' коима се слу-

жите, вѣрност руководителя' коима слѣдуєте, тврде и непоколебливе темелѣ на коима право зиђете, и удивителну кротост бесѣде, коя долази до слуха не яко во огни, не яко въ трусѣ, но въ гласѣ хлада тонка, коя продире у душу с кротошћу достойном Бога, чіег дѣлу служите, кой явля свою силу не крѣпким словом но простотом.

Ви пак вазлюблѣни, примићете доисто достойну награду за ваше свештене трудове у корист светога дѣла.

Што се тиче наше православне источне цркве, она є вазда с тугом гледала на своє штоване сестре цркве запада, коє се од нѣ одцѣпише, а особито на цркву старога Рима. Премда црква наша налази утѣху у подпуном увѣреню своє невиности, єр у почетку она не біяше узрок раздѣлѣню, нити є послѣ раздѣлѣнѣ то йош више размакла нити чврстила, ипак она нигда ніє престала са сузама узносити топле молитве Богу и Спасителю своме, кой є сатворіо да су обе єдино, и средостѣніе ограде разрушіо, да приведе цркве к єдинодушію, даруюћи нам єдинство вѣре и обштенѣ Духа светог. Да би умилостивила Нѣга, она Му показує знаке свога мученишшва, и ране што йой за православну вѣру од толиких вѣкова задаю нарушительи мира и нѣнога кроткога у Христу пребиваня, што є без сумнѣ познато мудрости вашой.

И тако мѣриост наша и окружаваюћи нас свештени сабор пресвештених митрополита, наше у светом Духу браће и саслужителя, будући извѣштени, особито из ваших писама, о божанственой вашой ревности за толико желѣно саєдинѣнѣ цркава, преиспуњени духовне радости, вѣнчавамо ваше дѣло найдостойніим похвалама, и шалѣмо из дубльине душе вама и сатрудницима вашим наше Патріярше и саборне честитке и благослове, молећи се Све-

вишнѣму о скором достигнућу цѣли "Христянскога єдиненя.„

И као што нам біяше утѣшително видити у писму ваших частности подписане мужа западнѣга с источним, оба братски єдномислећа у любави за истину, тако нека Господ даде нама и свему христянском свѣту видити и нѣгда бивше сестре цркву источну и западну утврђене искрено и не лажно у єдинству духа, у савезу мира, како да буду све єдино тѣло Христово у славу Отца, Сина и св. Духа у Троици нераздѣлной и неслитной славимога Бога нашег, коєг благодат и неисказана милост да буде с вама! Индикта V., 23. Августа 1862.

Грамату поднисаше:

† Архіепископ Константинопольски, ваш у Христу богомоляц, (и дванаест митрополита).

Тко да се од православних не диви овой високой бесѣди своих Єрарха? Важност є нѣна очевидна, и редакція Христянског чтенія (1862. Дец.) вели о њој: Да видить же западъ смыслъ и духъ православія, и да молчитъ предъ єго истиною, святостью и любовію. Оваких и йош важніих догађая и побѣда показує на стотине црква наша у найновіє доба; али мало тко у србству о њима знаде. Ето у Руссіи, осим главних црквених часописа, као што су: Христянское чтеніе, Воскресное чтеніе, Духовна бесѣда, Прав. собесѣдник, Прав. обозрѣніе, Творенія св. отец, од скора готово свака діецеза има свое епархіалне Вѣдомости; има их Грчка, има их и црква Руменска. Єдина црква србска лишава се и дан данашњи свога природног гласника! Томе недостатку крайнѣ є време да наши Архіереи єдном доскоче [1]).

Сѣдоглава.

([1]) Подпуно се слажемъ съ честитимъ Сѣдоглавомъ да в крайнѣ вре-

2.) О дуголѣтномъ животу човѣчіемъ у првобитномъ свѣту.

(Изводъ съ рускогъ.)

Нама, кои смо се обикли садашнѣму живлѣню, представля се као чудо, време човѣчіегъ живота, кое се некада простирало до 8. и 9. столѣтія. — Адамъ живіо є 930. г. Ситъ 912. Еносъ 905. Каинанъ 910. Малелеилъ 895. Іаредъ 962. Матусалъ 969. Ламехъ 753. Ное 950. (Быт. гл. 5.) Одавна

ме и потреба, да и сербска црква добіе свой црквени листъ, у коме би се постепено развіяти имала она спасоносна и животна начела, што ихъ Христіянство храни; да се разпростире у народу духъ побожности, любавь къ православію, нравствено воспитаніе, те да се крозъ тай органъ и свештенство, као нарочито на тай узвишени посао позвано, єдномъ вѣкъ од многостолѣтне успаваности свое на вѣчу дѣятелность побуди. Но што да речемо о првомъ брою ту скоро у Новомсаду изишавшега тако званога Црквеногалиста подъ уредништтвомъ Светозара Стоядиновића? Сваки поштени цркви своіой истино одани Србинъ мора одъ ердца жалити, да се таково што пише на полю духовне књижевности наше. Ту ти се, православни Србине, проповѣда и учи голи протестантизамъ; єр пречастно древно преданіе, саборни канони, свештени црквени обреди — то су производи невѣжества, обскурантизма, производи мрачнога средњегъ вѣка, кое треба другима паметніима према садашньой просвѣти замѣнити! Ту се далѣ говори, да є сваки вѣрозаконъ изъ почетка младъ и зеленъ, пакъ по времену зре и полепшавасе по стадніима и по лѣпшимъ мислима о нѣму (!!) те се узпоређує са занатом! Стога ніе се ни чудити да су му начела узъ протестантизамъ и натурализмомъ заражена. По мнѣнію овога новогъ учителя, црквени є ауктористетъ посао човѣчіи, кой по околностима другимъ слободніимъ замѣнити валя (!!). А є ли се осврнуо писацъ на мѣсто у књизи Дѣянія апостолскихъ (гл. XV.), гдѣ се говори о сабору апостолскомъ у Іерусалиму? Ніе ли први тай сабор служіо образцемъ за све послѣдующе вселенске саборе? Ніе ли ауктористетъ тай св. црква примила одъ самога свога основателя Христа? Православіе непротиви се умственомъ напредку на начелима истинимъ, божественимъ, непоколебимимъ; шта више унапређує га по времену и околностима. — Но доста о томе; єръ се надамъ да ће се и одъ другихъ страна србства чути гласъ обштега незадовольства, кой се већъ у Далмаціи одма при појаву антицрквеногатога листа изявіо; као што се и несумнямъ да ће и Преосвештени Іерарси наши овакоме производу, што намъ управъ предъ вѣрующимъ иновѣрнима на срамоту служи, крѣпко на путъ стати.

Г. П. Архим.

пакъ животъ човѣчій не трае више одъ 70.—80. г., и мы смо се томе року тако привикли, да држимо да є будалаштина желити себи дужи животъ. У садашнѣ време, при данашньимъ предѣлима човѣчіегъ живота чини се непоятно, како є то исто єстество човѣче, кое сада обично не трае више одъ єдногъ столѣћа, могло у она давно-прошла времена продужити се преко 9. стол. По овоме дакле ніе се чудити, ако су многи, желећи доказати и опредѣлити дуголѣтность првашньихъ праотаца, погрѣшили и у сумню пали при изясняваню хронологичкихъ података, што ихъ є Мойсей у библіи изложіо.

Многи, да бы лакшимъ начиномъ познали и истумачили могућность девет-столѣтногъ живота човѣчіегъ, одважили су се, да скрате године праотаца са неколико мѣсецій, [1]) или узеше просто године за мѣсеце, као што се у неко време броило кодъ старихъ Египтяна [2]). Но мы, у самой књизи Бытія, имамо ясне и необориме доказе, да є Мойсей, показуюћи године Патріараха, узимао башъ годину као и мы данасъ, изъ читавихъ 12. мѣсецій, а свакій мѣсецъ изъ 30. дана'. Да бы се пакъ о томе болѣ увѣрили, обратимо нажню нашу на повѣсть нѣгову о потону: (Быт. гл. 7. и 8.) Траянѣ потопа, съ различнимъ промѣнама, коя су се у оно доба на земной површини догодила, опредѣлява Мойсей са Носвимъ животомъ. Кадъ є Ною было 600. год., говори онъ, у 27. данъ другогъ мѣсеца почела се потопна вода изливати. (Быт. 7. 11.) Затимъ (— 8. 4.) приповѣда далѣ, да се ковчегъ у 27. данъ, 7.ог мѣсеца уставіо на Арарату. Потоме између послѣднѣга времена и првога, коимъ се опредѣлява

[1]) Августинъ наводи, да є за време допотопнихъ патріарха 10. година было, као сада єдна наша година. De civitate Dei XV.
[2]) Лактанціи lib. 2 c. 12. наводи о томе у Варрона.

почетакъ потопа, Мойсей брои 5. мѣсецій, и ово 5. м. сравнява са 150. дана', (8. 3. 7. 24.) слѣдователно у свакомъ мѣсецу брои по 30. дана'. Ово се іошъ болѣ познати може изъ броеня осталогъ времена до Ноевогъ изласка изъ ковчега. За овимъ лако є опредѣлити, колико таковихъ мѣсецій брои Мойсей у єдной години. Све оно време, што є прошло одъ почетка потопа до Ноевогъ изласка изъ ковчега, опредѣлява се пунимъ кругомъ времена, што обично назива се година. У 2.ій мѣсецъ у 27.ый данъ земля се осушила, и рече Богъ Ною: "Изађи садъ изъ ковчега са женомъ и т. д. (— 8. 14. — 16.) а у 27.ый данъ истогъ мѣсеца, но прошле године, почеше потопне воде изливати се. Самъ Мойсей назива овай кругъ времена годиномъ, као што се види изъ придатка учињногъ у броеню Ноевихъ година: — и Ною бяше 601. година, кадъ є воде нестало са површія землѣ (— 8. 13.) а 600. равнихъ, кадъ є вода почела падати. (— 7. 11.) Ако далѣ о потону продужимо изпитивати, то ћемо лако моћи опредѣлити и колико мѣсецій брои Мойсей у своіой години. До сада имамо 150. дана' или 5. мѣс., и овимъ періодомъ опредѣлявамо оно време кадъ є потопна вода расла. — Далѣ се говори: у 10.ый мѣсецъ у 1.ый данъ мѣсеца показаше се врхови брегова; (— 5.) потоме 10.ый мѣсецъ єсть продуженѣ годишнѣгъ течая. Далѣ: послѣ 40. дана одъ 1.огъ дана 10.огъ мѣсеца отворіо є Ное ковчежный прозоръ и пустіо є гаврана; и тако до сада имамо 10. мѣсецій, кои заключаваю у себи по 30. дана, и осимъ тога 10. дана єданаестогъ мѣсеца; — но све ово ніе іошъ година. Седамъ є дана Ное очекиваю гаврана, но видећи да му се не враћа, пусти голубицу, [1]) коя му се опетъ врати (—

[1]) Тако се мора заключити изъ X. стиха: и чекавши іошъ 7. дана.

8.) Послѣ 7. дана опетъ Ное изпусти голубицу, и она му се предъ вече врати съ маслиновомъ гранчицомъ у клюну. (— 10. — 18.) Опетъ послѣ 7. другихъ дана пошлѣ Ное голубицу, али му се више не врати. (12.) Ное, да бы сазнао єли земля сува, употребіо є, средствомъ голубице и гаврана, свега 21. данъ. Придаймо овай брой пређашньимъ 10. мѣсецима и 10. дана', и имаћемо свега 11. мѣс. и 1. данъ годишнѣгъ броя по точномъ хронологичкомъ рачунаню. Истина да є брой овай близу нашой години; али іошъ ніе подпуна година. Кадъ є Ное послѣдньій путъ пустіо голубицу, она му се ніе више вратила. Онъ є узалудно чекао; напослѣдку, видећи да не долази одкріо є ковчежный кровъ и видіо є, да є земля скоро сасвимъ сува. По точномъ и ясномъ мойсеовомъ казиваню, ово є было у 601.ой години ноевой у првый данъ првогъ мѣсеца (— 8. 13.) разумѣва се друге године [1]). Слѣдовательно ако ставимо, да є 29. дана прошло одъ послѣдньѣгъ пута како є Ное пустіо голубицу до оногъ часа, кадъ є одкріо ковчегъ, и ако ово 29. дана придамо онимъ већъ нама познатимъ 11. мѣсецима и єдномъ дану, то свега имаћемо скупа: 12. мѣсецій и у сваком мѣсецу по 30. дана'. Онай пакъ првый данъ, у кой є Ное одкріо ковчегъ, несумньено быти мора првый данъ првогъ мѣсеца нове године, као што и самъ Мойсей опредѣлява. По тай начинъ имамо сада тврдый доказъ, да є Мойсей, кадъ є говоріо о годинама до-и послѣпотопнихъ праотаца, броіо у свакой години 12. мѣсецій, а у свакомъ мѣсецу по 30. дана'.

Чимъ ћемо пакъ сада доказати, да ли є башъ могуће было да су предци наши тако дуго живили?

При свой єднакости нашегъ єстества са Ада-

[1]) Далѣ опетъ наводи се мѣссцъ II. и III. (ст. 14.)

мовимъ єстествомъ и нѣговогъ ближегъ порода, неможе се инакъ тврдити, да є природа позднiега порода, а тимъ манѣ природа човѣка нашихъ времена имала такову наравну сталность, такову снагу, правилность тѣлесногъ строя, каковy є имала природа првобытнихъ людiй. Природа є ова текъ онда изъ руку своегъ Саздателя снажна и яка изашла, и зато немогаше она одма изгубити естествену свою снагу, нити є опогъ часа, кадъ є грѣхомъ зараженa была, могла быти подчинѣна болестима и другимъ незгодама; него є тима све мало по мало уступала. — Снага и слабость, здравлѣ и болесть предаю се као наслѣдство одъ предака потомцима; и што є више предака, то є яча болесть кодъ потомака. По томе донотошни люди, кои су имали мало предака, нису имали толико наслѣдственихъ болестiй, колико они, кои су се родили послѣ потопа и ниже; а особито мы, коима су по стотинама и хилядама предака оставили у наслѣдство свакiй нову свою болю. Дознало се пакъ одавна изъ искуства, да на свѣту нема ни єдногъ човѣчiегъ организма савершено здрава. Свакiй дакле човѣкъ носи, ма у каквомъ дѣлу своегъ организма, болесть, — и то: наслѣдствену. А да є то управо тако, не показуе ли намъ и сама историа постепеногъ скраћиваня дуголѣтности у роду людскоме? Люди до потопа живили су преко 900. г. послѣ потопа 500. послѣ вавилонске куле около 300. При Авраму 150, при Мойсею 120., а при Давиду 80. год.

Да се ова првобитна снага и сталность у тѣлесномъ саставу людiй старогъ свѣта сачува, могла є задуго припомоћи и споляшня природа, усредъ кое се човѣкъ ондашнѣгъ свѣта налазiо; узто и начинъ тадашнѣгъ патрiархалногъ живлѣня. — Као што смо видили, првобитна снага у тѣленомъ саставу човѣка ніе се одма послѣ паденiя разрушила,

него є то постепено ишло; нити є пакъ сва видима природа, због проклетства, ког є на себе навукла услѣдъ првогъ човѣчіегъ грѣха, одма изгубила животворне и плодотворне силе, него є то све найлакъ ишло. — Земля и вода, свѣтлость и воздухъ, све є у себи приносило, све є дихало и пирило у користъ здравля и снаге невиногъ човѣка; све є питало и хранило у тѣлесномъ нѣговомъ саставу дуготрайный животъ нѣговъ. Ради грѣха првогъ човѣка за цѣло проклео є Богъ и землю са свима нѣнимъ производима. По томе, проклетство божіе притисло є землю, умалило іой є плодотворне силе нѣзине у толико више, у колико су се на њой већма множили грѣси людски. (Быт. 6. 3. 11. 12.) Примѣтити треба, да одъ створеня свѣта до потопа, крозъ 2256. год. дуголѣтность човѣчія продужавала се увѣкъ єднако, безъ сманьиваня. Првый човѣкъ Адамъ живіо є 930. г.; а и послѣдныій човѣкъ првогъ свѣта, Ное живіо є исто 930. г.; десето столѣће было є време смрти скоро свію допотопнихъ Патріарха; а послѣ потопа люди бы єдва 5. столѣћа преживили. Првый човѣкъ, кой се родіо на земльи послѣ потопа, Артаксадъ живіо є само 465. г. (ніе доживіо ни цѣле половине), и одъ тогъ времена све се више и више умалявала дуголѣтность човѣчія. Одъ потопа до Авраама, крозъ 1257. г. дуголѣтность скратила се на 150 год. — Шта є пакъ у првобытномъ свѣту уздржавало животъ човѣка безъ сманьиваня? и зашто се продуженѣ живота овогъ одма послѣ потопа скратило на полакъ? — Да се появъ тай изясни, ніе могуће тражити узрокъ са стране єстествене; осимъ понаособъ у сили и свойству првобытне землѣ, и у умалению те силе порушителнимъ дѣйствомъ свемирногъ потопа.

Къ дуголѣтномъ сачуваню живота много є допринносила простопа и наравна правилность у начину

живлѣния до-и послѣпотопнихъ становника свѣта. И дойста велика є разлика између начина живота простогъ, патріархалногъ, у крилу матере природе, и живота у средъ многолюднихъ обштества, многобройнихъ градова и села, при сполянѣмъ незадовольству и постояномъ неспокойству духа, гдѣ ноћь обраћа се у данъ, а данъ узима се за ноћь и т. д. Истина да кодъ многолюднихъ и правоустроенихъ обштества животъ има много угодностій и пріятностій, али нема чистогъ ваздуха, — не достае оногъ, чимъ дишемо и питамо животъ нашъ. Тамо има много уживаня и свакоякихъ угодностій; али зато више пута ніе саразмѣрно дѣланѣ и почиванѣ; тешкій трудъ и убиточна лѣность, сиромаштво и богатство и т. д.; єданъ одъ претешкогъ труда пріе времена потроши све свое снаге да бы преживити могао, а животъ пакъ другога вене и изчезава одъ пусте лѣности, усредъ претѣраногъ уживаня и убитачне прождрльивости и т. д.

Будући да животъ старихъ патріарха ніе се наслаћавао користима, кое є доносіо животъ позднихъ времена кодъ многолюднихъ обштества: зато є у свему различанъ быо, и у погледу здравля и у погледу сила своихъ. Животъ у крилу матере природе, подъ непрестанимъ упливомъ нѣзиногъ чистогъ ваздуха и другихъ благотворнихъ сила нѣзинихъ; храна безъ зачине, коя се до потопа састояла изъ растѣнія, плодова, хлѣба и воде; трудъ безъ муке; уредно почиванѣ безъ лѣнствованя; задовольство безъ брига; жалость безъ потреса душевнихъ сила; непознаванѣ премногихъ страстій, — све су то узроци, кои могоше подржати дуголѣтный животъ патріарха. Познато є, да и у ово наше доба, много више продужую животъ свой они люди, кои у простоти живе, кои станую у селима гдѣ є чистый ваздухъ, кои єду проста и умѣрена єла и т. д.

При суђењу о дуголѣтномъ животу првобытнихъ людій треба примѣтити, да су они были узраста сасвимъ различнога одъ нашега. Ако є сада човѣкъ до 20. године младићь, до 50. снажанъ мужъ, а до 70. старацъ: то у првобытноме времену човѣкъ одъ 70. год. не бяше сасвимъ старъ, нити одъ 50. іошъ зрео човѣкъ, нити одъ 20. младићь. — Ако є садъ човѣкъ, кой живи 80. год. у 20.ой години већъ зрео и по силама душевнимъ и тѣлеснимъ, то у ондашня времена єдва бы изишао изъ дѣтинскогъ узраста. Ясна о овомъ свѣдочанства имамо у књизи Бытія гл. 16. ст. 16. гл. 21. ст. 5. гдѣ се проповѣда о Исмаилу и Агари. Кадъ є дакле Исмаилу было 19. год. матерь нѣгова Агара носила га є на раменима као дѣтенце. Кадъ имъ є нестало воде Агара стави Исмаила подъ дрво єдно, да не гледа смрть єдинка своегъ, кой є морао одъ пусте жеђи скапати, и онъ є подъ онимъ дрветомъ као неяко дѣте стаяо, не докучуюћи ни најманѣ жалостно положенѣ матере свое, нити имаше снаге да іой помогне нацрпсти воде! — У насъ сада човѣкъ одъ 16. г. способанъ є дѣцу рађати и може слободно у бракъ ступити, — а онда? — Авраамъ женіо є сина своегъ Исака, кадъ му є было 40. г. (Быт. 25. 20.) Безъ сумнѣ да су текъ у томе узрасту способни были рађати дѣцу и у бракъ ступати. — Исавъ исто тако женіо се одъ 40. г. (26. — 34.) Онъ є био слободанъ, єлѣдователно могао се женити кадъ є хтѣо, а што ніе то учиніо пріе 40.те године, то се види, да га къ томе ни сама природа ніе вукла. Ако є таково одношенѣ было међу годинама савршеногъ узраста къ осталимъ годинама цѣлогъ живота за времена Аврамова, кадъ є већъ дуголѣтность човѣчія скраћена была на 180. г.: то каково є одношенѣ морало быти пріе потопа, кадъ є животъ човѣчій траяо около 1000. г.? Про-

мѣне, кое се у нашемъ животу случаваю, морале су увѣкъ єднаке быти; єръ што є краћій животъ, то краћій мора быти и узрастъ дѣтинскій, мужества и старачкій, и напротивъ; ако є дужи животъ човѣчій, то мораю быти и сви остали узрасти дужи.

Ако сада, кадъ одъ прилике казати можемо да живимо 90. г., періодъ дѣтинскій и єстествєногъ дѣвства нашегъ (т. є. 18.та година) саставля петый дѣо цѣлогъ живота нашегъ: то за време Аврамово, када су люди живили 180. г. доба дѣвичанства или петый дѣо цѣлогъ живота быо є 36.та година, као што о томъ свѣдочи Исакъ и Исавъ, кои су текъ послѣ реченогъ узраста способни были за бракъ [1]). Одъ потопа пакъ до ступотворења, кадъ су люди живили 500. г. петый дѣо тога броя, т. є. дѣвичанства єсть 100. г., као што намъ свѣдочи и сама Библіа: "Было є людма 100. и више одъ 100. г. кадъ бы родили првогъ сина„. Симу бяше 100. г. кадъ є родіо Арфаксада; Арфаксаду 135. г. кадъ є родіо Каинана; Каинану 130. кадъ є родіо Салу и т. д. (вид. Быт. гл. 11. ст. 10. — 26.) Пріе пакъ потопа кадъ є дуголѣтіе живота човѣчіегъ прелазило преко 900., періодъ дѣвичанства до првогъ рођеня дѣце, исто тако саставляо є петый дѣо цѣлогъ живота т. є около 180. и 200. г. — Ситу є было 205. кадъ є родіо Еноса; Еносу 190. кадъ є родіо Каинана; Каинану 170. кадъ є родіо Малелейла и т. д. (Быт. гл. 5. ст. 6.—28.) Изъ овогъ слѣдуе да крозъ сва времена быћа човѣчіегъ, у погледу развитка животa и узраста нѣговогъ, постояо є и постои єданъ законъ, кой дѣйствуе и на развитакъ свакогъ другогъ живота у нашемъ свѣту, т. є. што се споріе развія природа: то є дужи животъ нѣзинъ, и на-

[1]) Човѣка одъ овихъ година звали су іошъ дѣтетомъ, и тимъ именомъ називали су и оне, кои су одавна векъ были у годинама мужества.

противъ, кадъ се брже развія и расте, онда пріе свршава и окончава періодъ живота своѓъ. Има растѣнія и трава, кое за єдну годину нарасту неколико аршина, али су зато по своѓъ саставу слабе, и не продужую животъ свой више одъ єдне године. Дрва, коя за єдну годину мало нарасту, тврђа су по саставу своѓъ тѣла и продужаваю преко 100. год. Животиня, коихъ дѣтинство мѣри се на недѣлѣ или на мѣсеце, не живе више одъ 5—15. год., напротивъ пакъ она, коихъ дѣтство мѣри се на године, продужую животъ преко 50—100. год. Овай истый законъ дѣйствовао є и дѣйствуе и у развіяню живота човѣчіеѓъ. Ако човѣкъ одъ 18. г. прелази текъ изъ предѣла дѣтинскоѓъ, то колико може траяти цѣо животъ нѣговъ, кадъ га сравнимо съ онимъ човѣкомъ, кой мужемъ постае одъ 40. год., или съ онимъ, кой одъ 100. и 200. год. быва отцемъ?

У исторіи сманьиваня дуголѣтности, налази се таковихъ магновеня', у коима се нарушіо правилный ходъ сманьиваня живота човѣчіеѓъ. Епохе сманьиваня дуголѣтности спадаю на преврате и догађае, што су были дѣло промисла Божіеѓъ н. пр. потопъ, ступотвореѣ, призваѣ Авраама, и т. д. За време реченихъ догађая животъ човѣчій сманьіо се послѣ потопа одма одъ 900. на 500. год. Затимъ одъ потопа до сметѣ єзика, крозъ 600. г., сманьіо се са 200. г. (34. г. на 100.) и траяо є 300. г. Одъ сметѣ єзика до призваня Авраама крозъ 600. г. сманьіо се са 120 г. (20. г. на 100.) и онда животъ є траяо само 180. г. Одъ Авраама до Мойсея, крозъ 430. г. скратіо се са 60. г. (манѣ 15. на 100.) и продужавао се до 120. г. Одъ Мойсея до Давида, у періоду одъ 450. г., скратіо се іошъ на манѣ, само са 40. г. и ондашньи животъ траяо є само 80. г. Затимъ крозъ скоро 3000. г. дуголѣтность на-

шегъ живота умалява се непримѣтно. Тимъ начиномъ съ почетка животъ човѣчій ніе се скратіо до потопа, потомъ одма се сманьіо, и продужіо є сманьивати се све више, а затимъ споріе, докъ се не устави, (ако се т. є. уставіо.) Овдѣ примѣчаваю се закони сманьиваня не као закони естествене по-степености, него као закони особитогъ тайнственогъ Промисла. Но какови су то закони? Какове су могле быти намѣре Промисла, ради коихъ є потребно было да се животъ човѣчій продужи више у временима пріе потопа; манѣ послѣ; а іошъ манѣ у кашня времена?

Сама обична условія живота човѣчіегъ на земльи, требовала су да човѣкъ више живи у прва времена свѣта овогъ; како бы дуже живећи на земльи, могао лакшимъ начиномъ завладати различнимъ земальскимъ ствармa. — Потребанъ му є быо дужи животъ и зато, єръ се морао старати да позна природу, и много година радити, мислити и настояти докъ разазна силе нѣзине; више пута правити опите докъ бы сазнао н. пр. мѣсто сакривенихъ воднихъ источника, како бы се съ ньима на свою ползу служити могао; да позна употребльѣнѣ и силу ватре; да бы изнашао средства како ће моћи тешка тѣлеса дизати и т. д. Мы сада уживамо неизброене драгоцѣности, кое є човѣкъ познао, одкріо и изнашао и нама у наслѣдство оставіо, и мы владамо съ ньима безъ икаковогъ труда; не знаюћи колико су се они около тога мучили. Човѣкъ у првобытномъ времену то ніе наслѣдіо, зато морао се самъ трудити, да бы штогодъ познао, — за све самъ старати се, како бы одкріо и изнашао, — самъ испитивати, за моћи у дѣло привести. Човѣкъ є створенъ и поставлѣнъ на земльи не ради тога, да вѣчно живи у простоти пастирскогъ живота, у глупости као дивлякъ; него да позна природу, и да за-

влада њоме, да изтражуе законе, силе и производе нѣзине и да ихъ стави у правый редъ, ради среће живота свог. Шта бы было съ човѣкомъ и съ првобытнимъ човѣчанствомъ, кадъ бы и онда, као сада люди живили само неколико десетина година; кадъ бы намъ 90.тогодишньи предци, не добивши одъ своихъ предака у наслѣдство никакове власти надъ земальскимъ предметима, умрли исто онако, као њиови предци, не оставляюћи у наслѣдство ништа користногъ своимъ незрелимъ и глупимъ потомцима?... Дойста прошло бы и 1000. г. и таковый бы човѣкъ увѣкъ простъ остао, нити бы се и найманѣ узвисіо, ни кадаръ био разумно съ природомъ завладати; већъ бы се подчинити морао нѣнимъ силама. Ово мнѣніе потврђуе намъ и историја нѣкихъ народа на свѣту, кои живе колико и мы; но будући да су удалѣни одъ обште историје човѣчіегъ живота и човѣчіихъ успѣха, то и крозъ 1000. г. остаю увѣкъ у глупости, дивляштву, и живе подобно скотовима. А одкуда све ово? Найвише одтуда што ови сами по себи не стараю се, да запуштеный животъ свой поправе и да га устрое; што имъ предци не оставише, чимъ бы могли умъ свой обогатити и познати обшта добра, коя бы имъ користна была; а притомъ нису дуговѣчни, слѣдователно не могу постигнути оно што имъ найвише треба; єръ одъ 30—50. г. кадъ су у найвишой снаги, почму имъ силе душевне и тѣлесне слабити, и они умиру, не умноживши ни найманѣ слаба наслѣдства предака своихъ.

Сада човѣкъ изъ изображене класе у 20.ой г. може владати безъ найманѣгъ труда са искуствама и знаняма за коя хилядама година трудіо се умъ човѣчій да ихъ изнађе. Тако да бы се могле превозити и носити тешке ствари, необходима су была кола; истимъ колима кашньи потомци користовали

су се, сматраюћи иста као обичну и малозначећу ствaрь; но колико є труда стало, колико є дуго мисліо, испитивао, мудрый предакъ, докъ є у дѣло привео речена кола!?... Тако исто ради обштекористне ватре, колико су се предци наши морали мучити, испитивати и времена употребити, докъ су сазнали да се ватра добити може удараюћи кременъ о кременъ, или тарући дрво о дрво и т. д.? — Богови нису свему томе учили првобытне люде, као што су нѣки булазнили, него Богъ, кадъ є створіо свѣтъ и човѣка, обдаріо га є дуголѣтнимъ животомъ, дабы онъ собственимъ разумомъ крозъ дугій животъ, путемъ неизброенихъ искуства, дошао до познаня стварій, кое су необходиме ради сретногъ и уредногъ живота. — И будући да є ради тога нуждна была дуголѣтность живота за првобытне люде, зато є Богъ дуже и уздржао животъ ньиовъ, затимъ га є по мѣри постепеногъ обогаћеня разума нешто скраћивао. И дойста са временемъ стуnотвореня, када се родъ човѣчій обогатіо потребнимъ знаняма и искуствама за животъ, и када є могао, безъ свое штете, разсіяти се по лицу землѣ и завладати съ ньомъ, и устроити животъ како є годъ хтѣо и желіо; тада є и животъ човѣчій промисломъ Божіимъ скраћенъ быо. Што се више одъ прошастихъ времена наслѣдило познанства и искуства, то є и манѣ требовало времена да се собственим трудовима прибаве познаня и искуства.

Ако є дуголѣтность првобытнимъ людима была нуждна и користна ради живота сполящнѣгъ и тѣлесногъ, то є іошъ више она ньима нуждна и користна была, ради живота за добра духовна, као найболѣ средство да се сачува вѣра и преданя, да човѣкъ служи Богу. У свѣту до-и послѣпотопномъ до избраня Авраама, када не бяше писаногъ закона, нити особитихъ учителя и пророка, као што є

то послѣ было, нуждань є дойста био людма дугъ животъ, ради подржаня у човѣчіемъ роду истиногъ Богопочитанія; ради сачуваня истине вѣре, и ради воспитаня своги породa и потомства у добродѣтелномъ животу. Десетъ племена было є до потопа, а 10. одъ потопа до Авраама; но гледайте, до когъ є племена доживіо у своме потомству првый родоначелникъ при тадашнѣмъ дуголѣтномъ животу? и. пр. Првый човѣкъ, — очевидацъ великихъ и страшнихъ пресуда Божіи о свѣту и човѣку, кой є говоріо съ Богомъ као синъ съ отцемъ, и кой се искуствомъ научіо послушности къ Богу, кой є чуо изъ уста самогъ Бога проклетство надъ становникомъ рая, кой є чуо и видіо страшный судъ Божій надъ првимъ своимъ синомъ и човѣкоубицемъ, — тай човѣкъ, учестникъ блага првобытне мудрости, живіо є 930. г. и лично є говоріо са 4. племена свога потомства. Какове пирамиде, какове човѣчіе књиге могу замѣнити живу бесѣду таковогъ човѣка, кой є самъ по себи познао волю Божію, кой се по себи самомъ изучіо истиномъ Богопознаню, и кой є усвоіо живу вѣру за обећано му спасеніе? Чіи бы савѣти удобніи были одъ савѣта оногъ човѣка, предъ очима когъ догодіо се превратъ собствене судбине и четири своихъ племена? — Малелейлъ, кой є говоріо съ Адамомъ, умро є онда, (1690. год.) кадъ є Ною (рођ. 1656. г.), послѣдњѣмъ патріарху у допотопномъ свѣту а првомъ послѣ потопа, было 34. год. Тако послѣдньи люди предъ потопомъ чули су повѣсть о створеню свѣта, о невиномъ стању човѣка, и пр. изъ уста оногъ човѣка, кой є лично говоріо съ Адамомъ. Одъ Адама све сокровиште сачуване истине могло є прећи къ Ною и нѣговимъ савременицима крозъ єдиногъ само Малелейла. Ное, — хранитель живихъ првобытнихъ преданія о св. истини ради свѣта попотопногъ, проповѣдникъ покаянія

свѣту допотопномъ, свѣдокъ страшногъ преврата свѣта и истребленя нечистихъ крозъ потопъ, представитель обновлѣногъ Божіегъ завѣта съ людима, — живіо є 350. г. послѣ потопа (умр. 2602. г.) и видіо є своима очима у потомству своме четири племена. Симъ, кой се родіо іошъ за време потопа, быо є свѣдокъ дивнихъ догађая и суда Божіегъ надъ родомъ човѣчіимъ, наслѣдникъ свію првобытнихъ преданія' и св. истина' изъ уста отца своегъ, умро є послѣ неполико година (2458. г.) до сметнѣ єзика', кое є было кашнѣ 2782. г. Еверъ, кой є говоріо са Симомъ, умро є (3157. г.) послѣ неколико година него су се люди расѣяли, до времена Нахора (р. 3179. г.) дѣда Аврамовогъ. Тимъ начиномъ люди ступотворења вавилонскогъ знали су св. преданія о одкровеномъ ученю и Богопочитаню и о казни людій за ньиову нечистоту, текъ изъ уста другихъ одъ времена потопа. Послѣ тога, кодъ ньихъ бяше живо преданіе да ће се скоро расѣяти людій по лицу землѣ (Быт. 11. 4.) О томъ изъ четвртихъ уста знали су за време Авраама. Како є то важно было, ради чуваня истине и Богопознаня, при ондашнѣмъ мѣстномъ и обштеживећемъ єдинству свецѣлогъ рода човѣчіегъ! Дуголѣтность сманьивала се што се више приказиваше за люде потреба особитихъ Богоодкровеня у избраномъ Аврамовомъ роду, потреба да се роди особито племе, кое да прими и чува нова одкровеня и обећаня онда, када съ умаленѣмъ дуголѣтія умали се преданіе сврху истине, и када се буде прогонила сама истина.

У Кистаня.

П. Петрановић.
Учитель и свршен. клир.

3.) О лицемѣрноме човѣку.

Мучно є логички опредѣлити лицемѣрство, єрбо є оно у тѣсномъ сродству са притворности. Овдѣ се раѣа питанѣ: Како се може човѣкъ лицемѣранъ познати, и како се може стално заключити да є онай лицемѣранъ на кога ову сумню преносимо? Зато хоће се велико проницателство; но по момъ мнѣнію найболѣ є средство, често мотренѣ на дѣла онога, кога за лицемѣрна држимо. — Ако видимо н. пр. кога да другчіе ради него што говори, да намъ се показуе пріятель, а о злу намъ ради, да насъ у очи фали, а за нама коешто блебеће, да съ нама говори а на другогъ намигуе и пр. то одма заключити можемо да є тай човѣкъ лицемѣранъ. Овакове люде уподобити можемо бѣлой птици лабуду. У трећой књизи Мойсевой (Лев. гл. 11.) Богъ є народу Еврейскоме назначіо не само скотове, но и летеће птице, кое су чисте, кое ли нечисте; и чисте заповѣдіо му єсти, а одъ нечистихъ удалявати се. Међу овима нечистимъ птицама налази се и дугошіястый бѣлый лабудъ, кои є по сполянъности своіой између найлѣпшихъ птица на свѣту. Кадъ човѣкъ погледа нѣгово бѣло перѣ, подобно пѣни морской, не може безъ удивленя да не завапи: О Боже и творче мой! какова є то велика тайна, да си ти тако велику и лѣпу птицу лабуда народу Еврейскоме забраніо єсти, и нѣга у брой нечистихъ птица ставіо? — При овомъ удивленю ево ти намъ на сусретъ древногъ учителя Оригена, кои намъ у єдной своіой Омиліи овако ову тайну обяснява: "Зато є, вели онъ, Богъ лабуда нечистимъ обявіо, што є онъ живый образъ лицемѣра; єрбо лабудъ носи истина єдвора бѣло перѣ, али съ њимъ покрива црно свое тѣло.„ Зайста лѣпо сравненіе за люде лицемѣрне. Њіова є црна не само

кожа као у лабуда, но и сама душа. Они се показую сдвора тихи, мирни, пуни смѣха, любкости и красноречія, али су изнутра пуни нечистоће грѣховне. Разликую се одъ притворица у томъ, што лицемѣрство може стаяти у узходећой и низходећой линіи т. є. како мала тако и велика лица могу бити лицемѣрна, али притворна обычно биваю маня лица, коя великаше окружаваю. Іошъ се лицемѣри уподобити могу лицама театралнимъ, коя цареве и князеве представляю, а у строгомъ смислу ништа друго нису него просте варалице. Они не само што су презрени одъ изображеногъ свѣта, но и предъ лицемъ Божимъ нечисти су, као птица лабудъ; зато се уподобляваю гробовима обѣлѣнимъ, кои су сдвора углађени, лѣпи и мраморнимъ плочама украшени, а изнутра пуни костію и свake нечистоће. Послушайте лицемѣри! шта вамъ говори Пр. Іереміа: "Стрѣла уязвляющая язикъ ихъ, лстиви гласы устъ ихъ, пріятелю своєму глаголютъ мирная, внутрьже себе имѣютъ вражду.„ Ни молитва оваковихъ людій невaля кодъ Бога; єрбо имъ говори Богъ крозъ уста пророка Исаіе: "Егда прострете руки вашя ко мнѣ, отвращу очи мои отъ васъ, и аще умножите моленіе не услышу васъ, руки бо ваша исполнены крове.„

Бѣжимо, браћо, одъ оваковихъ людій, као што насъ учи Христосъ Сп. говорећи: "Внемлите себѣ одъ кваса фарисейска, єже єсть лицемѣріе„; а подражаваймо Апостолу Павлу, кои говори: "Никогда же въ словеси ласканія быхомъ къ вамъ якоже вѣсте.„ 1. сол. 2. 5.

У Беверске.

Яковъ Ардалићъ
Парохъ.

4.) Како треба св. Иконе почитовати.

Св. Димитріе Ростовски говори, да се правосл. наша вѣра несастои у видимимъ стварима, него да ми вѣруємо у єднога невиднмогъ Бога, кои се слави у три лица, а да ствари коє се могу видити и опипати, не држимо за Божество. Ако су те ствари и освећене ипакъ су ствари, коє или ій є Богъ створіо, и видити се и опипати могу, или ій є човѣкъ начиніо изъ онога што є Богъ створіо. Изъ овога се дакле докучує, како вѣруюћи мора сматрати св. Иконе, животворни Крстъ и остале св. ствари, и коимъ є начиномъ дужанъ предъ њима молити се Господу Богу. — Ми, истина, почитуємо св. Иконе, побожно ій цѣливамо, кланямо имъ се, али ій не обожавамо, т. є. не молимо и не говоримо да є икона Богъ, него да є изображенѣ слике Христове, или Нѣгове пречисте Матере, или кога Светителя. Јснієе пакъ можемо рећи заєдно са св. Дамаскиномъ: Икона є повѣсть о Хр. Спасителю и о Нѣговимъ Светительима, коя намъ є саобштена вѣштачкимъ живописанѣмъ тако, као што се и рѣчма приповѣда. Што други рѣчма приповѣдаю то живописацъ изображава на дасци. Тако св. Евангелистъ написао є Евангеліе; — а шта є написао у нѣму? Свету повѣсть о земальскомъ животу Спасителѣвомъ, коју є предао св. цркви. Тако исто учиніо є и живописацъ, кои є изобразіо на дасци исторію спасеня човѣческогъ, што служи колико за украшенѣ цркве, толико и на душевну користъ православнима; онъ починюћи одъ првогъ човѣка Адама, пакъ до рођеня Христова, изобразіо є све догађає земальскогъ живота Исусова, страданя Светителья за вѣру Христову и т. д. и то є све спасоносно за вѣрне.

Тако исто, говори св. Дамаскинъ, и иконоши-

сáнѣ знači то што и књигописанѣ. А сво како є користно иконописанѣ за благочестиве христяне: Оно што є написано у књизи, сви православни не знаду прочитати, а што є написано на св. икони, разабрати и сватити може и неучени, изясни ли му се оно само єданъ путъ; а књижевни мотрећи на икону, брже се сѣти и живлѣ представи оно што є читао у божѣмъ слову, или у писмама св. Отаца. Али ни они кои неће да признаю св. иконе, никако безъ њихъ проћи не могу. Истина да є Богъ невидимъ, дакле не може се ни изобразити, али свакако нуждно Га є представити ономе, кои Га почитуе, да има какви образъ у души своіой о Њму; иначе одвраћаюћи се онъ одъ свега видимогъ што му Богъ представля, а Њга не могући видити, нему може имати ни понятіе о Њму; него му се врти пустошъ по глави. У мѣсто дакле што би онъ у своіой глави представляо и начињао Бога по своіой вольи и на свой начинъ, ніе ли му болѣ користовати се у Св. Писму готовимъ сликама, у каковима се Богъ благоизволіо являти своимъ избранима, као н. пр. Аврааму подъ дубомъ, и другима, и као што ій црква изображава, да пробуди у Христянима чувство побожности. Готова икона предъ очима то све чини! Уђе и неучени у цркву Божію, упозна икону Хр. Спасителя, види изображено њгово рођенѣ, крштенѣ, многа чудеса, коя є учиніо на земльи, своєвольно за насъ страданѣ, погребъ, воскресеніе, вознесеніе, и образъ другога страшнога доласка. О свему овомъ много и дуго требало би му казивати, да би све чисто задржао у памети; а на иконама изображено види своимъ очима, и, ако му све тко протолкуе, лако запамти. Икона пречисте Богородице съ Младенцемъ Христомъ на крилу већъ є позната свакоме православномъ. Сваки по иконама прочитати и разумѣти може сву повѣсть Њ-

ногъ земальскогъ живота, починюћи одъ чудногъ рођеня до преславногъ успенія Нѣногъ. На њима онъ види уведенѣ у храмъ пресвете Дѣве; како є одъ Арханг. Гаврила добила поздравъ да ће родити Спасителя, како є повила и метнула у ясле превѣчногъ Младенца у пећини Витлеемской, како є бѣжала съ Њимъ у Египетъ одъ прогонства Иродова, како є стаяла узъ крстъ сина своѓъ и Бога, за насъ распетогъ, матерински плачући; како га є ставляла у гробъ, срела по̀ воскресенію у радости, и како Га є съ превеликомъ материњомъ любави и смирено очима своимъ пратила, кадъ се узносіо на небо и т. д. Многе иконе пречисте Богородице свѣдоче намъ да она и съ неба чини добра православном роду, да га брани, и да гледа, тѣши и исцѣлює тужне. Одъ оваковихъ и кодъ насъ има дсста, и оне насъ увѣраваю, да є Она увѣкъ готова чинити добра онима, кои іой се моле. Исто се може рећи и о иконама угодника Божихъ. Свакъ разуміе што є на њима изображено. Видишъ н. пр. изображенѣ плачућегъ аност. Петра, значи како се кає, оплакиваюћи што се Христа одрекао; видишъ ли на икони како Апостолъ пипа воскресшега Христа то Спаситель увѣрава Тому о свомъ воскресенію; видишъ изображенія другихъ Апостола, пророка, мученика, кога съ крстомъ, когъ съ пиломъ, кога съ каменомъ, когъ съ мачемъ, — то є написано, каквомъ су смрти умрли за Христа, и мучени за вѣру.

Ти смирено приступашъ св. Евангелію, кланяшъ се предъ њимъ и любишъ га. Питамъ: Чему се кланяшъ? Листовима, или мастилу, или ти чему другомъ? Заиста рећићешъ ми: не кланямъ се ни карти, ни мастилу, нити њи благочестиво любимъ; него я односимъ почитанѣ на свету повѣсть, како насъ є синъ Божіи спасао, — на Христове рѣчи,

у овой св. књизи написане, на Христово спасительно ученѣ, коѥ исповѣдамъ и коимъ ћу се спасти. Књига Евангеліе има бити свакомъ Христянину света и достойна побожногъ почитанія за свету и спасительну повѣсть о Спасителю, — за свету и снасительну науку, кою написаше Богомъ наданути мужеви.

Тако исто, кадъ стоишъ предъ икономъ, и кадъ іой се благочестно кланяшъ, прекрстивши се, ти се не кланяшъ даски, ни бояма, зато што не почитуєшъ вештество, но гледашъ на светиню, светиню почитуєшъ, и кланяшъ се управъ не изображеню, него изображеномъ, подижући умъ ономе, што є невидимо тѣлеснимъ очима, и што є изображено на икони зато, да би лакше и тврдомъ вѣромъ, као што є речено, подизао мисли невидимомъ Светителю. На тай начинъ ставши предъ икономъ Спасителѣвомъ, ти се молишъ по православномъ обичаю, и исти часъ подижешъ умъ къ самомъ Спасителю, кои на небу царує съ Отцемъ и св. Духомъ, и истомъ се нѣму кланяшъ кадъ се кланяшъ предъ Нѣговомъ иконом као да предань стоишъ, и молитву твою обраћашъ, гледаюћи икону, на самогъ Христа Спасителя кои те слуша и молитву твою прима. Ти боголюбно почитуєшъ, и любишъ честни крсть Господньи, или болѣ, подобіе онога крста, на коѥмъ є Христосъ распетъ био. Али кланяюћи се крсту, ти се морашъ кланяти Христу на крсту распетомъ, споминюћи се Нѣгове крстне смрти, кою є претрпіо за наше спасеніе: єръ насъ ніе дрвени крстъ, но Христосъ на нѣму распети, спасао. Кланяшъ ли се предъ икономъ пресв. Богородице, — ти подижешъ мисли управъ къ Ньой — небесной Царици; кланяшъ ли се икони когагодъ угодника Божѣгъ — опетъ мислишъ на самогъ нѣга, кои стои на небу предъ престоломъ Божимъ, и моли се Богу

за тебе и за друге. Дакле честь кою ти дајеш икони, иде ономе кои є на њој изображенъ, и когъ ти плотскимъ очима не видишъ.

Овако учи насъ св. Црква одавати честь св. иконама; но при овомъ налазимъ да є врло нужно споменути, да неваља мислити као да би све єдно било, кланяти се иконама и св. Дарима, єръ кланяюћи се ми иконама, не кланямо се дрвету но ономе кои є изображенъ на њему; али кадъ се носе св. Дарови т. є. тѣло и крвь Христова, ми се кланямо самимъ св. Даровима, — єръ су они дѣйствително Тѣло и крвь Ис. Христа, — ми се кланямо управъ као самоме Христу, кои нам се самъ явля.

Погледајте, говори св. Дамаскинъ (у правос. исповѣд.), каква се крѣпость и Божествена сила даје онима, кои съ вѣромъ и чистомъ савѣсти приступаю къ светимъ иконама! Кадъ є єдна сѣнка светихъ разгонила болести и бѣсове, како да не почитујемо иконе, кое могу више учинити него ли сѣнке, кадъ оне представляю прави оригиналъ. Ко съ тврдомъ вѣромъ приступа къ св. иконама, тай добива велику користь; сви су свети вѣромъ угодили Богу. Тако дакле стоимо тврдо на камену вѣре и на преданіяма цркве, не прелазећи границе, кое су положили св. Отци, не попуштаюћи уводити новости и развалњивати грађевине свете саборне и апостолске цркве Божіе; не посрамимо, Христолюбива чеда, цркву, матерь нашу, не лишимо є лѣпогъ украса — св. икона'; она вся добра, као што говори Господъ, и порока нѣсть въ ней.

За упражненіе превео
Хр. Ковачићъ
питомацъ правосл. Сѣменишта.

5.) **Вольна писма.**

IX.

Господине Поето! Што се жаделисте мо-
ега писма, было ми є одвећъ мило, но незнамъ гдѣ
ће Васъ оно наћи, єръ Вы никада нієсте на єдно-
ме мѣсту!... Часъ сте у єдноме граду, часъ у дру-
гоме — часъ у селу, часъ у пустыньи — часъ на
пространымъ поляма, часъ на океанскоме мору —
часъ на высокимъ горама, часъ у подземнымъ пе-
штерама — часъ съ людима на земльи, часъ съ ан-
ђелима на небесима — часъ у раю, часъ у паклу —
часъ гдѣ знате гдѣ сте, а часъ гдѣ ни самъ не
знате гдѣ сте!!! Нієсамъ ли дакле съ овымъ моимъ
писмомъ садъ я на велико ударіо чудо, незнаюћи
гдѣ ће Васъ оно наћи?... Но, ништа за то, шилѣмъ
Вамъ га на срећу, па кадъ годь оно дошло, и гдѣ
Васъ годь оно нашло, желимъ да Васъ у доброме
здравлю затече. — Съ ньимъ не иштемъ друго, не-
го да испунимъ Вашу желю и посвѣдочимъ, да Васъ
я єднако од свега срдца любимъ и почитуємъ —
па како нѣкадъ рекохъ, тако и данась да Вамъ
рекнемъ: да сте Вы летећій духъ — не робъ, него
слободанъ, моћанъ и чудесанъ!... Колико годь самъ
Вамъ се приближавао, никада Васъ довольно испы-
тати нієсамъ могао... Када бы Васъ у чему пости-
гао, у другоме бы ми нестали, а када нестани, єд-
ва бы Васъ у тмини назрео, као каково привидѣ-
ње!... Кодъ началства и земне власти, рѣдко сте
се када виђали — ко ли бы Васъ изъ ваздушныхъ
кула премѣстіо у земне?? За то, ко има орлова
крыла, нека за Вама лети, ако Васъ достигнути
може!... И зашто да моє писмо зажелисте, када
Васъ оно стигнути неће? Єръ куда Вы идете, та-
мо пошта не долази, до єднога сна, коєга єдва я
замолихъ, да ово писмо преда уображенію Вашемъ,
преће него га смрть пробуди!

X.

Господине Филозофе! Да Васъ само велика и пространа знаня о различнымъ наукама, дубоко испитиванѣ и размишлянѣ о свакоємъ высокомъ предмету, могу удостоити тога славнога имена, вѣруємъ и исповѣдамъ. Да то име и Вы на себи носите и међу своимъ садруговима уживате, изволисте ми Вы истый са прерѣдкимъ и предивнымъ своимъ разсуђенѣмъ потврдити, када, шетаюћи се єдномъ самномъ предъ Лондономъ, поведосте разговоръ о душесловію (психологіи)... При Вашемъ о томе предубокомъ умствованю, шта знаду Епикури о суштествованю човѣческихъ душа?... Лажно, и савршено ништа!... Єдни вальда Хиндуйски Брамини не бы Вамъ у томе уступили.... О, господине Филозофе! Како ми своимъ разговоромъ живо представљасте, по смрти прелазенѣ човѣческихъ душа — и као готово чиняше ми се да очима гледамъ — чакъ и оныхъ, послѣ нѣколико столѣтія погребшихъ праотаца Вашихъ, у животна безсловесна!... О, пречудногъ тогъ доказиваня! о превысокогъ Вашегъ разума!... Но, у што се оно увеселително нашихъ мыслій положенѣ најпослѣ преобрати? Ахъ, у гнусно и противъ здравогъ разума позориште!... Вашъ покойный отацъ, по исповѣданю Ваше филозофіе, бѣше се увукао у М..... те осамаренъ и съ дрвима натоваренъ сусретивши Васъ у шетньи, продере се на Васъ, са "здравъ ми быо наслѣдниче мой!...„ а сурови кириџія, кои га толягомъ біяше и предъ собомъ тѣраше, разумѣвши то, помысли да сте Вы већъ сада нѣговъ, па као млађи, да морате одъ Вашегъ тога отца быти снагомъ ячіи, те брже болѣ скиде съ нѣга онай тежкій товаръ, навали га на Васъ — па заударена потѣра куњи, ударивши Васъ немилостиво

два и три пута толягомъ по леђима!... Я уплашенъ и постиђенъ, єдва дођохъ къ себи — те другомъ стазомъ похитахъ моіой кући, поздравивши Васъ при растанку, са: честито Вамъ то омилѣно ияканѣ!„

XI.

Покойный Богатуне! Како ћу Вамъ писати!... Є ли икадъ ко чуо да се покойныма пише!.. и ніе ли то Ваше захтѣванѣ смѣшно и лудо?..... Овако самъ Вамъ я као живоме одговарао и изговарао се, да Вамъ нећу по смрти Вашой писати. — Вы пакъ єднако на мене навальиваете, говорећи, да то ніе лудость, и да Вамъ се може по смрти писати — и ако Вы то моє писмо нећете читати, да ће га читати Ваши пріятельи и богатуни живи. — Пошто ме не могасте ни съ тимъ на то склонити, ударисте ме тада клети и преклињати, а я да се єдномъ Васъ и Вашихъ клетава ослободимъ, закунемъ се, да ћу Вамъ по смрти Вашой писмо написати, ма знао да ће ме съ тога савъ нашъ свѣтъ измѣявати. — Найпре Вамъ дакле тамо ишемъ, како што већь сами знате, да сте на овоме свѣту были и прошли — а како мы сви овамо знамо, да сте у нѣму живѣли као нитко!... Велико благо, коє сте имали на овоме свѣту, разніеше Вамъ га други, и не остаде одъ нѣга ништа. — Удовице и сироте, проклињу Васъ, зашто имъ съ великимъ каматама узесте све што имадоше!... Ваше слуге куну Васъ, зашто имъ по смрти ништа не остависте — слуге, коє су Васъ по двадесетъ година, а нѣке и више служиле, давећи се съ Вама уєдно, лукомъ и црнымъ хлѣбомъ, само да Вамъ више заштеде!... Школе, манастыри, цркве и многа друга наша користна заведеня, никадъ одъ Васъ не добише єдне крайцаре!... Свакъ Васъ овамо и данасъ,

каогодъ и прѣже Ваше смрти, претресуе, осуђуе и псуе, каковъ сте были великій камат никъ и захрђала тврдица; а као неоженѣнъ, невалялацъ, и у свему нашемъ роду, више штетанъ неголи користанъ!... Шта ћете да Вамъ пишемъ више, кадъ ето не хоће ни нашъ Попо да Вамъ кости обашка на гроблю прекађуе, еръ вели, умрѣсте безъ св. покаяня..., а свойта Васъ се є одъ давно заборавила, и ни мало Васъ се не спомињѣ!... Жао ми є да Вам све то писати морамъ... но што ћу, заклео самъ се — и дужанъ самъ Вамъ сушту истину казати. — Знамъ, Вы нећете намъ се одъ туда вратити, да поменута зла изгладите и добрымъ дѣлима поправите — ал' користно бы было, ако икако можете, поручите одъ туда Вашимъ овамо живымъ друговима, да бы се за рана огледали у Васъ, да не буду и не прођу, као што сте Вы на овоме свѣту были и прошли, и нека добро на уму држе ону србску свету пословицу, да: "по смрти нема каяня!„

Ђ. Срдићъ.

VI.

ЖИВОТОПИСЪ

пок. О. Макаріє Вукадиновића, основателя фундаціє за србску народну школу.

(Препеч. изъ посебногъ листа.)

Пасаше стадо Божіе; посѣщая не нуждею, но волею, и по Бозѣ: ниже неправедными прибитки, но усердно: Ни яко обладая причту, но образъ бывая стаду. И явлшуся пастыреначалнику, пріиметъ неувядаемый славы вѣнецъ.

Посл. Петрово 1. гл. 5.

Добримъ плодомъ уроди први дани примѣръ неумрлогъ Іована Бована, кой остави лѣпу фундацію школску за Шибеникъ. За њимъ пођоше и други. — Испуни се света и племенита жеља почившегъ добротвора србско-далматинскогъ Архимандрита Зелића, када є установлявао фундацію у Карловцима за изображаванѣ православ. клира далматинскогъ, рекавши: "Єда Богъ, те се нађе іоштъ кой Патріотъ, любитель рода и цркве своє, кой би подобне фундаціє за просвѣту народа своегъ далматинскогъ одъ съ Богомъ и правдомъ стеченогъ имања своегъ завео!„ — Разумѣше ову богоугодну намѣру, и дубоко осѣтише рѣчи почившегъ Архимандрита, добре оне душе: Буровићъ, Лакетићъ и Бошковићъ, кои жртвоваше на олтаръ народнѣ просвѣте богати дѣо имања своегъ, те ето гдѣ се изъ нѣга почи-

нію отворати у Новоме, школа морепловства, изворъ благостаня нашихъ врѣдних Бокеза; и школа за одгаянѣ милогь нашегъ материнскогъ єзика сербскогъ. — Но не осташе у овой светой тежньи сами го-
ресказани безсмртни Патріоти наши. Одекнуо є позивъ и у срдце смиреногъ старца Іеромонаха св. Арханѣелскогъ М. Крке, пок. О. Макаріє Вукадиновиħа. Онъ на олтаръ просвѣте народнѣ остави 4000 фор. Зато врѣдно є упознати изближе Србље наше, особито Далматинце, са животомъ овогъ у свакомъ обзиру примѣрногъ и заслужногъ старца и Свештеника. Саобштиħу найглавніє черте изъ живота нѣговогъ. Нека служи ово за вѣчити споменъ а и на подражанѣ саотечественика!

Покойникъ родіо се у селу Врбнику, среза Книнскогъ, године 1790., одъ отца Симе Вукадиновиħа изъ Врбника и Марте Шіянове изъ Зрманѣ. У шестой години даду га родительи у сербску школу у Книнскомполю, кодъ учителя Іеродіякона Пантелеймона Михаиловиħа; таліянску књигу учіо є у Книну и Дрнишу. Год. 1807 пође са Парохомъ Дрнишкимъ О. Герасимомъ Омчикусомъ, као діякъ нѣговъ, у Косово, а послѣ двѣ године отиде у М. Крку; одатле послѣ краткогъ времена даде га отацъ у писарницу адвоката книнскогъ Ђурђа Фумиша, и ово му є одвећъ помогло, те се у таліянскомъ єзику доста добро усаврши0. Год. 1809. врати се у Манастиръ. Год. 1814. на 40. мученика, пошто се найпре у Обители своіой постригао, и обѣте монашеске положіо, Епископъ госп. Венедиктъ Кралѣвиħъ рукоположи га за Діякона, а год. 1817. 16. Авг. за Свештеника. За све ово време у Монастиру одликовао се О. Макаріє особитомъ послушности, и трудолюбіемъ у читаню душеполезних књига. Год. 1817. 1. Декем. приданъ буде у Дрнишу за капелана Пароху О. Стефану Видосавлѣ-

вићу, и ту є стаяо до 1821, одъ свакогъ люблѣнъ и почитованъ. Ове године удали га Епископъ Кралѣвићъ, држећи га за главногъ противника свога, и пошлѣ га за душепопечителя чакъ у Неретву, гдѣ ревностно о добру пастве и цркве своє радећи, поправи тамошню цркву сабраномъ милостиньомъ. Год. 1829 одређенъ буде за Свештеника у Дубровникъ, али послѣ нѣколико мѣсецій пође на парохію Косовску, на велику жалость Дубровчана, кои су га врло любили и почитовали. Еп. Раячићъ именує га у исто време Надзирателѣмъ надъ 9. парохія. Одликовао се у Косову особито наставляньемъ запуштене дондѣ младежи обоегъ пола у молитвама и науки Христіянской, тако да є ревность нѣгову и Епископъ окружнимъ писмомъ похваліо. — Год. 1833. появи се опетъ унія у срезу Дрнишкомъ, у слѣдъ чега буде год. 1834. 1. Марта убіенъ поуніяћени попъ Петаръ Кричка. Као ревностногъ Свештеника за православіе, потворе у овомъ злочинству и О. Макарію, кой є за то у тавници скоро три године тужно провео. Год. 1837. буде пуштенъ, и поврати се у Косово, гдѣ є као неуморни служитель олтара Божіегъ ревностно дѣлао: О всемъ же самъ себе подавая образъ добрыхъ дѣлъ, во ученіи независтное, честность, нетлѣніе, слово здравое, незазорное: да противный посрамится, ничтоже имѣя глаголати о немъ укорно. (Къ Титу. гл. 2.) — Надъ савѣстнимъ руковањемъ са приходима парох. своє цркве особито є старањ и ревность показао, у слѣдъ чега остави послѣ себе у касси црквеной доста знатну сумму новца; желећи, да се тимъ новцемъ почне зидати нова црква. Духовна власть призна све ове заслуге нѣгове, обдаривши га г. 1844. црвенимъ поясомъ; а премилостиви Царъ, ради обштепознате милостинѣ, кою є

свакомъ приликомъ, а особито у гладнимъ годинама чиніо, и ради привржености къ царскомъ престолу, год. 1851. обдари га крстомъ за заслуге. Год. 1854. наименованъ буде за Настоятеля св. Архангелскогъ Монастира Крке, гдѣ га и смрть затече, дана 9. Априлія 1855. и сотимъ край учини дѣлателномъ и добродѣтелномъ животу нѣговомъ. Іошъ за живота свога подъ 15. Авг. 1851. учини послѣднѣ завѣштаніе, по коме остави одъ прихода ванъ манастира по парохіяма, трудомъ и штедньомъ добивенихъ фундацію єдну одъ 4000. фіоринахъ за заведенѣ єдне сербско-народне школе у Далмаціи, коя постои сада подъ нѣговимъ именемъ у Косову. — Послѣ смрти нѣгове наслѣдіо є манастиръ све остало прилично иманѣ нѣгово. Заслужіо є дакле да му се рекне: Памятъ єго въ родъ и родъ!

Г. П. Архим.

VII.

ЛѢТОПИСЪ

ПРАВОСЛ. ЦРКВЕ У ДАЛМАЦИИ.

1.) О правосл. Епископима Далматинскимъ.

(Продуженѣ).

12. Пантелеймонъ Живковикъ. Опасно и бурно станѣ у коме се Епархія наша ради заведене уніе налазила, іошъ би опаснie постало, да послѣ премѣштая Епископа Раячића, не доби одма Епархія новога свога првосвештеника, и то іошъ права, дична и свима врлинама одлична Іерарха Пантелеймона Живковића. Онъ се родіо у Карловцима 1. Октоб. г. 1795 одъ тамошнѣга грађанина Трифуна Живковића, и на крштеню доби име Петаръ. Пошто є свршіо у мѣсту свога рођеня са одличіемъ гимназиске науке, пође у Пожунъ да слуша философію. Како є ту успѣвао, найболѣ є освѣдочіо славни и учени онога времена у пожунскомъ лицеуму професоръ литературе латинске Гросъ, кой є саученицима Живковића, а и касніимъ ученицима своима явно са катедре извртность нѣгову у чисто класичномъ латинитету исповѣдао, и ньима га у томе представляо за угледъ и као примѣръ подражаня. Тако су га исто и остали професори цѣнили и любили. Поредъ осталихъ редовнихъ наука, осо-

бито на препоруку Митрополита Стратимировића, кой га є съ временемъ за професора богословіє имати желіо, заузе се млади Живковићъ свойски ученя еврейскога, а нарочито єлинскога єзика, у чему се кашнѣ толико усавршенствовао, да є грчке класике савршено разумѣвао, съ класичкомъ књижевношћу грчкомъ радо се забављао и одъ исте много се ползовао. Чимъ философію сврши, дође у Карловце да богословію слуша. Међутимъ пакъ упразни се катедра прве латинске школе у гимназіи, коя му по наредби митрополита Стратимировића предана буде, а слѣдуюће године пређе за професора пете и шесте класе, и у овой послѣдньой, осимъ осталихъ наука, почео є предавати на измѣнце са директоромъ Руміємъ грчки єзикъ. Узъ професорско свое званіе учіо є приватно богословію, полажући сваке године явне испите са осталимъ клирицима. Послѣ неколико година професорства, позове га къ себи за учителя дѣци своіой Петаръ Чарноевићъ, кодъ кога є три године провео; и не могући одважити се да съ дѣцомъ кашнѣ у Дебрецинъ пође, и тамо очима гледа како ће се славна србчадь ова, међу закорѣле тамошнѣ мађаре, одъ свое цркве и народности отуђивати, остави ову службу и пође у Бечъ да правдословне науке слуша. Када є митрополитъ Стратимировићъ разумѣо да є Живковићъ у Бечу, позове га крозъ свога Протосингела Храниславa, и понуди да се прими монашескога чина, на кое се склони, положи у М. Раковцу обѣтъ и добіе име Пантелеймонъ. Колико є Митрополитъ цѣніо нѣгове науке, способность и примѣрни животъ, показао є тимъ, што га є убрзо на све то веће степене црквенога достойнства узвисіо тако, да га є већъ послѣ 10. г. найвишемъ мѣсту за Епископа Далматинскогъ предложіо, и за таковога г. 1835 посветіо.

Епархія Далматинска, као што горе напоменухъ, у колико се заплака за оставившимъ ню Архипастиремъ своимъ Іосифомъ, у толико се одъ срца обрадова и утѣши, дочекавши убрзо у своя обятія Пантелеймона, у коме дойста стече правога Божіега посланика, и ревностна поборника свога. Жестоко и на врхунацъ дошавше воєванѣ на православіе, нађе у Живковићу оштри мачъ, люти одпоръ. Дубоко знанѣ нѣгово и наука, жива нѣгова желя и любавь къ цркви, архипастирска права одважность, — све то учини те се люте стрѣле, на цркву напе-рене, набрзо затупише. Ніе онъ у овоме светомъ подузећу труда, зноя, ни трошка жаліо. Гдѣ є највећа опасность загрозила, тамо би летіо. Утицао се на користь цркве лично и кодъ царскога Престоля. Православни Далматинци лѣпъ му насловъ дадоше: Красна узданицо наша! Ово єдно кадро би било Еп. Живковића у правосл. цркви уобште, а напосе у далматинской обезсмртити. Пакъ іошъ када додамо, кротость и благость нѣгове нарави; склоность къ созерцателноме животу; праву чистоту монашескога живота; испуняванѣ најсавѣстніе канона и правила црковнихъ, реда и дисциплине; непрестано ободраванѣ клира на просвѣту; достойно уважаванѣ свакога оногъ Свештеника, кой би се христіянскомъ нравственошћу, прилѣжаванѣмъ у дужностима и науки одликовао, — видимо да є све то допринозило, те є црква подъ њимъ према околностима доста напредовала; єръ се гласъ нѣговъ и савѣти како кодъ клира, тако и народа радо слушао. За заведенѣ консисторіе, дотацію свештеника, организиранѣ богословіе, честе є и цѣлисходне представке власти подносіо. Оваковимъ врлинама, оваковимъ тежњама одарени Архіерей, дошта би епархію нашу у свакоме обзиру до најсавршенієга реда, среће и славе до мало довео био, да є у истой ду-

же времена остао. Али слабо и честимъ немоћима подложено станѣ здравля нѣговогъ, не могаше дуже одолѣти неизмѣрнима душевнима а и тѣлеснима борбама, коима, као што видисмо, изложенъ бяше. Често се пута ядао што ради слабога свога станя здравля, а одвећъ неуредницима іошъ онда кодъ насъ путовима, не могаше канонима цркве прописану, и коя се у Далмаціи свагда одъ Архіереа наблюдавала, толико потребиту, каноничку посвѣту по Епархіи учинити. То є узрокъ те послѣ єдне године на изненада упразнѣну и понуѣену му Епархію Будимску пође. Єсть, єдна година — мало и кратковремено епископствованѣ нѣгово у Далмаціи, али се праведно рећи може, да є и за ово кратко време дѣлима своима и заслугама у Епархіи испуніо лѣта многа. Проведши кашнѣ петъ година у Епархіи Будимской, преће у Темишварску. У обоима, своіомъ познатомъ умѣтношћу и любкимъ саобраштаємъ, умѣо є и кодъ власти и кодъ народа задобити себи високо уваженіе, кое є текъ на користь цркве употреблявао. У темишварской Діецези показао се такоѣеръ крѣпки бранитель православія противу уніе. О томе, као и о другимъ заслугама нѣговимъ у поменутимъ Епархіяма, надамъ се да ће тко други говорити, коме су исте точніе и изближе познате. За стечене пакъ заслуге нѣгове у покрету г. 1848. за престолъ и народъ србски, обдари га пресвѣтли Монархъ орденомъ св. Стефана, и наименуе га дѣйствителнимъ тайнимъ Савѣтникомъ.

Када су год. 1851 наши Првосвештеници одъ Правительства у престолни градъ ради договараня у користь цркве и просвѣте наше позвани били, преосвештени Пантелеймонъ развіо є у овоме дѣланю особиту ревность, вѣштину и знанѣ; али га ту наскоро исте године немила смрть ограби. Изъ Беча пренешено му є тѣло и сарањено у М. Раковцу.

15

† 10. Марта, а сахрањен
11. Марта 1857.

13. Іеротей Мутибарићъ. Послѣ премѣштеня Епископа Пантелеймона изъ Далмаціе, упразнѣна стаяше крозъ 9. година архіерейска столица наша, коіомъ су за то време различити Намѣстници привремено управляли. Године пакъ 1842. именованъ буде за Епископа онда у Далмаціи као Генералвикари бавивши се Архим. Ходошки Стефанъ Крагуєвићъ. Но будући да у исто време обудови Епархія Пакрачка у Славоніи, то желећи, као што се изразіо, бити ближе своіой родбини, препоручи се за ону Епархію своме покровителю Митрополиту Іосифу, кой му желю испуни. За епархію пакъ Далматинску нађе за добро Митрополитъ предложити царскоме Престолу Архим. Грчетежкогъ Іеротея Мутибарића, кога посвети у Карловцима г. 1843. — Родіо се преосвештени Іеротей (при крштеню названи Игнятіе) у Бегечу, Бачкой жупаніи, Војводовини србской 20. Дек. 1799. Премда синъ убожнихъ селскихъ родителя, нашао є трудомъ своимъ начина, те є гимназиске, философске, правдословне и богословске науке редовно, и то свуда са одличнимъ успѣхомъ свршіо. Посветивши се г. 1823 чину монашескомъ у М. Раковцу, служіо є као придворни коє при Епископу Вршачкомъ, коє при Митрополиту Стратимировићу, пошто є изгубљѣну најпре наклоность истога опетъ придобіо, и пропавши све ниже степене црковнога достоинства, постаде 7. Фебр. 1833. Архим. М. Грчетега.

Чимъ є 10. Дек. г. 1843. по свечаной своіой инсталаціи у Задру (куда є на 2. године пріе епископска столица изъ Шибеника пренешена била) управу Епархіе наше приміо, учини припреме, како би духовно станѣ и потребе паство своє изближе познао, на кой конацъ посѣти редомъ све парохіе и манастире; коіомъ приликомъ учіо є народъ добримъ успѣхомъ. Међу заслуге нѣгове у епархіи

стечене брои се: што, предвиђаюћи наступити имаюћу оскудицу у парохіялномъ Свештенству, на време є кодъ Правительства израдіо, да се поредъ редовнихъ 25. клирика штипендіята, іошъ 25. изванреднихъ на науке прими; што є измоліо умноженѣ плате клирик. учительима са 100. ф.; вѣштимъ и одважнимъ заузиманѣмъ допуштенѣ добіо, да се трикуларни регистри по парохіяма кирилицомъ водити, и да се безъ запрѣке свуда у епархіи чисто српске школе заводити могу, узъ награду учительима изъ државне касе; што є настоянѣмъ нѣговимъ и прилогомъ положенъ основъ фундаціи дѣвоячке српске школе у Задру и т. д. — Године 1851 участвовао є у сабору правосл. Архіереа у Бечу ради уреѣеня црковнихъ етварій, и ту є израдіо свой посебни програмъ. У колико исти одговара намѣнѣной и предложеной цѣли, ніе мѣсто о томе овдѣ говорити. Врѣдно би пакъ свакояко било, да како осталихъ тако и овога Архіереа радѣ при сабору овомъ и предлози, на свѣтло изађу.

Преосвештени Іеротеј био є мужъ бистрога ума, особито оштрога и вѣрнога памтеня, даровити проповѣдникъ, кой би радо и често у цркви народъ поучавао, и поученія нѣгова іошъ би већи успѣхъ и утисакъ учинила била, да се ніе у истима скоро сасвимъ славенскимъ єзикомъ служіо. Проникнутъ увѣренѣмъ колико нѣніе наше црковно, када є сложно и складно, силно дѣйствує на душу и срдце православногъ христіянина, старао се свойски да клирици исто добро изуче, самъ ихъ у томе често поучаваюћи. Искаше одъ клира найприлѣжніе полазенѣ цркве, и точно извршаванѣ правила црковногъ. Ово и свако користно предузеће нѣгово и настоянѣ, радіега би и свесрдніегъ одзива кодъ клира и народа нашло било, да є природи и околностима землѣ и народа далматинскогъ природнія, постепенія и бла-

жія средства у извршено намѣра своихъ обично употребљавати хтѣо. Овамо спада међу осталимъ, што є давнашньи, и одъ бившихъ Архіереа трпљни обичай, да Іеромонаси неке парохіе покриваю, и а-пречацъ прекинути; а тако исто што є гдѣкоима градскимъ обштествама, право на бирањ своихъ пароха сасвимъ одузети хтѣо и т. д. Бяше одважна и отворена характера; што би примѣтити коме имао, чиніо є то одпрто и явно. Али на жалость бяше наравн напраснте; и тко би му се єдномъ замѣріо, мучно да би кашнѣ помиловањ нашао. Два су ради тога клирик. учителя у кратко време службу изгубила; а неки пакъ сами званіе оставише. Бавлѣнѣ са књижевномъ радньомъ, у подчињѣноме клиру, неби радо гледао и т. д. Поступанѣ оваково дало є повода и светопочившемъ Патріярху Іосифу, те му є г. 1849. отчинско и братолюбно писмо писао, у коме, позиваюћи се осимъ осталога на стечено седмогодишнѣ свое искуство кодъ побожнога народа у Далмаціи као Архіерей, одкрива му односно у предмету мнѣніе свое, и различне му мудре савѣте дає. Марта мѣсеца 1853. ставлѣнъ буде у пенсію са 2000. ф. плате, и изабере за мѣсто пребиваня свога Карловце, гдѣ є 21. Іан. 1858. умро. Погребенъ є у М. Гргетегу. Доста знатно иманѣ свое остави своіой родбини, и осимъ малихъ прилога на друге побожне цѣли, опоручи свою библіотеку гимназии Карловачкой.

Примѣч. При животопису пок. Епископа Венедикта Кралѣвића (Маг. 1863. стр. 139.) заборављѣно є напоменути, да є исти превео на таліянски єзикъ и издао на свѣтъ Литургію Златоустову: **La** divina **Liturgia** di **S. Giovanni Grisostomo, Venezia 1855**; тако исто да є у рукопису in folio стр. 404. оставіо важно дѣло: **Disertazione sopra** le cinque dif-

ferenze tra le due chiese greca e latina, tratte dalle storiche memorie di varî autori greco-ortodossi e latini. Израдіо га є 1842 г. Рукописъ овай налази се при правосл. Обштеству задарскомъ.

Г. П. Архим.

2.) Списи о прав. цркви у Далмаціи за времена млѣтачке републике [1]).

(Продуженѣ види Маг. 1848, 49, 50, 51, 62).

Дукалъ 14. Іулия 1718. коимъ се православ. Србима околиша Кастелновскога дає слобода вѣроисповѣдна, и друге повластице.

Призвани у наше вѣће чланови околиша Кастелновскога, би имъ прочитано и у препису саобштено, као што слѣдує:

Будући да су крозъ дуги течай времена жительи (territoriali) околиша Кастелновскогъ дали истините и постояне доказе преданости и вѣрности нашему Господству, не само што су се своєвольно предали нашему Владанію, него заузевши се најячомъ снагомъ, кою показаше како у прѣђашньима, тако и у текућему бою, у коима не поштедише крвь пролити и жртвовати животъ за славу државе, ради чега праведно придобише себи државну любавь и привржености. Са чувствима томе одговараюћима примисмо ми радо прошнѣ, коє сте намъ на име речених жителя у своме меморіялу доставили, и наклонѣни будући душомъ да по могућству ньихъ задовольимо, одрѣђуємо:

[1]) Ове списе вадіо самь из различитихъ архива, и съ таліянскога у србскомъ преводу саобштаваћу ихъ и надалѣ подъ овимъ насловомъ у нашемъ Магазину.

Г. П. Архим.

Да могу живити у своме грчко-србскоме обреду, као што су досадъ живили, безъ да ихъ ико узнемируе, могући они поправляти свое цркве и манастиръ.

Што се тиче одређеня државнихъ добара народу, и (саборной) главной цркви Топалской, вароша Кастелновскогъ, искалисмо сврху тога извѣстіе одъ Проведитора.

Ослобођавамо ихъ одъ царине (дивоне) само за производе што се на друге стране у турску преносе, као што є дано Пераштанима, Паштровићима и Жупљанима.

Да могу долазити у околишъ Топалски и саставляти обштине, подъ управомъ єднога одъ вѣћа изабранога главара, 4 судіе, 1. писара; кое изабира обштина, и кои се мѣняю сваке године, те да могу судити парнице грађанске; апелація пакъ остае кодъ явнихъ чиновника.

Слободни су одъ тѣлесних работа, осимъ онихъ кое су за службу државну.

Дае имъ се 500. пушака за обрану граница, 6 баряка и 1. стѣгъ.

Дано у нашой полачи, као горе.

Примѣч. Овай Дукалъ проглашен є одъ Проведитора Алвиза Моченига писмомъ одь 14. Окт. 1718., у коме додае, да ће вѣће добивати изъ државне благайне мѣсечно 10. дуката.

Извѣстіе Генер. Проведитора Мочениго Сенату одъ 1. Марта 1720.

Начинъ є доиста плачадостоянъ, коимъ се одправляю духовне потребе кодъ грчкихъ христіяна, нашихъ новихъ поданика у овой доньой провинціи.

Я немогу никако овомъ приликомъ да ихъ мимоиђемъ мучанѣмъ, да би се крозъ то явна благочестивость Сената побудила, и потреби снажно доскочила, као што є веома и желити по правилима явне државне политике. Будући да латин. прелати немаю ни найманѣ юрисдикціе надъ грцима новимъ нашимъ поданицима; будући да ови немаю Епископа своє вѣре, кой би ньихъ надзирао: може се одтуда ласно видити у каквой се забуни налазе ствари, и какови се нереди одтуда рађаю. Грчки Свештеници улазе у капеланіе сами, и примаю душепопечительство безъ икаквога законитогъ формалитета. Да би примили црковна посвећеня и свештенство одлазе одъ чести у државе цесара, одъ чести у Турску, гдѣ ихъ грчки епископи рукополажу. Еда ли овай предметъ заслужуе пажнѣ, то ће дубока проницателность В. Пр. лако познати. Види се дакле да ніе ствар маловажна да грчки свештеници на нѣки начинъ одъ странихъ прелата зависе, и да новци, коє они по свой прилици плаћаю за рукоположенѣ, одлазе у стране землѣ и ондѣ остає.

Къ овимъ нередима придолази и незнанство, зло одъ великихъ послѣдица, єръ се тимъ замећу у души найяче предрасуде. И то є извѣстно, да изъ тога извора многе се непристойности рађаю. Морамъ слободно казати, да много штошта, коє лат. прелати грчкимъ свештеницима чине, говорећи, да ови прекрштаваю латине пріе него ноћу за грке, да имъ стрижу косе на челу, и іошъ друге измишльотине, нису друго него варања, коя су наши прелати одъ нѣколико година разсѣяли, и они у томе тако жестоко поступаю, да ни мрвице не показую оне благости, коіомъ би текъ ученѣ праве вѣре унапредити могли. — Да су се тако велике погрѣшке появиле, неби доисто прєђашньимъ до-

стойнимъ Намѣстницима остале непознате, и толики ревностни Патриціи, кои су явну єлужбу у овой земльи похвално и поштено одправляли, нешто би одъ тога сазнали били, те би се потрудили званично точніе се о томъ извѣстити, и нереду лѣка потражити.

Лат. прелати опажаю кодъ Грка врло грубе блудиѣ, и држе ихъ за шизматике; особито ова заблуѣеня пребацую Г. Епископу Любибратиħу, и Г. Архіеп. Пеħскому, кой га є за Епископа посветіо. За ньіове савѣсти я не могу ємчити; єръ є ово пре-суда, коя се на сакривене ствари односи, о чемъ ни сама црква не може судъ изрећи. Само морамъ то спомену̀ти, да Патріархъ сербски или Архіепископъ Пеħски зависи сасвимъ одъ источне цркве, признаваюħи Патріарха цариградскога као васелен-скога поглавара.

Я се не могу упуштати у ову обширну материю, да не досадимъ Сенату. Я мислимъ да су иѣму доста познати прѣашньи декрети, папске булле и начинъ, коимъ є смиреность и мудрость репу-блике поступала свагда, спроħу Грка на островима Леванта и у Мореи. Истина є цѣла, да политични закони забранюю странимъ Епископима улазакъ у ове државе, као што су и толики мудри Генерал-проведитори свагда покушенія ньіова осуєтили, што самь и я у прѣашньимъ годинама ревностно чиніо, када самь први путъ ово тешко званіє одправляо. Но ако узроке овой спасоносной забрани потражимъ, неħу ямачно погрѣшити ако кажемъ, да у приго-дама грчки Епископи, као иностранци и поданици туѣега княза, не долазе у ову провинцію да стал-но у ньой остану, и да постояну паству приме, него долазе више ради своє користи, него ли изъ ревности. Начело є дакле републике што се тога тиче премудро и несравньиво, т. є. препречити, да

се не глобе поданици Ваше Преведрости, и да се не шалю новци у туђе земљ, као и предупредити, да се наклоность народа тимъ путемъ не обрати къ иностранимъ силама.

Но я мислимъ да ова размишљяня немаю мѣста у овомъ случаю, нити да они противустое Г. Любибратићу. Онъ ніе туђинацъ, него е поданикъ Вашихъ Ексцелленція. Іошъ у почетку пређашњега рата дошао е онъ скоро као дѣте изъ Требиня у Ерцегнови, гдѣ има не само кућу и земльишта, коя су пређе стрицу нѣговомъ Епископу Савватіи дана била, него и многе сроднике, кои су съ њимъ свезомъ крви яко скопчани. Нѣговъ послухъ и подчинѣность, коя векъ одъ много година трае, векъ се яко укоренила; къ томе придолази и то, да е пріятанъ у обхођењу и любке нарави; чимъ е прокрчіо себи путъ къ Епископскомъ достоинству и уваженю, што га ужива кодъ толикога народа. Обвезанъ самъ такођеръ дати му свѣдочанство, да ми е у многимъ приликама користне услуге чиніо, када самъ найважніе државне послове одправляти имао. Ваше Ексцелленціе, коихъ су начела мудра и умѣрена, извидиће ову стварь до темеля, и одтуда ће просудити покушае лат. прелата. Цѣло њіово старанѣ управлѣно е на то, да државнимъ правима штету нанесу, и свою юрисдикцію разшире. А бѣлодано е, да у њіова права ніе дирнуто, єръ нико нигда ніе имъ дао ни найманѣ власти надъ новимъ поданицима, тимъ манѣ што ови говоре, да е Епископа свога имао не само предѣлъ Ерцегновски и Рисански, него и срезови Задарски, Кнински и Синьски. Да е њима (прелатима) озбильски стало за спасеніе душа, уздржавали би се нѣке немире подраньивати, кои текъ безпокойство узрокую и сметаю прави напредак религіозни, коме би се можда надати, те би се по свой прилици и постићи могао.

Као највеће зло држимъ, што се одъ нѣкога времена на епископска сѣдалишта ове провинціе, подижу люди изъ римскога колегіума, и о томе као вѣрни поданикъ валя ми нѣке примѣтбе учинити.

Єданъ не давно преминувши Арцибискупъ ове провинціе походіо ме є у чадору кодъ Вира [1]), и рече ми да су га остали Бискупи позвали да съ њима у слози ради; али да онъ на њіове умисле ніе пристати хотѣо. Да се позна како ови Епископи мисле, нека Вашимъ Ексцелленціяма служи за ясанъ доказъ поступанѣ Епископа Нинскога. Чимъ є изашао декретъ одъ 25. Іануара [2]), отиде одма у Римъ, да своимъ рекурсомъ заслуге себи прибави, те у исто доба да добіе упразнѣну епископ. столицу Крса и Осора, гдѣ є трпеза богатія и приходи већи.

У овоме граду већъ се разнео гласъ како є Сенатъ у той ствари рѣшіо. Ово рѣшенѣ очекує се съ нестрпѣливошћу, и свакъ є тога мнѣнія, да є начинъ побѣде превазишао мѣру надежде, єръ се само изчекивао обуставни актъ (atto di sospensione) и пр.

Прошня српскога правосл. народа далматинскогъ, поднешена Сенату г. 1754 ради избора Епископа.

Ми одъ српске нацie грчко-источнога обреда, кои се налазимо подъ велемоћномъ Вашомъ републикомъ у предѣлима Ерцегновога и Рисна, Неретве, Имоцкога, у краини Сплѣтской, Синьской, Книнской, Шибеничкой и Задарской, и у цѣлой провин-

[1]) Село близу Имоцкогъ?
[2]) Наређуе да се прогна изъ Далмацie Епископъ Ст. Любибратићъ, и да се Патріярси цариградски немаю мѣшати у духовна дѣла православнихъ у Далмаціи. Ур.

ціи, коя є подъ управомъ Н. Пр. г. Генерал-проведитора одъ Далмаціе и Албаніе, падамо сви скупа єдиномислено и сложно, свѣтовни и духовни, одъ свакога сталежа, и узраста къ ногама В. Пр., квасећи найтопліимъ сузама ову найпонизнію нашу прошнію, кою у потребама нашимъ тѣлеснимъ и духовнимъ часть имамо предати Вамъ. Цѣль понизне наше молбе єсть, да намъ допусти В. Пр. и велеможна република имати у напредакъ свога собственога пастира одъ србскога єзика и грчко-источне вѣре. Прiе свега молимо єдинодушно и смирено благога Бога, да Вашу владу и ньiова срца гане на милосрђе, и надамо се да ће она по своiой урођеной благости свалити съ нашихъ душа тешку тугу кою већъ одъ толико времена осѣћамо. На овай начинъ убрисаћете сузе наше коe проливамо безъ престанка, што међу нами нема духовнога пастира, кой би руководiо наше савѣсти и црковна наша дѣла. Ако би се В. Пр. смиловала удѣлити намъ ову особиту милость, за кою єдинодушно просимо, то молимо да намъ се даде за духовнога пастира и Епископа, високопречастни О. Дiонисiе Новаковићъ [1]), кой нашъ србски єзикъ разумѣ, кой є грчкога закона, и вѣрни поданикъ В. Пр., будући рођенъ у краини Книнской у Далмаціи, а учивши се кодъ Ерцегновога у Успенскомъ М. Саввини, гдѣ се и постригао, — мужъ, кога свѣтъ познаe, кой има науке и добра свойства, одъ кога дакле надати се можемо да ће погрѣшке наше поправити, и међу нама многа добра учинити, што Богу и Вашой велеможной републики угодно бити мора, када є у стању толику користь прибавити; о чему би

[1]) Животъ дичнога овогъ далматинскогъ сина и знаменитогъ мужа, кой є кашнѣ био епископъ Будимски, описанъ є у Магаз. г. 1837. стр. 127. Додаћу само iошъ како се о нѣму изражава Еп. Мушицки у своимъ записцима: “Преизредних, вели, и високихъ нѣговихъ наука ради, и сладкихъ проповѣдiй, свима познатъ„. Ур.

сте се и сами увѣрили, ако удостоєнъ буде предстати предъ В. Пр. Зато као вѣрни поданици В. Пр. колѣнопреклоно молимо милости за вишеспоменутога Свештеника, и за све оне кои ће му можда слѣдовати, као и за милостиво услишанѣ наше плачевне прошнѣ. Као доказъ да смо сви у томе сложни и вѣрни, подписую ову прошню сви настојници и главари наше нације, свѣтовни и духовни, и утврђую є своимъ печатима.

Г. П. Архим.

3.) Цркве у новіє време подигнуте у Епархіи Далматинской [1]).

1.) У Никовићу у Крtолима.

Парохіялна црква посвећена Успенію Богомтере у парохіи Радовићкой. Озидана на мѣсту старе и незнатне црквице; коя никакве историчке важности не имаше. Почела се зидати 14. Іунія 1843; а довршена є 23. Септ. 1845. Дужина іой 25. млѣтачкихъ аршина, ширина 8 и по. Знатни трошакъ око ове прекрасне грађевине, начинѣнъ є порезомъ што га подеднако на себе примише они христіяни, коихъ се укопнице фамиліярне около исте цркве налазе, а остали парохіяни по могућству припомогоше сви безъ разлике. Ради овога богугоднога дѣла и великога пожртвованя, ако и сви они парохіяни похвалу заслужую, радо намъ є ипакъ споменути, поморскога капетана Спиру Барбића, кой се великомъ ревношћу и настоянѣмъ около ове раднѣ особито одликовао.

[1]) По извѣстіяма добивенимъ одъ дотичнихъ Свештеника, съ придатком многихъ историчкихъ дата.

Г. П. Архим.

2.) У Шкаляриma, парохіе Которске.

Рѣдки добротворъ Томо Міюшковићъ родомъ изъ Црнегоре, расположивши све свое имань на различне благодѣтелне цѣли, остави такођеръ 600. ф. да се подигне една капела у гроблю которске парохіе, Шкаляри. На основу побожнога овогъ расположеня, стави се 6. Окт. 1846. основни каменъ истой цркви, одъ Епископа Далм. І. Мутибарића; намѣнивши є Покрову Богоматере. Ревностно пакъ Обштество Которско притече и одъ свое стране знатномъ свотом до 12000. ф. у помоћь. Свршена є г. 1856., и 16. Септ. и. г. освећена одъ Преч. Провик. Бококоторскогъ г. І. Поповића, на то опуномоћеногъ. Црква находи се на средъ гробља; украшена є трулomъ; у дужину има 16., у ширину 12. а у висину 20. лаката; споля є сва одъ вѣшто кресаногъ камена; а унутра є сведена. У подизаню ове цркве много є допринео упливъ и пастирска ревность предпоменутога г. Провикара, као бившега онда Протопресвитера и пароха которскогъ.

3.) У Метковићу, парохіе Неретванске.

Почела се зидати г. 1847. свршена є 1851.; а освећена г. 1852. У дужину има 25. аршина млѣт., а ширине безъ зида 8. Храмъ є св. великомученикъ Георгіе. Први и прави ктиторъ ове цркве бяше пок. Даміянъ Кадіевићъ житель Метковићки, кой є на исту цѣль оставіо два комада землѣ, кое послѣ смрти нѣгове тутори црковни продаше за 700. ф., и нешто съ овимъ новцемъ, а нешто богатомъ милостиньомъ остале браће христіяна, црква є довршена, и у ньой се сада служба Божія пое.

Прiе него што ће се оградити црква у Мет-

ковићу, православни христіяни Метковићки ишли би у Опузенъ (Fortopus) къ цркви Успенія Богомате-ре. Напоменућу овде о постанку ове цркве, по зва-ничнимъ извѣстіяма коя самъ у архиву задарскомъ нашао. Год. 1705. нѣка браћа Новальићи са дру-гима правосл. србскимъ породицама, кое се доселише изъ Мортара у срезъ Неретвански, заискаше одъ Сената да имъ се даде мѣсто за цркву, и нешто баштине. Дуждъ Алвисе Мочениго запита Проведи-тора Далматинскогъ подъ 14. Марта и. г. не би ли се просительима дати могло мѣсто за цркву у Це-лѣно, или гдѣ на близу. Текъ год. 1709. 20 Іулія Дуждъ Іованъ Корнеръ даде имъ допуштенѣ да себи начине цркву у Читлуку; и Проведиторъ Вен-драминъ подъ 24. Ноем. и. г. явля имъ ову дуж-деву одлуку, да могу градити цркву у Читлуку, и то на земльишту Іована Новальића, кое овай за ту цѣль даровао бяше. Али често чтованѣ на турке по пограничнимъ мѣстима, ніе дало вальда време-на и згоде да цркву намѣнѣну себи сагради; а ме-ђутимъ г. 1718, у слѣдъ пожаревачкогъ мира, о-стаде Читлукъ у турскимъ рукама, и они право-славни христіяни прећоше ниже у область републи-ке, коя имъ крозъ проведитора Зорза Гримани подъ 5. Авг. 1733. допусти да сагради себи могу са-дашню цркву у Опузену, близу римске цркве.

4.) У Кавачима, парохіе Которске.

Кавачъ, Мрчевацъ и Богдашићъ три су села, коя одстое од Котора близу 3. сата. Православни овихъ трію села пріе не имадоше цркве, шта више копаху се у римскоме гроблю. Због ове заедниче често догађала се свађа међу њима и римлянима. Пастирской брижльивости и настояню Г. Провикара І. Поповића, тада бившегъ Протопресвитера, и па-

роха которскогъ, изађе за рукомъ те кодъ Г. Вука Ђуковића, кои у Кавчу нѣке землѣ има, издѣйствує комадъ земльишта за копалиште, и на томе мѣсту сазидана би црква одъ тврдога камена и посвећена св. Петки. Основни каменъ ставлѣнъ є 28. Іулія 1849., а 1. Мая 1855. одъ предпоменутога Провикара посвећена. Има у дужану 13., у ширину 7., а у висину 8. лаката. Трошакъ око нѣ, кои є износіо до 2000. Ф., учињенъ є коє прилозима правосл. христіяна которскихъ, коє помоћу правосл. жителя истихъ села. Положай іой є прекрасанъ. Предъ ньомъ на подножію простире се Кртолско полѣ, и дѣо єданъ романтичнога канала которскога.

5.) У Дрнишу, капела у гроблю.

До год. 1827. сараньиваху се христіяни парохіє Дрнишке у порти парохіялне цркве Успенія Богоматере. По изданой наредби да гробля изванъ мѣста бити мораю, правосл. Дрнишани изаберу себи мѣсто за копалиште исподъ брега Мосећа међу два пута, єданъ што води у Шибеникъ а други у Синь. Године 1848. 19. Марта тадашнѣ туторство црковно у име цѣлога Обштества запроси у власти допуштенѣ, да могу подигнути у гроблю єдну капелу, колико ради богослуженя, толико да служи и за мѣсто гдѣ ће се држати мртваци до прописаноga часа сараньиваня. Послѣ дуге преписке о томе, добивши искано допуштенѣ, ставлѣнъ буде темель црквици 22. Апр. 1851, а довршена є 1853 г. Освећена є одъ преосв. Епископа Г. Стефана 8. Ноем. 1857. на име св. Арханг. Михаила. Дужина іой 18. аршина, а ширина 9. Осимъ што правосл. селяни припомогоше радньомъ, трошка є било око 700. Ф., премда изнутра ніє іошъ сасвимъ иконама снабдѣ-

вена. Побожна фамилія Міовића у Дрнишу највише є допринела што се ова црква саградила; зато као особити приложници нѣни споминю се пок. Яковъ и синовацъ му Петар Міовићъ; и одъ имуће руке нѣгове очекую убожни они христіяни, да ће оскудѣваюће іоште у цркви набавити.

6.) У Пераству, капелания.

Мали броємъ али благочестіємъ яко одушевлѣни правосл. христіяни Пераштески, зажелише да у граду имаю свою цркву. Велике и тешке запрѣке ставляху имъ се на путъ са многихъ страна, у постиженю ове побожне желѣ ньове. Особитомъ ревношћу Г. Ђорђія Ђурановића, кой се г. 1849. непосредствено на лице самога Монарха обратіо, добише напослѣдку повольно рѣшеніе. На земльишту што га поменути Ђурановићъ поклони, започе се црква, намѣнѣна Рождеству Богородице дне 14. Іан. 1856.; дне 30. Іан. ставлѣнъ буде темель, а довърши се 14. Іулія исте године. Освештена є по добивеномъ Архіерейскомъ благослову од прeч. Архим. и Провикара госп. І. Поповића дана 15. Іулія 1857. — Црква є доста пространа, просто али тврдо грађена; има 25. аршина дужине а 12. ширине. Ограђена є и снабдѣвена трошкомъ (около 6000. ф.) правосл. жителя Пераштскихъ; у кой трошакъ добровольно приложише, и србско правосл. Обштество Трієстинско и Будванско. Примѣтити се пакъ мора да є горепоменути благочестиви г. Ђурановићъ највећу своту у новцу, као и доста различитога матеріяла за грађенѣ цркве принео. Осимъ тога даровао є цркви єданъ свой домъ за обитаванѣ Свештеника. Спомињаће име нѣгово црква Пераштска на вѣчита времена, као име свога главнога ктитора и рѣдка добротвора.

Г. П. Архим.

Примѣч. Овдѣ ми валя споменути, да є садашня римска црква у селу Богдашићу (види горе стр. 157. 4.) била у старо време православна, те є доцніє послѣ пропасти српскогъ царства прешла у римске руке, коіомъ приликомъ и многе ондашнѣ прав. породице буду принуђене примити западню вѣру. У истой цркви чита се кодъ врата на лѣвой страни и данданашньи слѣдуюћи надписъ:

Вь име wтьца и сына и светаго доуха и свете (Маріе) богородице и светыхь и врховниx апостоль . милостию божиwвь іепископь с...тв..и Теwфитъ сьздахь храмь сиї вь wбласть светаго Михаила вь дни благочьстиваго и богомь дрьжавнаго и свѣтороднаго господина крала Стѣфана Оуроша, сына прьвовѣнчаннаго крала Стѣфана, вноука светаго Симеwна Немане. Вь лѣто ⁄sѱ[o]з (P. X. 1269) индиктиwнь бі. (види Monumenta Serbica стр. 50).

Г. П. Архим.

4.) Фундація за свештеничке удовице и сироте у правосл. Епархіи Далматинской.

Спаситель свѣта Христосъ учиніо є тако рећи душомъ божественога свога закона л ю б а в ь. Као што є любавь препоручивао и о њой учіо, тако є исту самъ дѣломъ своимъ крозъ савъ земальски животъ свой м и л о с р ђ е м ъ засвѣдочіо. И премда є любавно срдце своє и милосрђе распростирао на савъ родъ људски, ипакъ п о т р е б н и и н е в о л ь н и бяху му, штоно се говори, зѣница ока. Слѣдуюћи примѣру Учителя свога, и Апостоли обратише старанѣ своє на сироте и удовице, и ради подпоре и надгледаня њіовогъ установише Діяконе. У духу овоме и св. Црква сматрала є увѣкъ и сматра мило-

срђе къ невольнима као значай правовѣруюћега христіянина. Сяйна добродѣтель ова милосрђа къ страдаюћимъ, у коме да се пакъ найяче и найвише покаже, као у Свештеницима? Она се дойста показала и међу свештенствомъ Епархіе ове. Давно већъ нѣки похваледостойни Свештеници, обзирући се на люто и чемерно станѣ, у коме имъ по смрти уобште остаю ньіове удовице и дѣца, поведоше говоръ како би баремъ у нечему неволю ову ньіову облакшали, и предложише да се зато заведе нарочита фундація. Особитимъ пакъ старанѣмъ Преосвештеног Архіереа Г. Стефана ступи она у име Божіе г. 1862. у животъ. Осимъ мирскога Свештенства, као обвезанихъ по штатутима чланова фундаціе (плаћаю 100. ф. у 10. рокова), човѣколюбиво одазваше се као приложници у помоћь и многи монашескогъ чина, и поєдини христіяни и гдѣкоя Обштества. Када би уредно на уречене рокове сви парохіялни свештеници обећане подписомъ своимъ прилоге плаћали, и уобште сложно и ревностно око умноженя благодѣтелнога завода овога настояли, видили би са утѣхомъ и поносомъ скоримъ прекористне плодове ове фундаціе. Ово послѣднѣ зато овдѣ споменусмо, єръ смо съ тугомъ разумѣли, да има на жалость гдѣкоихъ себичнихъ Свештеника, кои не само да се хладни у томе показую, него хоће да и подписъ свой и обећанѣ изневѣре. Еда Богъ, те се тргну! — Саобштавамъ овдѣ у изводу станѣ речене фундаціе за г. 1862. и 1863, по изданомъ дне 1. Ian. o. г. одъ Одбора назначеню.

Приходъ. Одъ Свештеника чланова и другихъ дародателя одъ 1862-63 г. . . 2446 : —
Одъ интереса . . . . . 130 : 65
„ различитихъ прихода 462 : 20
3038 : 85

Расходъ. Потрошено на различите потребе г. 1862-63 . . . . . 30 : 56

Чисти остатакъ . . . 3008 : 29

Од ове главнице:

а) дато на интересъ . . . 2700 : —

б) у државнимъ обвезницама налазисе . . . . . 210 : —

в) дато у штедіоницу . . . 98 : —

3008 : 29

Г. П. Архим.

5.) Народне србске школе у епархіи Далматинской г. 1863.

Народнихъ чисто србскихъ школа за прошлу 1863 г. било є 29. са 740. ученика и ученица, и то: у Надзирательству Задарскомъ: 2. са 39. уч. Скрадинскомъ 3. са 57. уч. Шибеничкомъ 2. са 29. уч. Книнскомъ 1. са 16. уч. Дубровничкомъ 1. са 30 уч. Кастелновскомъ 3. са 100. уч. Которскомъ 9. са 244. уч. Будванскомъ 6. са 181. уч. Перойскомъ 1. са 30. уч. — У овимъ школама обављали су учительство: 18. Свештеника, 10. свр. клирика. — Плаћа учителима сталнима бяше єднака као и за прошле године; само дубровничкомъ учителю умножило є Општество плату на 500. фор., а рисанско своме на 350. Добили су расписану іошъ награду одъ Покраинскога Одбора: учитель Кистаньски 30. ф., Будвански 50. ф. Режевићки 30. ф. Кастелновски 30. ф. — И цес. кр. високо Намѣстништво наградило є гдѣкое прилѣжніе и сиромашніе учителѣ. — У школскимъ зданіяма и стварима не бяше какве поправке или измѣне. — Надзирателъи за по-

сѣту сваке подручне школе примише и ове године по 3. ф. — Наука предавала се по 3. и 4. сата на данъ. Успѣхъ уобштс добаръ.

Врѣдно є да испитамо укратко, можемо ли и у колико бити задовольни са гореописанимъ станѣмъ нашихъ нар. школа. Да би пакъ о томе право судити могли, треба намъ сравнити како у томе погледу стаямо у прошлимъ годинама, а узто обазрети се и на друге околности са гледишта просвѣтнога. Када то учинимо, виђамо найпре да намъ є брой школа іошъ увѣкъ несуразмѣрно мали према брою жителя. Али докъ околности, о коима више пута споменусмо, постояле буду, мучно да намъ се брой школа знатно и по потреби умножи. Іошъ селски нашъ народъ не увиђа право користь школа; іошъ нешто и сиротиня у коіой є пречи му, да заводе ове просвѣтне свойски и као што треба подпомаже; іошъ већиномъ селске обштине наше врло слабо одъ обштинскихъ прихода, као што би правда изискивала, на подизанѣ школа по селима жртвую, изъ коихъ ради велике далечине, ніє могућно дѣци полазити главнію обштинску школу; іошъ доста чемерно станѣ уобште нашега парохіялнога свештенства, не допушта овоме да се са поучаванѣмъ дѣце бави; а они би єдино найпрече средство били, да се распространi наука и по онимъ мѣстима, у коима, ради околностій већъ єдномъ у Магазину показанихъ, ніє никако могуће редовну школу завести. Али надежда болѣ будућности у свему томе све намъ се то свѣтлія показує; особито када виђамо, како намъ се фундаціє на издржаванѣ народнихъ школа са срећомъ множе; како цркве наше већим дѣломъ подупиру изъ прихода свога постоєће школе; како висока Влада наша све то снажніє подизаню школа на руци иде, одређуюћи учительима награде, дариваюћи сиромашной дѣци школске кньиге и т. д.

Када горе споменусмо, како особито селски народъ нашъ іошъ слабо увиђа користъ школа, и потоме наравно и слабо исте подпомаже, врѣдно би било да се томе прави узрокъ потражи, особито када знамо како у старія времена исти селяни наши, за коє не може се рећи да су у просвѣти, а нити у матеріялноме станю болѣ стаяли него што стоє данашньи, већу любавь за школу и веће пожртвованѣ за то уобште чинише; поредъ свію жестокихъ запрѣка, што имъ є онда и сама влада на путъ ставляла [1]). Свѣдокъ намъ мудри Доситей нашъ, за кога су се мѣста наша отимала, коє ће га пріе за учителя добити; свѣдокъ, (да друга мѣста и не споминѣмъ) убого наше Мокрополѣ, коє негда изъ далекихъ мѣста добавляше српске учителѣ и т. д. Нека се опредѣлити, ко є онда ревностніи у томе био, градови или села, тако да су сви сложно подъ 28. Фебр. 1761 опремили у Млѣтке као свога повѣреника Спиру Руђера съ прошньомъ на Сенатъ да имъ се допусти о народноме трошку установити школе. — Докъ се и кодъ насъ до тога срећнога времена не дође, да се по постоећемъ већъ у многимъ другимъ предѣлима цесаревине користноме обичаю, држе учительски састанци, да се

[1]) О противности овой навешћу овдѣ извѣстіе проведитора Контарина одъ 20. Іулія 1761., у коме између осталога каже Сенату: Parmi in primo luogo non giovare all' interesse di stato la coltura di lettere e scienze ne' sudditi d' inferior condizione di quella Provincia, e conferire a pubblici riguardi, che si mantengano nella nativa loro semplicità, e nell' esercizio di quelle arti, che ricevettero dalla loro estrazione. Sembrami pure non consentaneo ai pubblici oggetti la moltiplicità ricercata delle scuole medesime и пр. На краю вели: Stimerei più opportuno ... onde permetterle sempre in ristretto numero in quei luoghi e con quei modi, che meglio convenissero a pubblici riguardi, ed avessero in particolare ad essere dalla carica medesima riconosciuti ed admessi li maestri che venissero proposti; e qualor fossero di carattere Religioso, crederei bene fossero esaminati anco da chi spetta, per rilevar qual Dottrina professassero in materia di Religione, per esser da detta carica generalizia esclusi quelli che la tenessero contraria al Rito cattolico и пр.

на истима о начину распростираня школа, о побољшаню и напредку истихъ савѣтує, и предлози, у колико до самихъ учителя зависи, одма у животъ приводе, а иначе ихъ надлежнимъ властима подносе, — судимо да би не само користно, него да би паче дужность била учителя и свію кои у школску струку принадлеже, када би мнѣнія своя, разлаганя и предлоге путемъ явности саобштавали. Изъ истихъ познало би се како и у чему, што се тиче просвѣте и поучаваня школскога, рамлѣмо; дознао би се найлакше начинъ коимъ би се потребама доскочити могло. Увѣранъ самъ да би се тимъ и до тога увѣреня дошло, да ніе свагда текъ слаба учительска плаћа (нашто се обично тужи) крива, што намъ школе народне свуда цѣли не одговараю; признало би се, да кодъ многихъ учителя, башъ и поредъ пристойне плаће, доста хладности и немарности има. — Магазинъ нашъ ево одъ неколико година отворіо є нарочито мѣсто, у коме би засадъ, држимъ, найзгодніе србски учительи у Далмаціи о струци своіой явно рѣчь кою повести могли, шта више позвало ихъ є Уредништво нато; али слабога є досадъ одзива нашло! — Іошъ нешто. Висока Влада наша, увидивши тѣсну свезу коя постояти мора између школе и цркве, и да намъ потоме школска наша младежь у духу просвѣтномъ, али свагда моралнорелигіозномъ одгаяна бити мора, повѣрила є ниже и више надзиранѣ школа Свештенству; ма да се томе многи тобожньи слободоумняци опираше и опиру, доказуюћи да би болѣ школе напредовале подъ надзоромъ свѣтовнихъ, у школской струци вѣштихъ лица. Изъ тога лако є видити да и Свештеници особито као управительи школски и надзирателъи, у коло ово савѣтованя о добру школе прискочити мораю. Одъ ньихъ сазнати и чути би се морало, ограничавали се поучаванѣ младежи по подчинѣ-

ним имъ школама текъ на просто читанѣ и писанѣ, и на матеріялно изучаванѣ на паметь науке христіянске и другихъ предмета; или се осимъ тога дѣйствує и на право развіянѣ умнихъ сила, на облагорођенѣ срца, на воспитаванѣ ученика у правоме духу своє вѣре, цркве и народности. Нешто ћу само мимогредно примѣтити, да є дойсто плача достойно чути погдѣковєга младића, кой є школу походіо, како не познає правога наименованія свога у погледу вѣре, ни у погледу народности, називаюћи себе гркомъ, ришћанином и т. д. Нема ли ту човѣкъ узрока сумняти се, єда ли є томе младићу говорено као што треба у школи о православной вѣри коју исповѣда, о народности сербской коіой припада?

Не имаюћи дакле уреднишство Магазина, као што є горе споменуто, потребитихъ извѣстія, не може се ни упуштати у свестрано и точно описиванѣ станя свію поєдинихъ школа за речену годину. У колико є пакъ извѣштено било, напоминѣ са похваломъ напредакъ школе Будванске, Дубровничке Топалске, К. Ластванске, Задарске и т. д., колико ради успѣха што га дѣца у наукама учинише, толико и за ванредни трудъ што учителъи, а у Задру учителька, истихъ школа употребише, научивши дѣцу при разнимъ свечанимъ пригодама, а нарочито о празднику св. Савве, као школскога покровителя, иѣвати духовне и моралне пѣсмице, говорити кратке бесѣде и т. д. Радо ћемо пакъ у своє време, у похвалу напоменути и оне остале учителѣ, за коє намъ явлѣно и доказано буде, да су се тако исто у томе и подобноме похваледостойно за школски напредакъ трудили.

Г. П. Архим.

6.) Фундаціе за србско-народну просвѣту у прав. епархіи далмат., и ньіово станѣ године 1863.

I. ІОВАНА БОВАНА.

Намѣнѣна на издржаванѣ двуразредне србске школе у Шибенику; — на воспитаванѣ младиħа за више науке; — и на православне сиромахе шибеничке. Руководи државна касса са знанѣмъ наименованога Одбора и Консисторіе. Износи . . . . . Ф. 38,624 : 65.

II. Архим. ГЕРАСИМА ЗЕЛИЋА.

Одређена за воспитанѣ клира далматинскогъ. Руководе управителъи народнога фонда у Карловцима. Износи . . . . . Ф. 19,464 : 48 $^{2}/_{10}$

III. Истога Архим. ЗЕЛИЋА.

Намѣнѣна на народне србске школе. Управля државна касса са знанѣмъ Консис. Износи . . . Ф. 2055 : 60.

Примѣч. У горньой фундаціи Зелиħевой у Карловцима има 100 луидора, што ħе се по желъи опоручителя морати одъ речене фундаціе одѣлити, и овой за народне школе придати.

IV. БОШКОВИЋ-ЂУРОВИЋ-ЛАКЕТИЋА.

Одређена за школу србскога, таліянскога и нѣмачкога єзика и морепловства у Топли - Кастелновомъ. Руководи нарочити именовани нато Одборъ. Састои се у кућама и пр. коє даю годишнѣга прихода около 2500 Ф. по чему главница износи . . . . . Ф. 50,000

V. ЛАЗАРА ПАВКОВИЋА.

За воспитаванѣ у наукама правосл. младиħа или дѣвоjка сиромашнихъ. Управля туторство правосл. цркве у Шибенику. Састои се изъ трећега дѣла нѣговога іошъ непроцѣнѣнога имања, коє ħе износити около . . Ф. 2,500

VI. МАКАРІЄ ВУКАДИНОВИЋА,

Оставлѣна за издржаванѣ єдне србске школе. Руководе именовани нато комисари са знанѣм Консисторіє. Износи . . . . . Ф. 4,100.

VII. СИЛВЕСТРА ВУЧКОВИЋА.

Оставлѣна за воспитаванѣ клира. Управлаю одређени комисари са знанѣмъ Консисторіє. Износиће около (єръ іошъ ніє све у новацъ обраћено) . . . . . Ф. 4,000.

VIII. ОБШТЕСТВА КОТОРСКОГЪ.

За уздржаванѣ србске школе у Котору. Руководи именовани Одборъ са знанѣмъ Консис. . Ф. 13,217 : 82$^{5}/_{10}$.

IX. ОБШТЕСТВА ЗАДАРСКОГЪ.

За уздржаванѣ србске дѣвоячке школе у Задру. Управля Одборъ са знанѣмъ Консис. Износи . Ф. 3,706 : 32.

X. ЕПИСКОПА СТ. КНЕЖЕВИЋА.

За воспитанѣ єдногъ србскогъ младића за науке. Руководи правосл. Консисторія. Износи . . . . Ф. 3000.

XI. ОБШТЕСТВА ДУБРОВНИЧКОГЪ.

За уздржаванѣ србске школе у мѣсту. Руководи именовани Одборъ, са знанѣмъ Консис. Износи . . Ф. 9000.

XII. ОБШТЕСТВА РИСАНСКОГЪ.

За уздржаванѣ школе у мѣсту са два учителя. Управля наименовани Одборъ са знанѣмъ Консисторіє. Износи . . . . . Ф. 10,500.

XIII. ОБШТЕСТВА ПОДСКОГЪ.

За уздржаванѣ обштинске школе. Руководи Одборъ са знанѣмъ Консисторіє. Заведена г. 1864. Износи досадъ до . . . . . Ф. 5000.

XIV. ПЕТРА КОВАЧЕВИЋА.

Основана текуће 1864. г. за уздржаванѣ єдне србске дѣвоячке школе у Шибенику. Главница . . . Ф. 10,000.

Г. П. Архим.

7.) Промѣне у Епархіи године 1863.

1. Рукоположени:

Клирикъ Юліянъ Иліяшевићъ за Діякона 6. Јан.
„ Іованъ Новаковићъ „ „ 2. Марта за Свештеника 3. Марта.
„ Симеонъ Ярамазъ „ „ 6. Априла.
„ Симеонъ Добрићъ „ „ 18. „ за Свестеника 25. Декем.
Діяконъ Лазаръ Тичићъ за Свештеника 20. Мая.
Клирикъ Петаръ Мицоръ за Діякона 9. „

2.) Одликовани:

Игуманъ Савински О. Инокентіе Павловићъ за Архимандрита 14. Јануара.
Парохъ Будвански І. Гаврилъ Руцовићъ за Протопресвитетера 9. Јунія.

3.) Промѣне у парохіяма:

Іером. Іеремія Вуятовићъ изъ М. Крке на кап. Трибањску.
Іерей Лаз. Саблићъ у покою, на парох. Жегарску.
Іером. Іосифъ Кончаревићъ изъ Жегара у М. Крупу.
„ Яковъ Радуловићъ изъ пар. Ивошевачке на Звѣриначку.
„ Теоф. Петрановићъ изъ пар. Звѣриначке за уч. у Сарајево.
„ Саватіе Кнежевићъ изъ пар. Дрнишке у М. Крку.
„ Теофанъ Поповићъ изъ М. Крке на пар. Дрнишку.
Іерей Іованъ Брчићъ уч. у Дубров. за економа Семин.
„ Іованъ Новаковићъ изъ Мориня за кап. и уч. у Дубр.
„ Іованъ Рафаиловићъ у покою на капел. Степенску.
„ Хр. Ђукићъ съ кап. Пріерадске на пар. Главатичићку.
„ Іованъ Радановићъ съ Главатич. на пар. Сутвареску.
„ Георгіе Суђићъ изъ Загоре на пар. Кастел-ластв.
„ Марко Греговићъ парохъ Кастелласте. у пензію.
„ Іованъ Трояновићъ изъ покоя на кап. Заберђеску.
„ Филипъ Трояновићъ са кап. Забрђа на пар. Радованићку.
„ Георгіе Петровићъ пар. Радован. добіо пензію.
Іером. Стеф. Вуковићъ на капел. Бечићку на мѣсто Іереа А. Любише.

4.) Умрли:

Іером. Петроніе Давидовићъ Адм. М. Дулѣва 15. Мая.
Іерей Лазаръ Саблићъ Адм. Жегарскій 1. Декем,
Іеродјак. Никифоръ Дерета писаръ консистор. 19. Дек.

VIII.

СРБСКЕ СТАРИНЕ.

1.) Савва Митрополитъ Цетински расправля нека неспоразумлѣња о парохіяма међу свештеницима Подгоричкимъ [1]).

(Познати печать Митрополитовъ).

Савва Божіею милостію православни митрополитѫ Скендериски и Приморски и Цетински.

Смиреніе наше пишеть ва богоспасаемо мѣсто подгорицу свацєнікомь и всемь христіаномѫ мирѫ и благословеніе. И чуемѫ да се нехоте никако попови смиритѫ око инорима. Овамо у лѣшкополѣ половину протопопове иноріе да се дадне попу Лазару; а у Подгорицу инорію попа Борђе даемь протопопову сину, попу Стѣпану Поповићу, а тои ђеци попа Борђіе нека дае право дио одѫ проскурахѫ и кира и одѫ подуша, а тизи други попови, некасе држи сваки свое, какое било до ове године. прочее мирѫ христовѫ са васеми вами.

Врезиденціи Цетинске Митрополіи у Станѣвићѫ априла 21. аѱив (1752).

Владика **Савва** подписахъ и печатъ приложихъ.

На Цетинѣ.

Саобштіо **Ф. Радичевићъ** діяконъ.

[1]) Ово писмо за помиренѣ Свештеника подгоричкихъ и лѣшкопольскихъ, послато є и због заслуга свештеничке породице Поповића, коя є свагда првенствовала у подгорици и лѣшкополю. Синђелић исте породице види у Маг. 1862. год.

Саобштитель.

2.) Патріярхъ Іерусалимски Аврамій [1]) препоручує ради сабирања милостиње за св. гробъ протосингела Мандрила.

Аврамій божіею милостію патріархъ Іерусалима и всеа Палестини. Пречстнѣишіи и достоинопочтенѣишіи во ереехъ, помощниче престаго и живопріемнаго гроба, чадо о господѣ любезное и превожделѣное нашеа мѣрности Куръ Іово Поповиѣу, благодать тебѣ куди w господа бога, и w пресватаго гроба господна посѣщеніе, освященіе и отъ насъ молитва и благословеніе; посемъ знано творимъ вашему пречестнѣишенству како посилаемь к вамъ преподобнѣишаго протосигела куръ Мандріила ради вашеа благословеніа христіани помощи и милостини, и се писуще сподобляемь вашемь пречестнѣишенству ако поспѣшниче и помощниче сего свящіенаго монастира да примете съ велимъ серцемъ, и радостною душею помагаите ему и словомь и дѣломь, такожде и поучаите другіа христіани милостиво его примати и подавати ему свако по силѣ своеи милостиню и помощь; показующе къ нему склоность благосердіе и любовь: ако да и ми благоусердію вашею и поможеніемь, да бихомь возмогли утѣшитиса от многихъ иноплеменихъ еретиковъ, — виже пріати будете сторицею w мздовоздателя Бога егоже благодать и безмѣрнаа милость и молитва куди съ тобою (послѣ овога уметнуто другомъ рукомъ) Има заповѣдъ сваты сунодъ w патріарха да имате дати чисто аспре и писмо колико давате одъ три године. — 1787 год. мца априліи.

(Подписъ патріярховъ са уплетенимъ словима и скраћеницама).

На завитку одозго стои: Стѣишему и почтенѣишему поспѣшнику и помагателю престаго гроба чадо о

[1]) Патріярхъ овай произвео в 19. Іун. 1785, на препоруку Патріярха Цариградскогъ Гаврила, нашегъ срб-далматинскогъ благодѣтеля Гер. Зелића за Архимандрита (види Житіе Зелића стр. 142.)
Г. П. Архим.

господѣ любезное и превожделѣное нашеа мѣрности кур Іово Пртопоповићу молитвено у Подгорицу.

Ф. Радич.

3.) У књижници Преосвеш. Епископа Далм. Г. Стефана, находе се слѣдующе старинске књиге:

а) печатане:

СЬБОРНИКЪ. Службе св. избранимъ празницима съ ликовима. На краю чита се: почесе писать сіа стаа и бжьствьнаа книга, гліеми сьборникь w кытіа вь лѣто змѕ (7046) а w рожьдства хва афли (1538). Писао іеродіяконъ Мойсей одъ М. Дечани. — Стои рукомъ написано да є приложіо призветер стефан w корѣниѣ вь косиерево л. зрв (7102).

ТРІОДЬ ПОСТНЯ безъ кустоса. На краю стои: сьвршисе вьлѣто w спснаго пришествїа гда нашего іу ха афѯа (1561) в вгохраниимь градѣ венетскым.

ТРІОДЬ одъ суботе лазареве до недѣлѣ св. светихъ. Писао стефань w скадара. На краю стои: срьвьшисе сиа божьствьна книга w р. х. афѯг (1563). вь странахь македонскихь вьwтьчсво вь граде скендери, маистро камило занети. На краю писано рукомъ: дасе зна сїа книга гліема трїиwд смѣрнога митрополита херцеговскога хажи кир симеwна требинца.

ОСМОГЛСНЫКЬ. повелѣніем гднами гюрга цьрноевыкь.

ТРЄБНИК, изводъ неколикихъ правила изъ великога требника.

Књига штампана у Млѣтцима. На послѣднѣмъ листу стои: сѫвръшишесе сїе стые книгы вѫ нихже съписахом синаѯарь кезь тропариҳь и пр. Сїе сьвршихомь вѫ лѣто ѯзко (7029) а w рождьства хва ѯафк (1520).

Молитве различне и синаксари; мала књижица; форматъ у 32. Стои да ю є написао смерѣнїи ігоумень стефань їеромонахь w храма прѣчстїе бце. wчьствомь w пашровикь — а да се трудіо о томе еромонахь сава w монастира дечани. Свршила се ѯзре (7105) а одъ

Р. Х. ѧфлз (1537) In Venetia. Apresso Gio. Antonio Rampazetto 1597.

ТРЄБНИКЪ, а писаномъ рукомъ стои: молитавник безъ првихъ и послѣднихъ листова.

СЛЎЖЄБНИКЪ печатанъ повелѣнiемъ Бож. Вуковића; нема кустоса.

ѰАЛТИРЬ ДАВДЊ. На првом листу: азь карто марковъ синь w места нарицаiемь венеѻiа. съписахъ сiи ѱалтирь въ лѣто ахѧи (1638) венеѻiа.

б) рукописне:

ТЄТРО ЄѴГЛЇЄ, стари рукописъ, нема лѣта. На првоме листу долѣ стои уписато: сїа евглїе старчеве горице.

ПСАЛТИРЬ прекрасно исписанъ; нема лѣта.

ЄѴЛЇЄ прекрасни рукописъ у формату 32. На послѣднѣмъ листу стои истомъ рукомъ написато: Сiе евлiе писано въ бгохранимом и всенародном црствѣющiем граде москвы. Вдни благочестиваго і бгохранимаго царѧ и великаго кнѧза феѡдора ивановича всеѧ роѵсiи самодрьжца. Я далъ его и благословилъ боголюбезныи и всеѡсщенныи Архиеп. кѵрѫ арсенїе еласѡнскїи, архимандрита хиландарьскаго григорїа лѣ: ѯзр (7100 одъ Р. Х. 1592).

4.) При цркви св. Кирика и Юлите у Карину има: wхтоихъ по заповѣди господина Божидара; писан у ман. св. Савве србског Милешево; штампанъ у Млѣтцима тисоѵцiно и флз (1537). — Забилѣжено стои wхтоих хиландарьскiи.

Г. П. Архим.

САДРЖАЈ.

I. **Исторія:** 1. Правосл. Обштества у Истріи: а.) Обштество грчко у Поли — б.) Обштество србско у Перою — 2. Писма и свѣдочанства тичућа се србске породице Ћеловића из Рисна стр. 3

II. **Краснорѣчіе:** Слова: на Аранђеловданъ; на св. Николу; на парастосу пок. Василіа Лазара Руса; на Свето-савской светковини . . . . . „ 45

III. **Пѣснинтво:** 1.) Поздравъ Далматинцима — 2.) Поученѣ св. Петра I. митр. црногорскогъ — 3) Србска мати и нѣзинъ дичный дар — 4) Нарицанѣ за Вуком С. Караџићем — 5) Народне пѣсме — 6.) Битка под Острогом . „ 62 77

IV. **Народни обичаи:** 1.) Вѣће убальских главара како ће домаће злочинце обуздати — 2.) Приче — 3.) Загонетке „ 86

V. **Чланци различни:** 1.) Извѣстіе из савремене историе правосл. цркве — 2.) О дуголѣтномъ животу човѣчіемъ у првобитномъ свѣту — 3.) О лицемѣрноме човѣку — 4.) Како треба св. иконе почитовати — 5) Вольна писма „ 107

VI. **Животописъ** пок. О. Макаріе Вукадиновића . . . . . „ 138

VII. **Лѣтописъ прав. цркве у Далмаціи:** 1.) О правосл. Еписк. Далматинскимъ — 2. Списи о прав. цркви у Далмаціи за времена млѣт. републике — 3.) Цркве у новіе време подигнуте — 4.) Фундація за удовице и сироте — 5.) Народне србске школе г. 1863. — 6.) Станѣ фундація за србско-народну просвѣту г. 1863. — 7.) Промѣне у Епархіи г. 1863. . . . стр. 142

VIII. **Србске старине:** 1.) Савва митроп. Цетински расправля нека неспоразумлѣня о парохіяма међу Свештеницима подгоричкимъ — 2.) Аврамій Патр. Іерусалимски препоручує ради сабираня милостинѣ за св. гробъ протосингела Мандріила — 3.) Старинске књиге . . . . . „ 171

ГГ. ПРЕДБРОИНИЦИ.

Задаръ.

Нѣгово Високопреосвештенство Г. СТЕФАНЪ КНЕЖЕВИЋЬ, Витезъ гвозд. круне III. ст. и Командеръ Франц-Іосифа Ордена; правосл. Епископъ Далм. и пр. 20 кн.

Консисторія: Преч. гг. Лукіанъ Кундаица Игум. — Георгій Николаевићь Протопресв.; обдаренъ злат. почест. крстом Ф. I., и витез ордена руског св. Анне. — Стефанъ Вуйновићь пресв. — Илія Росићь писаръ.

Преч. гг. Ат. Чурлићь Архим., почест. член консист. — Ник. Вуйновићь ц. к. Катихет. — Кирил Жежель парох. — Іован Брчићь Иконом Сѣмен.

Гг. Дръ Божидаръ Петрановићь савѣтникъ ц. к. позив. суда, командер руског ордена св. Анне. — Antun Šimunić. — Петар Петрановић и Михаил Якшић, чиновници.

Гг. Црногорци: Сіятелный г. Ђорђіе Петровићь 2. кн. — Крсто Машановъ Петровићь.

Гг. Трговци: Радивой Обрадовић — Гавро Глишићь — Крсто Медовићь — Божо Петрановићь — Іово Катурић — Јово Богдановић за сина Михаила — Тодоръ Јурковић за сина Косту.

Гг. Гимнасисти: V. кл. Христ. Ковачићь — Јованъ Накићеновићь — IV. кл. Илія Беара — Лазарь Томановићь — III. кл. Стефан Мрђен. — Стефан Маргетић — II. кл. Христифор Гркинић.

Билишане: Г. Петаръ Олуићь пар.

Обровацъ: Гг. Стеф. Новаковић пар. — G. Stiepan Buzolić svešt. — Гг. Трговци: Владимиръ Симић — Тодоръ Мацура — Дане Десница за сина Владимира — Гавро Ярић за сина Мирона.

Каринъ: Г. Трифон Кончаревић пар.
Кашикъ: Г. Антоній Мацура адм.
Смоковикъ: Г. Григорій Кордикъ пар.
Біоградъ (Стари Задаръ). Г. Спиро Билбія трг.

М. Крка.

Пречест. Г. Јеротеј Ковачевикъ Архим. за себе, за Манастиръ и за Клир. Књижницу у Задру 3. кн. — Гг. Викентій Ковачевић намѣст. — Амвросій Колунцикъ іером.

Бенковацъ.

Пречест. Г. Никола Кнежевикъ протопресв. — Гг. Трговци: Јово Јурковикъ — Стефан Стоисављевић — Јово Міовикъ.

Кула: Г. Герасимъ Алаваня адм.
Миранѣ: Г. Спиридонъ Калиникъ пар.
Бргудъ: Г. Спиридон Витас адм.
Биляне: Г. Антоній Радошъ адм.

М. Крупа.

Препод. Г. Серафимъ Матавуль адм. М. — Г. Исаіа Олуикъ бивш. проф. кл. — Јосифъ Кончаревикъ адм. Жегар. — Јоаникій Испировић адм. пар. — Јуліян Иліяшевић іеродіак.

Имоцки.

Пречест. Г. Спиридон Маргетић протопр. — г. Никола Маргетикъ.

Отишикъ: Г. Петаръ Стоисављевикъ пар.
Синь: Г. Васо Мильковић трговац.
Врлика: Г. Лукіан Милковикъ адм. — Гг. Трговци: Крсто Кулиш, за сина Александра — Атанасія Ристовикъ за сина Николу.
Броћанацъ: Г. Никола Вулиновикъ адм.
Дицмо: Г. Антоній Радуловић адм.
Метковић: Гг. Никола Влачикъ пар. — Јово Гога трг. — Лука Поповац посѣд. — Лазо Поповац посѣд. — Стіепанъ Єлачикъ мастіоцъ.

М. Драговићъ.

Препод. Гг. Иларіонъ Торбица адм. — Симеонъ Милковић намѣст. — Силвестар Боговацъ іеродіак.

Сплѣтъ.

Гг. Нико Димитровићь посѣд. — Коста Вучковић — Петаръ Марић.

Шибеникъ.

Прeч. Гг. Јово Шушићь протопресв. — Севастіян Лукачевић капел. и учит. — Стефанъ Радославъ учит. — Спиро Поповићь посѣд. и спис. — Гг. Трговци: Любислав Ковачевићь — Никола Милетићь — Савва Омчикусъ — Илія Скочићь — Божидаръ Рапо — Паво Јовићь.

Дриишъ: Гг. Неофит Нѣгуш адм. — Петаръ Міовићь Цице посѣд. — Андре Јовићь посѣд.

Теплю: Г. Стоянъ Мирковићь пар.

Кричке: Г. Теодоръ Кнежевићь пар.

Скрадинъ.

Пречест. Гг. Дамянъ Доброта протопресв. Скрадин. и парох Братишковачки.

Г. Јован Яворъ пар. Скрад.

Гг. Трговци: Јован Крнета — Јово Синобадъ — Јово Бѣдовъ.

Ивошевци: Г. Софроніе Јованчевић адм.

Ѣеверске: Г. Яковъ Ардалићь пар.

Кистанѣ: Гг. Саватіе Кнежевић адм. — Петаръ Петрановићъ учит. — Тома Лалић старѣшина Обштине.

Біовичиносело: Г. Юстин Трескавица адм.

Добропольци: Г. Спиридонъ Кнежевић адм. — Бѣлина Г. Симо Добрић адм.

Брибиръ: Г. Савва Бѣлићъ сврш. клир.

Книнъ.

Пречест. Г. Спиридонъ Добріевић прот. Кнински и парох Врбнички — Честн. госп. Илія Војводић парох. —

Гг. Др. Л. Монти одвѣтник — Никола Дундовић тайник обштин. — Јован Фумиш посѣдник. — Гг. Трговци: Стеван Синобад — Јован Пашић — Стево Вуятовић — Лазар Рашковић — Андрія Синобад — Ђорђе Омчикусъ — Иванъ Матковићь — Марко Ширко — Глишо Поповићь — Мићо Рашковићь — Александаръ Катићь скуп. предбр.

Отонъ: Г. Симеонъ Добріевић пар.

Марковацъ: Г. Илія Поповићь адм.

Косово: Гг. Яковъ Радуловић адм. — Спир. Богдановић учит.

Полача: Г. Марко Кулишић пар.

Стрмица. Гг. Симо Пушић адм. — Пане Саблићь посѣд.

Мокрополѣ: Г. Јоаким Амановић пар.

Радучић: Г. Симеон Опачић пар.

Голубић: Г. Григорій Радуловићь адм.

Пађене: Г. Кирил Самарџић адм.

Дубровник.

Секретар императорско-руског Консульства г. Викентій Макушев, Рускій Списатель; обдарен злат. медаль. од Петрогр. Академіе 10. кн. — Подпоручикъ руск. Импер. корпуса Топографов Кавалѣръ г. П. Быковъ.

Госпар Франьо Маркизъ од Бона, адвокат — Кнез Нико Пучић. — Кнез Медо Пучић народни пѣсник и сп. — Гг. Др. Иво Казначић Списатель — Ђуро Враголов, посѣдник — Перо Будмани списатель.

Преч. Гг. Јосиф Еспиѣ парох — Стѣпан Скурла Свешт. — Ловро Кукульица свешт. проф. Богосл. — Перо Франасовић пар. у Трстеному — Божидар Янковић парох — Мато Водопић пар. у Лападу — Јован Новаковић кап. и учитель.

Гг. Трговци: Браћа Бошковић — Ђорђо Ковачевић — Јово Бравачић — Стѣпан Бабић — Митар Крстић — Ђорђе Бравачић — Браћа Павловићи — Ђорђе Гркавац — Ђуро Ковачевић — Ристо Мичић — Јово Ербез — Мићо Комненовић — Никола Путица — Марко Таузовић Милош Марић — Никола Милишић за сина Лука — Јосиф Калик за сина Спира — Јово Пав. Опуић — Лаз. Куртовић за сина Николу — Никола Унковић — Алекса Ѳфтановић — Иво Башић.

Господа: Никола Дамяновић — Василь Томашевић — Јован Лѣпава — Светозар Новаковић.

Кастелнови — Топла.

Прeч. Г. Христофор Лумбардић протоп. и пар. скуп. предбројника — Гг. Александар Павковић посѣд. — Стефан Милашиновић посѣд. — Мато Мрша проф. наутике — Никола Станишић трг. — Георгіе Павковић трг. — Димитріе Гојковић трг. — Јован Русовић трг. — Анто Јанковић капет. помор. — Станко Шимрак тр. — Петар Калуђеровић капет. — Евтиміе Гојковић посѣд. — Григорій Шушић трг. — Георгій Ратковић трг. — Читаоница Кастелновска.

Камено: Гг. Михаил Аврамовић пар. — Јован Радовић кнез, почест. медальом за вѣрн. и заслуге.

Јошица: Гг. Андрія Балић пар. — Матіяш Ђучић посѣд.

Баошић: Г. Никола Цвѣтковић пар.

Котор.

(Скупіо г. Ристо Милић.)

Љубитељи Српскогъ Књижества: Гг. Никола Міюшковић — Стефан Радивоевић — Ристо Милић за сина Велька — Спиро Огњановић — Симеон Сеферовић — Томо М. Вицковић — Милош Ђурановић — Петар Рамадановић — Саво Врбица — Саво Мариновић — Божо Буроић — Јово Властелиновић — Стеф. Г. Вицковић — Мићо Суботић за синове Лазара и Ђура — Андрія III. Милић — Петар Јакшић — Дамян Мариновић — Георгіе Жуткић — Богдан В. Вицковић — Гаврилъ Пророчица — Јован Радоић — Илія Комненовић.

(Послао г. Провикар I. Поповић).

Прeчест. Гг. Константин Јовановић протопр. — Вукола Поповић катихет — Лазар Ерцеговић кап. — Ђорђе Срдић. —

Гг. Трговци и родолюбци: Стефан Бѣладиновић кавалѣр за сина Уроша — Никола Радичевић — Лааар Бербер — Спиро Бѣладиновић — Томо Липовац — Илія Рамадановић — Спиро Петровић — Никола Стефановић — Јово Томовић — Спиро Јововић.

М. Саввина: Прeчести: г. Инокентій Павловић архим. — Јеромонах Јоаникіе Аврамовић.

М. Баня: Прѐп. Г. Хрисантій Николаевић игум.
Пераст: Г. Висаріон Љубиша адм. — Капетан Ђуро Ђурановић родолюб.
Ђурашевић: Г. Стефан Костић адм.
Радовић: Г. Лазар Костић адм.
Шишић: Г. Јован Гривић пар.
Клинци: Г. Димитрій Мустур пар.
Ластва: Г. Димитрій Ковачевић адм.
Забрђе: Филип Трояновић капел.
Ораовац: Чест. Гг. Спиро Лазаревић пар. — Јоан Рафаиловић капел. Степенскій.
Бѣла: Чест. Г. Игнят Злоковић пар. — Стефан Неразић учит. — гг. кап. помор: Лука Желалић — Богдан Злоковић — Јован Ђиновић — гг. Петар Шеровић и Јован Вуковић трг.

Рисан.

Чест. Г. Јован Аврамовић пар. скуп. Предбр. — Гг. О. Теофан Поповић и Љубомир Вуйновић учитељи. — Гг. капетани пом. и љуб. просв: Марко Ђурковић — Алек. Напреница за сина Коста — Марко Јовановић за сина Влада — Ђуро Ђурковић за сина Васа — Јова Ђурковић за сина Андрію — Симо Ивелић за сина Влада — Лазар Ђуковић за сина Васа. — Ученици: Симо Филотић — Јово Самаржић — Косто Угриновић — Стево Ј. Ђатовић.

Морињ.

Чест. Гг. Спиридон Берберовић свешт. у пензіи — Никола Берберовић пар. Морињ. — Јован Василѣвић пар. Убаль. — гг. Спиридон Вуйновић учитель — Лазар Војводић кнез — Криле Милиновић добростойник — Митар Војводић капет. помор. — Никола Ђатовић добростойник — гг. Трговци: Милош и Нико Ђурановић — Вуко Сеферовић — Нико Стояновић — г. Јоко Лалић млинар — Новак Бакоч учен.

Будва.

Пречест. Гг. Гаврил Руцовић протопр. — Петар Мидор свешт. и учит. скуп. Предбројин. — Марко Петрановић ц. к. актуар — Госпоѳ: Ева Грегговић рођ. Ђеловић за сина Константина и кћер Елену 2. кн. — Софія Љубиша рођ.

Ћеловић за сина Митра — Екатерина Греговић за сина Јована — гг. Трговци: Илія Рачета — Занс Анзуловић — Јоаким Ћуда — Филип Серзентић за сина Тому — Читаоница Будванска.

М. Режевић: Пречест. г. Димитрій Перазић архим. — Василій Перазић адм. пар.

М. Прасквица: Прeч. г. Синесій Давидовић игум. — Веніамин Вуиновић іером.

Булярица: Јово Мицор главар.

Подстрог: Г. Филип Тановић пар.

М. Градиште: Г. Филимон Франичевић іером.

Кастел-Ластва: Гг. Владимир Греговић учитель — г. Крсто Греговић — г. Јово Греговић и Георгій Зеновић трговци.

Бранић: Г. Лазар Давидовић пар.

Побори: Г. Радивой Мартиновић пар.

Перой у Истрiи.

Прeч. Г. Христифоръ Мусић протопр. 2. кн. — Јован Маричевић капел. и учит.

Беч.

Гг. Огњеслав Утјешеновић и Ливіе Радивоевић, дворски савјетници — Ђорђе Крестић дворски тајник — Јанко Ђурковић и Данило Станковић дворски перовође — Јован Живојновић и Наполеон Шпун — Стрижић дворски перводни пристави — Велимир Барбарић чинов. при касац. суду — Александар Сандић, уредник Ост унд Вест-а — Димитріе В. Карапић српски штабни капетан и профес. на воєной школи — Гђа Мина Вукомановић рођ. Карапић за синчића свога Јанка Вукомановић Рудничанина. — Господа: Аксентіе Мародић, академикар — Јоца Николић, Брођанин — Урош Кнежевић, акад. сликар — Гђа Даница Алексића за кћер Софію — Гг. Георгіе Василјевић за сина Илію — Никола Константин трг. у Темишвару — Чест. г. Трифун Бранковић парох Темишварскій. — ГГ. Васа Стаић, трговац. — Ј. Несторовић — Д. Ђ. Тирол, академикар. — Владан Ђорђевић медик.

Осјк.

Г. Игнят Брлић велики билјежник жупаніе Вировитичке 10. књига.

Новисад.

Прeч. госп. Исидор Коларовић Архим. Ковилъскій: — Гг. конс. члени: Гедеон Ђурић Игум. Бођански — Григорій Андреевић парох — Павел Болта парох — А. Монашевић парох — Г. Стефан Николић діакон и Вице Нотар консист. — Павел Ковачевић діакон Алмашкій — Јован Ефтић трг. — Гг. Професс. гимназ: Петар Нинковић директор — Александар Гавриловић — Јосиф Подхрауски — иФлип Обркнежевић.

Суботица: Г. Јован Остоић 2. кн.

Карловци.

Г. Стефан Јанковић Свештеник — Гг. Богослови: Никола Милић — Константин Змејановић — Александар Нештинац — Никола Милаш.

М. Хоцово: Гг. Вартоломеј Веселиновић духовник — Андреи Груић Єромон. — Милутин Якшић ђак.

Карловац.

Прeч. гг. Ник. Беговић парох — Михаил Беговић капел. и учит. — Ник. Живковић катих. Раков. — Гђа Емилія Тулић удова Васина — Гг. Трговци: Васил Барако — Дане Банянин — Алекс. Јовановић — Стефан Єгић — Алекс. Крек — Јово Поповић за сина Стеву — Александар Тодоровић — Петар Настасић — Миша Г. Спида — Стево Дриниħ — Бранко Решковац — Никола Мандрино за супругу Любу — Србска школа — Народна читаоница — г. Јово Вуичић црквењак.

Мостар.

(Скупіо г. Савва Косановић свешт. и учит.)

Нѣгово Високопреосв. прав. Арх. Митр. Ерцеговачки Прокопій 10. кн. — Прeч. г. Јоаникій Памучина Архим обдар. Руским злат. крстом и орденом св. Анне III. степ. и Бератом и Никшаном Мецидіе од Султана Абдул — Азика 5. кн. — Г. Валеріан Владимировић Безобразов Рускій конзул за Ерцеговину, кавалер и надвор. Савѣтник 5. кн. —

Гг. Јово Говедарица — Милутин Говедарица — Петар Божић свешт. — Преп. Г. Леонтій Радуловић из М. Дужи Ефим. Мостарски — Г. Васо Ивезић учитель — Гђе учителькe: Анна Дизмарева — Мара Семиз — Гг. Ученици тал. єзика: Ристо Елачић — Илія Говедарица — Јово Мрав — Євто Ковачевић — Євто Балтић — Гђе ученице: Јованка Р. Околиш — Мара Сужина — Сока П. Г. Говедарице — Гг. Трговци: Јово Ристић Околиш за сина Душана и Владимира 3. кн. — Міат Радовић Коџобаша за сина Ђорђу и Владимира 2. кн. — Вуко Шола Епитроп школ. Мост. за сина Илію и Воислава 2. кн. — Симат Гавриловић за сина Петра — Михо Аничић за сина Євту, Лазу и Димитрія 3. кн. — Стјпан Аничић за сина Александра — Ато Мотрић за братића Шпиру — Јово Срна за сина Ђорђу — Вукан Ђурић за син. Миху и Јову 2. кн.

М. Житомислић. Преч. Г. Серафим Перовић Архим. и любитель књиж. 2. кн. — Препод: Гг. Јеромон. Паисій Периновић — Теодосій Веселица — Софроній Спремо — Христифор Милутиновић монах — Симеун Лелек монах.

(Скупіо у Мостару преп. О. Л. Радуловић).

Гг. Трговци: Ђорђо Бјелобрк за синовца Михаила — Шпиро Зец — Христан и Петар браћа Тута за сиротну дјцу 2. кн. — Вуко Куйкур Епитроп М. Житомислића за кћер Мару — Ристо Петровић — Јово Куртовић — Илія Иванишевић за свое синове — Савва С. Билића Епитроп женске школе — Перо Билић за сина Јову — Христан Дугоя за кћер Анастасію — Господа: Перо Ковачевић и Євто Маргета членови крим. суда, за син. Илію и Тодора — Г. Михаил и Петар браћа Милишић за свое синове 2. кн. — Гг. Андрія Павасовић учитель таліян. єзика — Михаил Гуровић — Ристо Мисита за сина Михаила — Євто Р. Бјелобрка — Симо Маргета за сина Илію — Евтан Обрадовић за сина Риста — Ристо Гатало за сина Игнятія — Јово Радуловић — Савва Каблар за сина Манојла — Ђорђо Томић — Христо Жеравица — Ристо Перишић шавац — Вукан Неймаревић за сина Ђорђа — Јово Милутиновић златар.

Попово, окружіе требиньско: Г. Ристо С. Вукоєвић землђдјлац.

1387/1-15
82

Црнагора — Цетиње.

(Послао Г. Архим. Цет. Н. Дучић).

Његово Височество књаз и господар слободне Црногоре и Брдах Никола I. Петровић Његош 3. кн. — Њезино Височество Кнегиња Црногор. Милена Никол. Петровић Његош 3. кн. — Њезино Височество Кнегиња Црногор. Даринка Данилова Петровић Његош 3. кн.

Његово Преосвештенство Митроп. Црногор. и Брдски г. Иларіон Рогановић 3. кн. — Преч. г. Никифор Дучић архим. Цетињски 2. кн.

(Скупіо Г. Ф. Радичевић Ђакон и учит.)

Г. Крцо Петровић подпредсѣд. Сената црногор. — г. Мих. Зега сердар и књаж. ађутант 2. кн. — г. Фи. Радичевић — Гг. Ученици књаж. питомци: Тодор Вуковић — Вуко Вулетић — Миня Михаиловић — Шпиро Андрић — Радосав Рондовић — Петар Поповић — Тома Ватић — Василь М. Ђорђевић — Ягош Радовић.

Гг. Параси: Ристо Ковачевић и Стеван Булаић Граховски — Стоян Поповић Корѣнићки — Стеван Кнежевић Грађански — Машан Поповић ђакон Грађански.

Гг. Живан Павличевић ђак. и учит. — Машо Лазов Богдановић управ. књаж. дома — Ђуро Кривокапић царинар (дованіер) у Грахову.

(Послао Г. С. Ивановић сек. Сен. Црног.)

Гг. Петар Вуіовић војвода и Сенатор — Ђуро Матановић војвода и Сенатор — поп Илія Пламенац Сенатор — Машо Врбица к. и Адютант књажев за сина Лабуда 2. кн. — Ђуко Средановић Сердар и управ. кня. двора — Лука Звицер парох Цуцкій — Ристо Ковачевић парох Граховскій — Јован Милуновић штами. — Савва Ивановић секретар црногорског Савета и за сина Мирка 2. кн.

(Скупіо г. Милисав Станоєвић учитель Лѣшански).

Г. Мил. Т. Станоєвић учитель — Гг. Ученици: Петар Милутиновић — Петар Ивановић — Михаил Иеговић — Илія Савовић — Иван Шћепановић — Лука Јовићевић — Ристо Стефановић — Иван Митровић — Радован Радовић — Радоє Рогановић — Павле Јовановић.

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ